

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
EKONOMIKAS NODAĻA**

**BAUSKAS NOVADA GAILĪŠU PAGASTA NORVĒGIJAS
VALDĪBAS DIVPUSĒJĀ FINANŠU INSTRUMENTA
ATBALSTĪTĀ PROJEKTA “UZŅĒMĒJDARBĪBAS
AKTIVITĀTES VEICINĀŠANA ZĒMGALES REĢIONA
PIEROBEŽAS TERITORIJĀS” IZVĒRTĒJUMS**

**The evaluation of Norwegian government supported two-sided
financial mechanism project “Promotion of entrepreneurship
activity in Zemgale region borderline areas” in Bauska county
Gailisu parish**

BAKALAURA DARBS

Ekonomikas bakalaura studiju programma

Uzņēmējdarbības ekonomikas apakšprogramma

Autors: Līva Kalniņa

Studenta apliecības Nr.: Ekon030157

Darba vadītājs: Lektore Irina Skribāne

RĪGA (2020)

ANOTĀCIJA

Darba mērķis ir uz teorētisko un praktisko materiālu pamata veikt Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” aktivitāšu kvantitatīvo rezultātu analīzi, salīdzināt analīzes rezultātus ar projekta uzstādītajiem, sākotnējiem mērķiem, kā arī novērtēt turpmākās šādu līdzīgu projektu ieviešanas iespējas.

Pētījumu veido trīs daļas. 1. nodaļā tiek apskatīta uzņēmējdarbības attīstības nepieciešamība, atbalsta mehānismi un gan Latvijas, gan Eiropas Savienības atbalsts uzņēmējdarbībai un redzējums tās attīstībai. 2. nodaļā detalizēti tiek izpētīts EEZ un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments, bet noslēguma nodaļā tiek pētīts projekts “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās”.

Pētījuma rezultātā tika izvērtēta projekta mērķu sasniegšana un projekta devums reģionam un vietējiem iedzīvotājiem.

Bakalaura darba apjoms ir 73 lapaspuses, tajā ietverti 15 attēlu, 3 tabulas un 2 pielikumi.

Atslēgvārdi: *biznesa inkubatori, atbalsts uzņēmējdarbībai, pierobežas teritorijas, Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments*

ANNOTATION

The purpose of the this work is to analyze the quantitative results of the project “Promotion of Entrepreneurship in Zemgale Region Border Areas” supported by the Norwegian government bilateral financial instrument on the basis of theoretical and practical materials, compare the analysis results with the project's initial goals, as well as assess future implementation opportunities.

The study consists of three parts. Chapter 1 discusses the need for business development, support mechanisms and both Latvian and European Union support for business and a vision for its development. Chapter 2 examines in detail the EEA and bilateral financial instrument of Norwegian government, while the final chapter examines the project “Promotion of Entrepreneurial Activity in the Border Areas of the Zemgale Region”.

As a result of the research, the achievement of the project objectives and the project's contribution to the region and local residents were evaluated.

The volume of the bachelor's thesis is 73 pages, it includes 15 figures, 3 tables and 2 appendices.

Keywords: *business incubators, business support, border areas, Norwegian government bilateral financial instrument*

SATURA RĀDĪTĀJS

Satura rādītājs	4
Apzīmējumi un saīsinājumi	5
Ievads	8
1. Uzņēmējdarbība un valsts aktivitātes tās veicināšanai	11
1.1 Uzņēmējdarbības attīstības iespējas un devums ekonomikai	11
1.2 Valsts uzņēmējdarbības atbalsta veidi	16
1.3 Eiropas Savienības atbalsts	18
1.4 Biznesa inkubatori un LIAA	24
2. EEZ / Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments	32
2.1 Finanšu instrumentu izveidošana un sākotnējie plānošanas periodi.....	32
2.2 Finanšu instrumentu otrais plānošanas periods.....	33
2.3 Spēkā esošais finanšu instrumenta plānošanas periods	35
3. Projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” pētījums	39
3.1 Metodoloģijas raksturojums.....	39
3.2 Pamatinformācija un projekta pamatojums	41
3.3 Projekta aktivitātes un mērķa grupas apraksts	44
3.4 Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta rezultāti	50
3.5 Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārzs.....	51
3.6 Gailīšu pagasta biznesa dārzā iesaistīto komersantu un darbinieku aptaujas rezultātu analīze	59
Secinājumi un priekšlikumi	66
Izmantotā literatūra un avoti.....	69
Pielikumi	
1. Pielikums. Aptaujas anketa projekta koordinatoriem, Gailīšu pagasta pārvaldes vadītājiem un Bauskas novada domes vadītājiem	
2. Pielikums. Aptaujas anketa Gailīšu pagasta biznesa dārza komersantiem	

APZĪMĒJUMI UN SAĪSINĀJUMI

SIVA - Norvēģijas industriālās attīstības korporācija (The Industrial Development Corporation of Norway)

Start-up – uzņēmums, kurš ir savas darbības pirmajā stadijā. Šādi uzņēmumi visbiežāk tiek sākumā finansēti ar uzņēmuma īpašnieku/izveidotāju līdzekļiem ar mērķi kapitalizēt produktu vai pakalpojumu izveidi, pēc kuriem viņiem šķiet, ka būs pieprasījums.¹

KPI - Galvenais darbības rādītājs (Key Performance Indicator) ir izmērāma vērtība, kas parāda, cik efektīvi uzņēmums sasniedz galvenos biznesa mērķus. Organizācijas izmanto KPI dažādos līmeņos, lai novērtētu viņu panākumus mērķu sasniegšanā. Augsta līmeņa KPI var koncentrēties uz vispārējiem uzņēmējdarbības rādītājiem, savukārt zema līmeņa KPI koncentrējas uz procesiem departamentos, piemēram, pārdošana, mārketinga, personāla daļa un citi.²

NPV - Pašreizējā neto vērtība (Net present value jeb NPV) ir viens no investīciju projektu efektivitātes novērtēšanas rādītājiem. NPV pozitīvu vērtību var interpretēt kā investīciju līmeni, pie kura investīcijas konkrētajā projektā ir efektīvas.³

IIR - Iekšējā ienesīguma norma (Iekšējās atdeves koeficients, iekšējā procentuālā atdeve, iekšējā ienesīguma likme, iekšējās rentabilitātes norma, iekšējā peļņas norma) ir viens no investīciju projektu efektivitātes novērtēšanas rādītājiem. IIR var arī raksturot kā tādu procentu likmi, pie kuras investīcijas konkrētajā projektā ir efektīvas. Diskonta likme, ar kuru diskontējot projekta ieņēmumu daļu, kura pēc visu izdevumu segšanas atliek kapitālieguldījumu atmaksai, tā kļūst vienāda ar sākotnējiem kapitālieguldījumiem.⁴

IIA - Ieguvumu - izmaksu attiecība (benefit – cost ratio) ir rādītājs, kas parāda saistību starp ierosinātā projekta relatīvajām izmaksām un ieguvumiem, kas izteikti naudas izteiksmē vai kvalitatīvā izteiksmē. Ja projektam IIA ir lielāks par 1,0, tiek sagaidīts, ka projekts uzņēmumam un tā ieguldītājiem sniegs pozitīvu pašreizējo neto vērtību. Ja projekta IIA ir mazāks par 1,0, projekta izmaksas pārsniedz ieguvumus, un projektu nevajadzētu turpināt.⁵

Biznesa dārzs - atbalsta institūcija maziem uzņēmumiem lauku reģionos, kur nav pieejamas augstākās izglītības iestādes. Atšķirībā no zinātniskajiem parkiem/dārziem, biznesa dārzs veido sadarbību starp uz zināšanām balstītiem uzņēmumiem reģionā.⁶

¹ <https://www.investopedia.com/terms/s/startup.asp>

² <https://www.klipfolio.com/resources/articles/what-is-a-key-performance-indicator>

³ https://lv.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%A1reiz%C4%93j%C4%81_net%C4%93rt%C4%ABba

⁴ https://lv.wikipedia.org/wiki/Iek%C5%A1%C4%93j%C4%81s_atdeves_koeficients

⁵ <https://www.investopedia.com/terms/b/bcr.asp>

⁶ Waqas Nawaz, Muammer Koç. Industry, University and Government Partnerships for the Sustainable Development of Knowledge-Based Society. Drivers, Models and Examples in US, Norway, Singapore and Qatar. Springer Nature Switzerland AG. Šveice, 2020, 43. lpp.

MVU - Mazie un vidējie uzņēmumi. Eiropas Savienībā šie uzņēmumi ir 99% no visiem uzņēmumiem un tie tiek noteikti pēc darbinieku skaita un apgrozījuma vai bilances summas.⁷

Uzņēmuma veids	Darbinieku skaits	Apgrozījums vai bilances summa	
Vidējs	< 250	≤ 50 miljoni eiro	≤ 43 miljoni eiro
Mazs	< 50	≤ 10 miljoni eiro	≤ 10 miljoni eiro
Mikro	< 10	≤ 2 miljoni eiro	≤ 2 miljoni eiro

De minimis - Eiropas Komisija ir ieviesusi minimālā apjoma jeb tā saucamā de minimis atbalsta jēdzienu, kas nosaka, ka atbalsta projekti par mazām summām, kuriem faktiski nav ietekmes uz konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm, netiek pakļauti vispārējām komercdarbības atbalsta kontroles prasībām. Par de minimis atbalstu tiek uzskatīts atbalsts, kas nepārsniedz 200 000 eiro. Minēto 200 000 eiro bruto summu nedrīkst pārsniegt trīs fiskālo gadu laika posmā.⁸

GEM – Globālais uzņēmējdarbības uzraudzītājs (Global Entrepreneurship Monitor) ir nacionālo valstu komandu konsorcijs, kas galvenokārt ir saistīts ar augstākajām akadēmiskajām institūcijām un kas veic uz apsekojumiem balstītus pētījumus par uzņēmējdarbību visā pasaulē.⁹

NECI - Nacionālais uzņēmējdarbības konteksta indekss (National Entrepreneurship Context Index) ir apvienotais indekss, kas vienā skaitlī atspoguļo vidējo svērto stāvokli uzņēmējdarbības pamatnoteikumu kopumā.¹⁰

LIAA - Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra ir ekonomikas ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovācijas jomā.¹¹

EU|BIC – Eiropas Savienības sertificēti biznesa un inovāciju centri (Business and Innovation Centers)

EBN – Eiropas biznesa inovāciju tīkls, kurš apvieno EU|BIC sertificētās organizācijas un nosaka to kvalitātes kritērijus. Brisele, Beļģija

FabLab – kopstrādes telpa, kurā lietotāji tiek nodrošināti ar dažādām ražošanas tehnoloģijām, visbiežāk prototipu izgatavošanai (fabrication laboratory)

ECIA – Eiropas radošo industriju alianse (European Creative Industries Alliance)

⁷ https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_is 09.04.2020.

⁸ <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/noderiga-informacija/de-minimis>

⁹ <https://www.gemconsortium.org/about/gem/5>

¹⁰ N. Bosma, S. Hill, A. Ionescu-Somers, D. Kelley, J. Levie, A. Tarnawa. Global Entrepreneurship Monitor. 2019/2020 Global Report. Global Entrepreneurship Research Association, UK, 2020

¹¹ <http://www.liaa.gov.lv/lv/funkcijas-un-uzdevumi> 09.04.2020.

NAP - Latvijas Nacionālais attīstības plāns. Tas ir galvenais vidēja termiņa valsts attīstības plānošanas dokuments Latvijā, ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam rīcības plāns un valsts attīstības un lielāko investīciju ceļa karte septiņu gadu garumā.¹²

NRP - Latvijas nacionālā reformu programma. Šajā programmā ir aprakstīts vidēja termiņa makroekonomiskais scenārijs, atspoguļoti galvenie Latvijas tautsaimniecības makrostrukturālie izaicinājumi (šķēršļi) un galvenie pasākumi to novēršanai, kā arī Latvijas kvantitatīvie mērķi 2020. gadam „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā un galvenie pasākumi to sasniegšanai.¹³

¹² <https://www.pkc.gov.lv/index.php/lv/attistibas-planosana-latvija/nacionalais-attistibas-plans/nap2020> 11.04.2020.

¹³ https://www.em.gov.lv/lv/eiropas_savieniba/strategija__eiropa_2020_/latvijas_nacionala_reformu_programma/ 11.04.2020.

IEVADS

Latvijā par pierobežas teritorijām tiek uzskatīti visi administratīvie centri 20 km attālumā no Latvijas robežas. Pēc 2008. gadā uzsāktā “Pētījumā par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālo un perspektīvo attīstību” datiem var redzēt, ka pierobežas teritorijās dzīvojošo iedzīvotāju skaits strauji samazinās. No 2005. līdz 2007. gadam pierobežu teritoriju iedzīvotāju skaits bija samazinājies par 3%. Daudzi iedzīvotāji pamet pierobežu teritorijas, jo tajās ir slikta infrastruktūra un mazas labas izglītības un darba iespējas. Šī problēma ir tieši saistīta ar zemu biznesa aktivitāti pierobežas teritorijās. To apstiprina šajā pētījumā gūtais secinājums, ka gan valstij, gan jebkurai zemāka līmeņa plānošanas organizācijai par stratēģisko mērķi būtu jāuzstāda nevis dzīves kvalitātes nodrošināšana, bet gan cilvēka darbībai un dzīvei labvēlīgās vides radīšana, tajā skaitā, uzņēmējdarbības attīstībai labvēlīgāku apstākļu radīšana. Reģionu uzņēmējdarbība ir līdzeklis cilvēku, ģimeņu un kopienu dzīves kvalitātes uzlabošanai, lai uzturētu veselīgu ekonomiku un vidi.

Mūsdienu ekonomiku uzlabošanā mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) ir īpaši nozīmīga loma. Tie ir jebkuras mūsdienu ekonomikas darbavietu skaita palielināšanas svarīga sastāvdaļa, kas pavisam tieši ietekmē valstu iedzīvotāju dzīves. Ļoti daudzu valstu cīņā ar bezdarbu palīdz tieši mazie un vidējie uzņēmumi. MVU sniedz ievērojamu pienesumu valstu IKP palielinājumā, kā arī nodrošina samērīgu naudas plūsmu ekonomikā. Daudzās valstīs valdības paļaujas tieši uz MVU valsts ekonomiskajai izaugsmei.

Bieži vien uzņēmējiem nepietiek tikai ar labu biznesa ideju un vēlmi strādāt – uzņēmuma izveidei un attīstībai ir nepieciešamas zināšanas, kontakti un kapitāls gan ražošanas uzsākšanai, gan vienkāršai telpu īrei. Tieši uzņēmuma uzsākšanas posms ir viskritiskākais uzņēmuma izdzīvošanai. Zinot jaunizveidotu uzņēmumu daudzos riskus, valstīm ir neskaitāmas iespējas atbalstīt uzņēmējus tieši pašā to darbības uzsākšanas stadijā.

Jauno uzņēmēju ideju attīstīšanā, uzņēmējdarbības zināšanu iegūšanā un plānu un inovāciju izstrādāšanā, mūsdienās lieliski spēj palīdzēt dažādi biznesa inkubatori, kuri var uzņēmumu atbalstīt jau pirms tā dibināšanas, līdz pat tā darbības nostabilizēšanai.

Par biznesa inkubatoriem un paātrinātājiem tiek uzskatītas biznesa attīstības atbalsta programmas, kuras piedāvā dažādus atbalsta pakalpojumus uzņēmējiem biznesa izveides laikā un biznesa dzīvescikla sākumposmā. Abu veidu atbalsta programmas parasti piedāvā pakalpojumu kopumu, ieskaitot treniņseminārus, darbnīcas, biznesa vadības apmācības un mentoringu, biznesa padomus, tīklošanās iespējas un pieeju finansējumam. Papildus, tradicionāli biznesa inkubatori, arī piedāvā uzņēmumiem darba telpas.

Lai arī šobrīd biznesa inkubatoru darbība ir ļoti populāra, šī darba pētāmā projekta ieviešanas laikā, Latvijā šāds koncepts bija salīdzinošs jaunums. Arī inkubatoru skaits bija neliels, un to darbības atbalsts vēl tikai sāka izkristalizēties valstiskā līmenī. Nepietiekamas zināšanas un izpratne par biznesa inkubatoru varēja radīt nopietnus šķēršļus sekmīgai inkubatora izveidei un uzturēšanai. Šobrīd jau saprotam, ka ar vārdu “biznesa inkubators” varam aptvert dažnedažādus atbalsta sniegšanas mehānismus, un pateicoties Latvijas nelielajam izmēram, inkubatori ir pieejami gandrīz jebkurā Latvijas reģionā.

Šī darbā pētāmā projekta ieviešanas laikā, Latvija vēl arī nebija pievienojusies Eiropas Savienībai, līdz ar to nebija pieejami arī Eiropas Savienības fondu sniegtie atbalsta līdzekļi, kuri šobrīd tiek piesaistīti lielai daļai biznesa inkubatoru. ES fondu atbalsta neesamība gan nenozīmē, ka tajā laikā Latvijai un Latvijas iedzīvotājiem nebija nekādu citu iespēju iegūt finansiālu atbalstu. Gan tajā laikā, gan šobrīd Latvijā ir pieejams Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments. Tā kā Norvēģijai jau tajā laikā bija samērā liela pieredze biznesa inkubatoru darbībā, tad apvienot finansiālu atbalstu ar biznesa inkubatora ideju šķita tikai loģiski.

2008. gadā pēc pētījuma par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālu rezultātu izvērtēšanas, Zemgales plānošanas reģions pieteicās Norvēģijas valdības divpusējam finanšu instrumentam, lai izveidotu vairākus biznesa inkubatorus Zemgales pierobežu pagastos. Šāds inkubators jeb “biznesa dārzs” tika izveidots arī Bauskas novada Gailīšu pagastā, kur tas turpina nodrošināt komersantiem telpu īri vēl līdz 2021. gada februārim. Gailīšu pagasta biznesa dārzs arī ir šī **bakalaura darba pētāmais objekts** un **pētījuma periods** ir no biznesa inkubatora darbības uzsākšanai nepieciešamo darbu sākšanas 2009. gadā līdz 2020. gada martam.

Bakalaura darba pētījuma priekšmets ir Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītais projekts “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās”, un **darba mērķis** ir uz teorētisko un praktisko materiālu pamata veikt Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” aktivitāšu kvantitatīvo rezultātu analīzi, salīdzināt analīzes rezultātus ar projekta uzstādītajiem, sākotnējiem mērķiem, kā arī novērtēt turpmākās šādu līdzīgu projektu ieviešanas iespējas.

Darba uzstādīto mērķu sasniegšanai veicamie uzdevumi:

1. pētīt speciālajā un ārvalstu literatūrā uzņēmējdarbības nepieciešamības un atbalsta veidus,
2. izpētīt uzņēmējdarbības nozīmi un atbalsta programmas Latvijā,
3. noskaidrot Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta sniegtās atbalsta iespējas projekta īstenošanas laikā,

4. izanalizēt Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstīto projektu “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās”,
5. detalizēti izanalizēt projekta Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārza izveidi un darbību,
6. veikt biznesa dārza dalībnieku aptauju un projektā iesaistīto amatpersonu intervēšanu.

Darba uzbūves pamatojums:

Bakalaura darbu veido trīs pamatdaļas. 1. nodaļā tiek apskatīta uzņēmējdarbības attīstības nepieciešamība un loma valsts ekonomiskajā attīstībā, kā arī vispārējie uzņēmējdarbības vides atbalsta mehānismi un veidi. Papildus tiek aplūkots arī Latvijas valsts skatījums uz uzņēmējdarbību un redzējumu tās attīstībai. Nodaļā tiek aprakstīts arī Eiropas Savienības atbalsta pieejamība Latvijas uzņēmējiem un biznesa inkubatoru loma un LIAA darbība. 2. nodaļā detalizēti tiek izpētīts Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments, kā arī šī instrumenta devums mazāk attīstītajām ES valstīm un Latvijai. Noslēguma nodaļā tiek pētīts projekts “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās”. Īpaša uzmanība tiek pievērsta projekta Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārzam un tiek anketēti gan biznesa dārza komersanti, gan iesaistītās amatpersonas.

Pētīšanas metožu raksturojums:

Bakalaura darbā ir izmantota Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” dokumentācijas, Gailīšu pagasta pārvaldes dokumentācijas un biznesa dārza komersantu Uzņēmuma reģistrā publiski pieejamās dokumentācijas izpēte, intervijas ar Bauskas novada projektā iesaistītajām amatpersonām un biznesa dārza komersantu anketēšana.

Literatūras un citu avotu raksturojums:

Bakalaura darbā veiktā analīze pamatojas uz Latvijas un ārzemju zinātnisko rakstu krājumiem, pētījumiem un ziņojumiem, internetā pieejamajiem materiāliem, kā arī uz Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” dokumentāciju un Gailīšu pagasta nepublicētajiem materiāliem un biznesa dārza komersantu Uzņēmuma reģistrā publiski pieejamo dokumentāciju.

1. UZŅĒMĒJDARBĪBA UN VALSTS AKTIVITĀTES TĀS VEICINĀŠANAI

1.1 Uzņēmējdarbības attīstības iespējas un devums ekonomikai

Jebkura uzņēmējdarbība sākotnēji šķiet tikai un vienīgi kā privātā sektora aktivitāte, kurā kāda individuāla persona vai līdzīgi domājoša cilvēku grupa nolemj izveidot uzņēmumu un iegūt tā darbības uzsākšanai nepieciešamo kapitālu. Ja viss notiek, ka bija iepļānots, tad pārdošanas apjoms pieaug un uzņēmums var paplašināties. Uzņēmums aug pateicoties tā peļņai vai arī piesaistot riska kapitālu vai kādus citus investorus. Uzņēmuma panākumi vai neveiksmes tieši ietekmē tikai tos, kuri ir riskējuši ar savām investīcijām.

Taču pēc dažādiem autoritāru iestāžu ziņojumiem par uzņēmējdarbību visā pasaulē, valdībai ir galvenā loma ne tikai tajā, kā tiek izveidoti jauni uzņēmumi, bet arī, un iespējams vēl svarīgāk, šo uzņēmumu raksturā un izaugsmes iespējās.¹⁴

Ir vispārpieņemts arguments, ka uzņēmējdarbība ir ļoti svarīga ekonomiskajai attīstībai. Uzņēmēji attīsta un veido inovācijas, tie paātrina ekonomikas strukturālās izmaiņas un ievieš jaunu konkurenci, tādējādi paaugstinot produktivitāti.¹⁵

Uzņēmējdarbības devums ekonomikai mainās no ekonomikas attīstības stadijas. GEM (Vispasaules uzņēmējdarbības izpētes ziņojums) un profesori Klauss Švābs (Klaus Schwab) un Maikls E. Porters (Michael E. Porter)¹⁶ uzskata, ka pasaules valstis var iedalīt trijās ekonomiskās attīstības stadijās – “faktisko labumu ekonomika”, “uz efektivitāti balstīta ekonomika” un “inovāciju virzīta ekonomika”.

Arī uzņēmējdarbības nepieciešamība spiestu apstākļu dēļ – kad daudziem iedzīvotājiem, liela darba vietu trūkuma dēļ, ir jānodarbina pašiem sevi, ir atkarīga no mazāk attīstītas valsts ekonomikas, jo šādas ekonomikas nespēj nodrošināt pieprasījumu pēc darba vietām nozarēs ar augstu produktivitāti. Attīstoties ekonomikai un augot produktīvām nozarēm un piedāvājot lielākas nodarbinātības iespējas, nepieciešamības vadītas uzņēmējdarbības aktivitātes līmenis pakāpeniski pazeminās. Tajā pašā laikā nepieciešamības virzīta uzņēmējdarbība uzlabo kopējo labklājību un infrastruktūru, tādējādi ieviešot kvalitatīvas izmaiņas kopējā uzņēmējdarbībā.

¹⁴ The New York Times (tiešsaiste) - (atsauce 25.03.2020.) Pieejams: <https://economix.blogs.nytimes.com/2013/08/22/the-government-and-the-entrepreneiros/>

¹⁵ N. Bosma, J. Levie. Global Entrepreneurship Monitor. 2009 Global Report. Global Entrepreneurship Research Association, UK, 2010

¹⁶ K. Schwab, M. E. Porter. The Global Competitiveness Report 2002-2003. Oxford University Press. ASV, 2003

Uzņēmējdarbība faktisko labumu ekonomikā. Šādas ekonomikas attīstību veido izmaiņas ekonomikas pievienotās vērtības daudzumā un raksturā. Šīs izmaiņas rada lielāka produktivitāte un ienākumi uz vienu iedzīvotāju. Bieži vien šīs izmaiņas sakrīt ar darbaspēka migrāciju starp dažādiem sabiedrības ekonomiskajiem sektoriem, piemēram, no primārajiem un ieguves sektoriem uz ražošanas sektoru un ar laiku arī uz pakalpojumu sektoru.

Valstīs ar zemu ekonomisko attīstību ir liels lauksaimniecības sektors, kurš nodrošina iztiku vairumam valsts iedzīvotāju, kuri pārsvarā dzīvo lauku reģionos. Šādās valstīs situācija parasti mainās, ja tiek uzsāktas industriālas darbības – visbiežāk tiek sākta dabas resursu iegūšana un pārstrāde. Ieguves rūpniecības attīstība parasti izsauc ekonomisko attīstību un lauku reģionos dzīvojošo iedzīvotāju migrāciju uz specifiskajiem ieguves reģioniem. Šāda iedzīvotāju migrācija bieži vien izraisa darbaspēka pārpalikumu, un iedzīvotāji ir spiesti izveidot pašnodarbinātības iespējas, lai nopelnītu iztiku.

Uzņēmējdarbība uz efektivitāti balstītā ekonomikā. Šāda ekonomika ir turpinājums faktisko labumu ekonomikai, kur industriālais sektors turpina attīstīties un sāk rasties iestādes, kuras nodrošina tālāku industrializāciju ar apjomu palielināšanu un augstāku produktivitāti, caur apjoma radītiem ietaupījumiem. Intensīvi augošās ekonomikās, valstu politika un finanšu instrumenti ir vērsti par labu lielajiem nacionālajiem uzņēmumiem.

Pieaugot ekonomiskajai produktivitātei, tiek veicināta finanšu kapitāla veidošanās un sāk parādīties dažādas nišas rūpnieciskajās piegāžu ķēdēs, kuras apkalpo vēsturiskos ražotājus. Šo nišu un neatkarīga finanšu kapitāla ieplūšana no augoša banku sektora, rada iespējas attīstīt maza mēroga un vidēja lieluma apstrādes rūpniecības nozares. Tādējādi ekonomikā ar intensīvu mērogu, varētu gaidīt, ka nepieciešamības virzītā rūpnieciskā darbība pakāpeniski samazināsies un pavērs ceļu maza mēroga ražošanas nozarēm.

Uzņēmējdarbība uz inovāciju virzītā ekonomikā. Ekonomikai nobriestot un tās bagātībai palielinoties, var sagaidīt, ka uzsvars uz rūpniecisko darbību pakāpeniski pāriet uz arvien plašāku pakalpojumu nozari, kas apmierina arvien pārtikušāko iedzīvotāju vajadzības un sniedz pakalpojumus, kurus parasti sagaida no sabiedrības ar augstu ienākumu līmeni.

Rūpniecības nozare attīstās tai paliekot daudzveidīgākai un izsmalcinātākai. Šāda attīstība parasti ir saistīta ar palielinātu izpēti un zināšanu iegūšanas ātrumu, augot ekonomikā iesaistītu zināšanas ģenerējošu iestāžu apjomam. Šī attīstība paver ceļu inovatīvas, iespēju meklējošas uzņēmējdarbības attīstībai, kas nebaidās izaicināt tirgū jau esošos vēsturiskos dalībniekus. Bieži maziem un inovatoriskiem uzņēmumiem ir daudz lielāka inovāciju produktivitāte un priekšrocības, nekā lieliem uzņēmumiem, ļaujot šādiem mazajiem uzņēmumiem lēnām izkonkurēt lielos uzņēmumus. Ja ekonomikas un finanšu institūcijas, kuras izveidojās uz efektivitāti balstītās ekonomikas laikā, spēj pielāgoties un atbalstīt uz inovācijām

balstītos uzņēmējus, tad šie inovatoriskie uzņēmēji var kļūt par nozīmīgiem ekonomiskās izaugsmes un labklājības paaugstināšanas virzītājiem.

Uzņēmējdarbības devums ekonomikas izaugsmei ir nozīmīgs visās valstīs, neatkarīgi no tās ekonomikas attīstības pakāpes. Savukārt uzņēmējdarbības aktivitāšu palielināšanas galvenais priekšnosacījums ir labvēlīga uzņēmējdarbības vide. Tāpēc, lai ekonomika kļūtu dinamiskāka un vairāk vērsta uz inovācijām, valsts politikas veidotājiem, būtu jāuzlabo uzņēmējdarbības nodrošināšanas pamatnosacījumi.

Džordža Meisona universitātē, Vašingtonā, ASV, tika veikts apjomīgs pētījums¹⁷, kurā tika izvirzīti vairāki uzņēmējdarbības pamatnosacījumi:

- Jo augstāks izglītības un apmācības līmenis uzņēmējdarbībā valstī, jo augstāks ir uzņēmējdarbības aktivitātes līmenis.
- Jo lielāks ir uzņēmējdarbības programmu veicināšanas valsts programmu apjoms un kvalitāte, jo augstāks ir uzņēmējdarbības aktivitātes līmenis.
- Jo labvēlīgāka ir normatīvā vide ienesīgai uzņēmējdarbībai valstī, jo augstāks ir uzņēmējdarbības līmenis.
- Jo labvēlīgāka uzņēmējdarbības kultūra ir valstī, jo augstāks ir uzņēmējdarbības aktivitātes līmenis.
- Jo pieejamāks finansējums uzņēmējdarbībai ir valstī, jo augstāks ir uzņēmējdarbības aktivitātes līmenis.
- Jo dramatiskākas būs tirgus iespēju maiņas valstī, jo augstāks būs uzņēmējdarbības līmenis. A. Etzioni¹⁸ norādīja, ka “jo straujāk mainās vide, jo lielāks ir adaptācijas potenciālais ieguvums un līdz ar to, potenciālā atlīdzība uzņēmējiem”.
- Jo pieejamāka jaunā tehnoloģija ir indivīdiem valstī, jo augstāks ir uzņēmējdarbības aktivitāte.
- Jo pieejamāka ir fiziskā infrastruktūras (darba telpa, komunālie pakalpojumi utt.) valsts indivīdiem, jo augstāka ir uzņēmējdarbības aktivitāte.
- Jo vairāk valsts politikā izstrādājot jaunas nostādnes, tiek ņemtas vērā uzņēmēju intereses, jo augstāks ir uzņēmējdarbības līmenis.

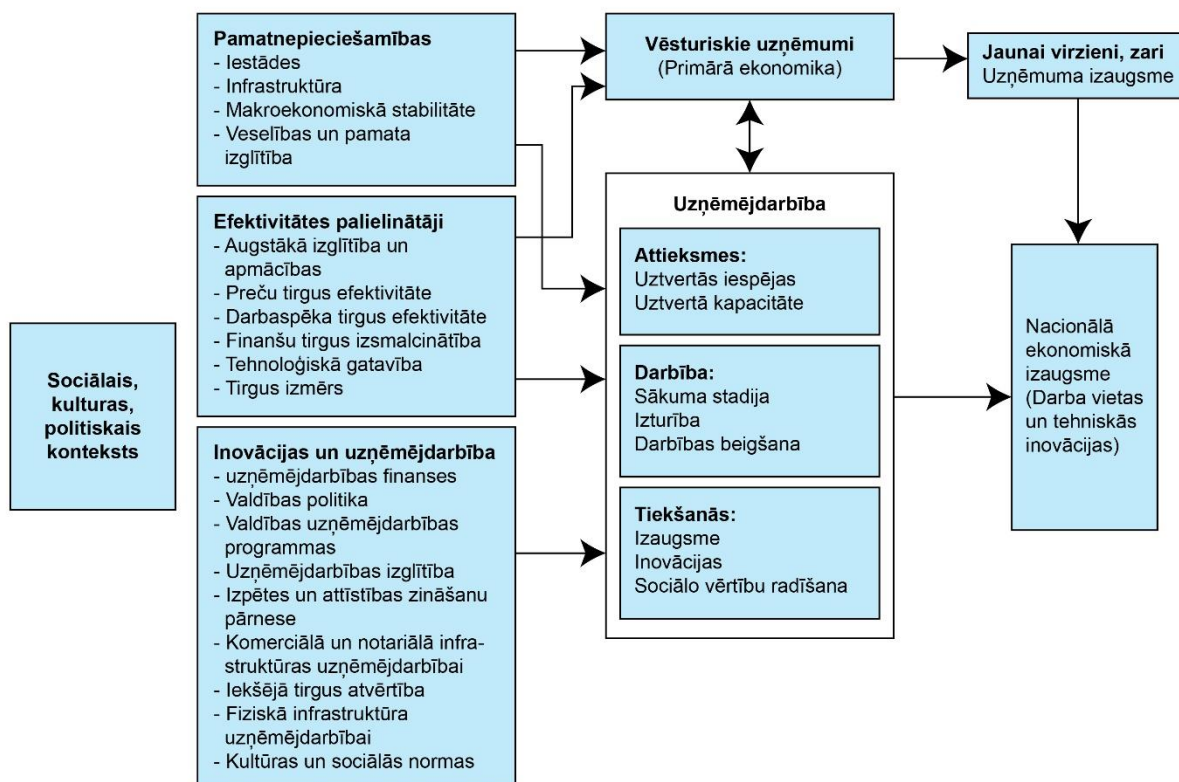
Uzņēmējdarbības vides un to ietekmējošo faktor izpētei tiek īstenoti vairāki starptautiskie projekti, tai skaitā Pasaules Bankas projekts “Doing Business”, kā arī Globālā

¹⁷ J. Levie, E. Autio. Entrepreneurial Framework Conditions and National-Level Entrepreneurial Activity: Seven-Year Panel Study. George Mason University, ASV. 2007

¹⁸ A. Etzioni. Entrepreneurship, adaptation and legitimation: A macro-behavioral perspective. Journal of Economic Behavior & Organization Volume 8, Issue 2, June 1987, Lpp 175-189.

uzņēmējdarbības monitoringa (GEM) projekts. Šo projektu īstenošanas laikā tika izveidota unikāla (pēc metodoloģiskas salīdzināmības) ik gadu atjaunināta datu bāze, kuru izmanto visaptverošai uzņēmējdarbības analīzei nacionālā un globālā līmenī.

Globālā uzņēmējdarbības monitoringa projekta ietvaru veido GEM modelis (sk. 1.1. att.), kas parāda kā uzņēmējdarbību ietekmē apstākļi valstī un ka uzņēmējdarbību ir iespējams sadalīt nosacītās trīs daļās: attieksmes, darbības un tiekšanās jeb mērķi. Dažāda veida un fāzu uzņēmējdarbība var ekonomisko izaugsmi ietekmēt dažādos veidos dažādās pasaules daļās. Papildus, tiek lēsts, ka attiecības starp valsti un uzņēmējdarbību ir abpusējas: uzņēmējdarbība var ietekmēt ekonomisko izaugsmi, kas savukārt var ietekmēt uzņēmējdarbību.

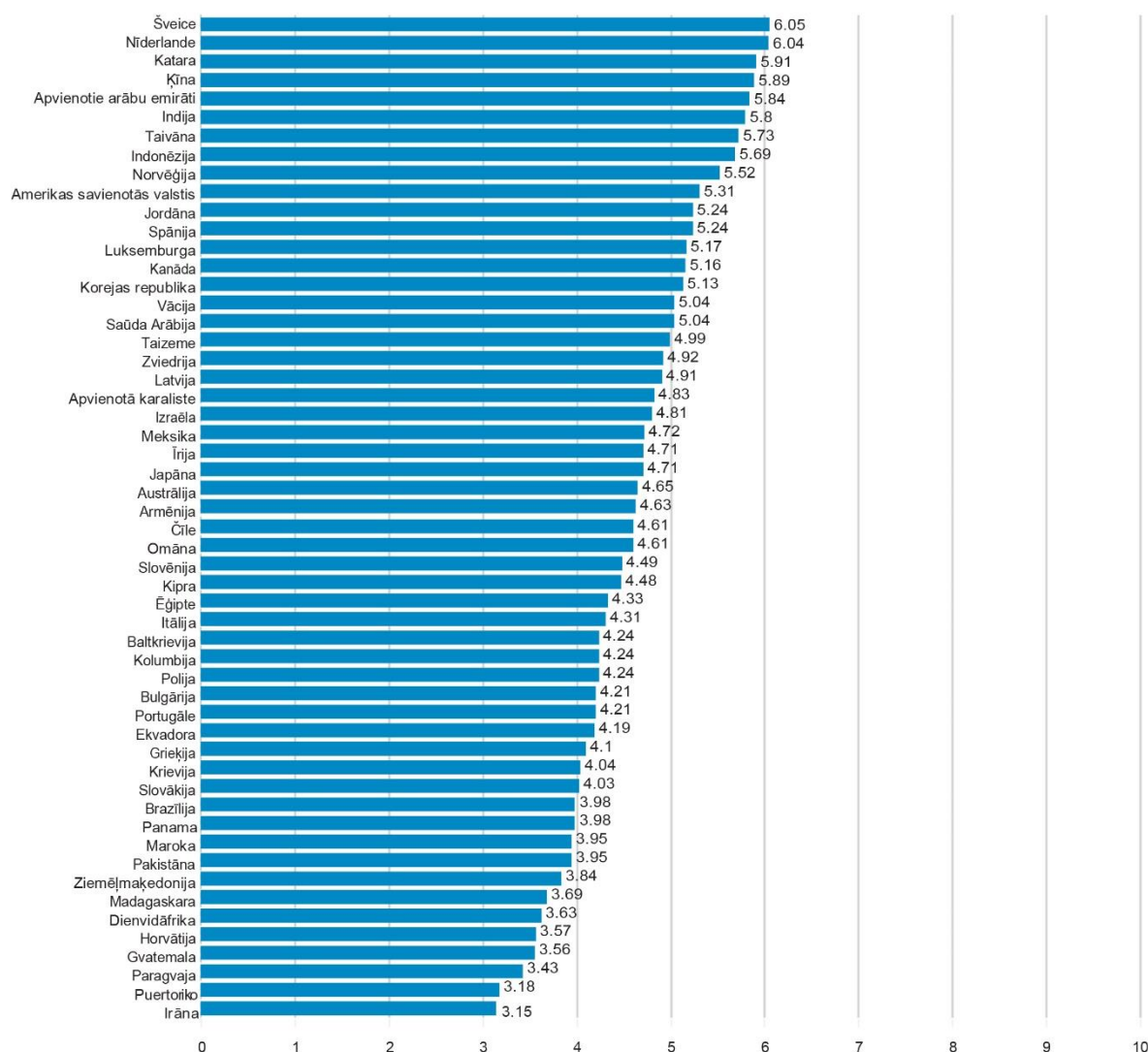
1.1. att. GEM uzņēmējdarbības un valsts ekonomiskās izaugsmes sakarības modelis¹⁹

Kopsavilkumā autore atzīmē, ka uzņēmējdarbība ir pamatmehānisms ekonomikas attīstībai jebkurā fāzē, taču tās ietekme uz attīstību (apjomā un termiņos) visticamāk atšķirsies katrā ekonomiskās attīstības fāzē.

Katrā ekonomiskās attīstības fāzē galvenā attīstības sastāvdaļa būs politikas veidotāju relatīvais uzsvars uz pamata prasībām, efektivitātes paaugstināšanu un inovācijām uzņēmējdarbībā:

¹⁹ N. Bosma, J. Levie. Global Entrepreneurship Monitor. 2009 Global Report. Global Entrepreneurship Research Association, UK, 2010

- Uz faktisko labumu balstītā ekonomikā svarīgākais ilgtspējīgu uzņēmumu izveidošanai, kuri spēs nest labumu ne tikai vietējai ekonomiskajai aktivitātei, bet arī nākotnes paaudžu veselībai un izglītībai, ir pamata prasību pareiza nodrošināšana.
- Uz efektivitāti balstīto valstu ekonomikās, apjoma ekonomikas atbalstīšana piesaista vairāk uzņēmējus, kuri balstās uz izaugsmi un tehnoloģijām, tādējādi radot vairāk nodarbinātības iespējas.
- Uz inovācijām balstīto valstu ekonomikās ir jāfokusējas uz dinamisku un jaunu produktu un tirgu kombināciju stimulēšanu.

1.2. att. 2019. gada NECI rezultāti²⁰

GEM 2018. gadā ieviesa Nacionālo uzņēmējdarbības konteksta indeksu (NECI), kas vienā skaitlī atspoguļo vidējo svērto stāvokli uzņēmējdarbības pamatnoteikumu kopumā.²¹

²⁰ N. Bosma, S. Hill, A. Ionescu-Somers, D. Kelley, J. Levie, A. Tarnawa. Global Entrepreneurship Monitor. 2019/2020 Global Report. Global Entrepreneurship Research Association, London Business School, UK, 2020

²¹ Tur pat

2019. gadā NECI tika vērtētas 54 valstis no 1-10 punktu sistēmā (sk. 1.2. att.).

Latvija NECI indeksā ieguva tikai 4,92 punktu un ierindojās 20. vietā. Pēc GEM novērtējuma, Latvijā labvēlīgiem uzņēmējdarbības nosacījumiem traucē valdības politika nodokļu un birokrātijas jautājumos – šis indikators ir novērtēts tikai ar 2,47 no maksimālajiem 5 punktiem. 3 punktu atzīmi nesasniedz arī uzņēmējdarbībai pieejamais finansējums, uzņēmējpratības izglītība gan skolās, gan pēc skolu absolvēšanas, pētniecības un attīstības mijiedarbība ar to izmantošanas iespējām jaunās komerciālās iespējās un pieejamību MVU (*R&D transfer*), kā arī valdības politika vispārīgos uzņēmējdarbību atbalstošajos jautājumos – vai uzņēmējdarbība tiek uzskatīta kā būtisks ekonomikas jautājums. Tāpat ar mazāk kā trim punktiem tiek novērtēta Latvijas iekšējā tirgus dinamika un iekšējā tirgus apgrūtinājumi vai ienākšanas regulējumi – cik viegli jaunas firmas var iekļūt esošajos tirgos.

Savukārt Globālajā konkurences novērtējumā (*Global Competitiveness Index*), kuru katru gadu apkopo Pasaules Ekonomikas forums, 2019. gadā Latvija ieņēma 41 vietu (paceļoties par vienu vietu augstāk nekā 2018. gadā). Šajā novērtējumā norādīts, ka Latvijai visvairāk ir nepieciešams attīstīt inovācijas un paplašināt tirgu (Globālajā konkurences novērtējumā par valsts tirgu tiek uzskatīts gan pašas valsts iekšējais tirgus, gan tai pieejamie citu valstu tirgi). Tāpat kā GEM novērtējumā, arī Globālajā konkurences novērtējumā teikts, ka Latvijai būtu jāuzlabo sava finanšu sistēma un jānodrošina labāka līdzekļu aprīte starp aizdevējiem, investoriem un uzņēmējiem.

1.2 Valsts uzņēmējdarbības atbalsta veidi

Uzņēmēju vidū bieži var novērot, ka uzņēmumi ar strauju izaugsmi sniedz vislielāko devumu darbavietu skaita palielināšanā, citreiz pat par spīti tam, ka šie uzņēmumi ir tikai maza daļa no visas valsts uzņēmējdarbības. Šādi uzņēmumi tiek dēvēti par “augstas izaugsmes” vai “augstas ietekmes” uzņēmumiem, un tiem ir liela ietekme ekonomikas izaugsmē. Lai vairotu šādu uzņēmumu rašanos un to panākumus, valstu politiku veidotājiem ir nopietni jāpiedomā pie visām iespējamajām atbalsta formām.

Autore piekrīt vairāku pētnieku un politikas veidotāju uzskatiem, ka tirgus ekonomikā valsts galvenā loma ir nodrošināt uzņēmējdarbības attīstībai labvēlīgu vidi, tomēr apzinoties uzņēmējdarbības riskus un noteiktās grūtības ar ko saskarās uzņēmēji uzņēmuma dzīves cikla fāzē, katrā valstī ir izveidota uzņēmējdarbības atbalsta sistēma.

Labvēlīgas uzņēmējdarbības svarīgs priekšnosacījums ir ekonomiskā stabilitāte, kas ir makroekonomiskās politikas mērķis. Galvenokārt ekonomikas stabilitātes uzturēšanai tiek izmantoti fiskālās un monetārās politikas instrumenti.

Ekonomikas izaugsmes veicināšanai valstij iejaucošies brīvajā konkurencē, ir pieejami salīdzinoši daudz cita veida uzņēmējdarbības veicināšanas instrumentu, kuru pielietošana cieši saistīta ar konkrētu mērķu sasniegšanu, kā piemēram, tautsaimniecības nozaru struktūras maiņa par labu augstās pievienotās vērtības un zināšanu ietilpīgām nozarēm, valsts reģionālo disproporciju mazināšanai un citi. Kā piemēru var minēt **Industriālo politiku**. **Industriālā politika** ir definēta kā tā saucamā “selektīvā politika” vai “mērķauditorijas atlase”. Šī ir politika, kas apzināti dod priekšroku konkrētām nozarēm - vai pat uzņēmumiem - salīdzinājumā ar citām, balstoties uz tirgus signāliem, parasti, lai palielinātu uzņēmējdarbības efektivitāti un veicinātu ražīguma pieaugumu mērķa nozarēs, kā arī visai ekonomikai.

Noteiktajās nozarēs tad tiek veidota tirdzniecības politika (tarifi un citi ierobežojumi), importa aizstāšanas politika, kā arī valūtas kursa manipulācijas, lai mazinātu darbaspēka izmaksas, selektīva nodokļu politika, subsīdijas un granti konkrētām nozarēm, valsts uzņēmumu radīšana un tamlīdzīgi.

Valsts var arī aizvērt savas robežas pilnībā citu valstu ražojumiem, tādējādi atbalstot vietējos ražotājus, jo valsts iedzīvotāji ir spiesti iegādāties tikai vietējo ražojumu. Šādi vietējie uzņēmēji iegūst līdzekļus attīstībai, zinātnei un pētniecībai, inovāciju izstrādei, labākai pārvaldei utt., iegūstot pamatīgu atspēriena punktu ekspansijai globālajā tirgū, un caur lielākiem eksporta ieņēmumu līdzekļiem ar laiku vajadzētu atgriezties valsts ekonomikā.²⁴

Tomēr autore atzīmē, ka daļība starptautiskajās organizācijās un savienībās, kā Eiropas Savienībā (ES), Pasaules Tirdzniecības un tamlīdzīgi līgumi stipri ierobežo valsts iejaukšanās iespējas tirgus ekonomikas regulēšanā. Arī valsts budžeta līdzekļi ir ierobežoti. Tāpēc nereti valsts atbalsta apjoms un mērogs ir būtiski atkarīgs no esošās fiskālās telpas.

Viens no nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības un ekonomiskās izaugsmes atbalsta veidiem ir **valsts finansējuma palielinājums pētniecībai**, inovācijām un zinātnei, taču šādam atbalstam ir jābūt ar konkrēti paredzamiem un pielietojamiem rezultātiem. Katrai valstij pētniecības jomas un sagaidāmie rezultāti ir jāpielāgo savu uzņēmumu vajadzībām - valstij jāsubsidē pētniecība un attīstība tādu uzņēmumu vajadzībām, kuri strādā sektoros ar augošu atdevi un eksportam.

Papildus jau konkrētai zinātnes un izpētes jomu konkretizēšanai un finansēšanai, ir **jāveicina vispārējā izglītība un tieši uzņēmējdarbības izglītība**, kā arī nepārtraukti jāatjaunina skolu programmas ar aktuālajām tendencēm un informāciju. Nepietiek, ka cilvēkus vienkārši izglīto un pēc skolas absolvēšanas viņam nav iespējas savā valstī pielietot iegūtās zināšanas, jo tādējādi Latvija kļūst par inkubatoru augsti izglītotam personālam citās valstīs. Ir

²⁴ <https://www.delfi.lv/news/latvija2020/valsts-loma-cik-un-ka-iesaistities.d?id=49121115> 06.04.2020.

jārada darbavietas, jo tieši darbavietā cilvēks iemācās nesalīdzināmi vairāk un spēcīgāk nekā jebkurā skolā, kā arī tas nodrošina kvalificētu speciālistu neaizplūšanu uz citām valstīm.

Viens no svarīgākajiem netiešās industriālās politikas veicināšanas faktors ir **specifiskām nozarēm nepiesaistītas infrastruktūras izveide un attīstība**. Jaunizveidoti uzņēmumi paļaujas uz ārējiem resursiem, lai pārvarētu jaunizveidota uzņēmuma riskus un izdzīvotu bīstamos pirmos gadus.

Infrastruktūru veido fiziskās, institucionālās un organizatoriskās struktūras, kas atbalsta saimniecisko darbību, piemēram, uzņēmējdarbību. Tādējādi infrastruktūra uzņēmējdarbības aktivitātēm pastāv neatkarīgi no paša uzņēmuma un atbalsta uzņēmējdarbības iespējamību kā tādu, cilvēkus, kuri saprot un izmanto šīs iespējas, līdzekļus iespējas izmantošanai un uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi. Daži infrastruktūras komponenti, piemēram, ceļi, enerģētika un veselības aizsardzības sistēmas, ir nepieciešami lielākajai daļai jebkuru saimniecisko darbību, savukārt citi komponenti ir īpaši svarīgi tieši uzņēmējdarbībai.

Labi piemēri infrastruktūras izveidošanā, kā arī investīciju piesaistes un uzņēmējdarbības veicināšanā, ka arī teritorijas mārketingā ir **industriālie parki**, kuros pašvaldības ražošanai ir atvēlējušas teritorijas vai pat telpas, un tas veicina investīcijas: ja pašvaldība uzbūvē infrastruktūru, ēkas, kuras pēc tam iznomā uzņēmējam (ražotājam), tad ražotājam risku ir mazāk un varbūtība, ka viņš ies uz šādu vietu, ir lielāka. Kopumā autore atzīmē, ka valsts loma uzņēmējdarbības veicināšanai tiešā un netiešā veidā ir ļoti nozīmīga, tomēr tās iespējas lielā mērā nosaka budžeta fiskālā telpa. Tāpēc ir svarīgi, lai atbalsta virzieni, apjoms un instrumenti būtu pārdomāti un cieši saistīti ar izvirzītajiem mērķiem. Valsts atbalsta mērogu Eiropas Savienības dalībvalstīm būtiski palielina ES struktūrfondi.

1.3 Eiropas Savienības atbalsts

Līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā (ES) mūsu valsts no ES fondiem ir saņēmusi miljardos eiro mērāmu atbalstu, kura mērķis ir veicināt Latvijas tautsaimniecības izaugsmi un tuvināt sabiedrības dzīves līmeni ES vidējiem rādītājiem.

ES fondu līdzekļi tiek plānoti septiņu gadu nogrieznī, un pašlaik aktuālajā 2014. - 2020. gada periodā Latvijai no ES kohēzijas finansējuma paredzēti 4,4 miljardi eiro. Iepriekšējā septiņgadē tie bija 4,53 miljardi eiro. Papildus šiem ekonomiskās atpazīcības mazināšanai paredzētajiem miljardiem Latvija saņem arī ES finansējumu lauksaimniecības un zivsaimniecības attīstībai un tiešmaksājumus zemniekiem.

Kohēzijas (jeb saliedētības un vienlīdzības) politikas fondi:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonds - atbalsta mazāk attīstītus reģionus, galvenokārt finansējot publiskās infrastruktūras uzlabošanu un uzņēmējdarbības veicināšanu.
- Eiropas Sociālais fonds - veicina nodarbinātību, novērš nevienlīdzību darba tirgū, attīsta cilvēkresursus.
- Kohēzijas fonds - finansē lielus infrastruktūras projektus vides aizsardzības un transporta jomā.

Latvijā, ņemot vērā tautsaimniecības attīstību kavējošos faktorus un vajadzības, izaugsmes potenciālu, 2014.–2020. gada plānošanas periodā ir ieviesta viena ES fondu apguves darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība”, kas nosaka turpmāku efektīvu un pārdomātu ES fondu finansējuma ieguldīšanu izvirzītajos mērķos, lai palielinātu un saglabātu tā pozitīvo ietekmi uz ekonomisko attīstību un Latvijas tautsaimniecību arī turpmākajos gados.

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” ietvaros Latvijai izvirzīti deviņi savstarpēji saistīti un integrētas ES fondu ieguldījumu prioritārie virzieni:

1. Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas;
2. IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi;
3. Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja;
4. Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs;
5. Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte;
6. Ilgtspējīga transporta sistēma;
7. Nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte;
8. Izglītība, prasmes un mūžizglītība;
9. Sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana.

Mazo un vidējo komersantu konkurētspējai atvēlēti 314,3 miljoni eiro un mērķis ir atbalsts jaunu komersantu izveidei, esošo komersantu izaugsmei un apstrādes rūpniecības īpatsvara pieaugumam.

Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātei ir atvēlēti 135,4 miljoni eiro ar mērķi atbalstīt bezdarbnieku un bezdarba riskam pakļauto personu, t.sk. jauniešu, konkurētspējas palielināšanu darba tirgū.

Sociālajai iekļaušanai un nabadzības apkarošanai paredzēti 418,5 miljoni eiro ar mērķi atbalstīt nelabvēlīgā situācijā esošo iedzīvotāju aktivizēšanai un šķēršļu mazināšanai iesaistei darba tirgū un sabiedrībā.

Pēdējais faktors, kurš tieši ietekmē uzņēmējdarbības attīstību ir izglītība, prasmes un mūžizglītība, kurām atvēlēti 516 miljoni eiro ar mērķi atbalstīt kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības nodrošināšanu personības attīstībai visos izglītības līmeņos.³¹

Latvijas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārvaldībā ir gan Eiropas Savienības Kohēzijas fondi, gan vairāki citi fondi un investīcijas.

Jābilst, ka ne visi fondi un investīcijas ir tieši uzņēmējdarbības un ekonomiskās izaugsmes palielināšanai, taču, tā kā fondu atbalstu var saņemt juridiskas personas, tad bieži vien šādu fondu atbalsts veicina sociālo uzņēmējdarbību, taču arī sociālā uzņēmējdarbība maksā nodokļus un algo darbspēku.

Jau kopš 1991. gada Latvija saņem līdzekļus no Eiropas Savienības Phare programmas, kuras otrā prioritāte ir investīcijas, kur no 2000. gada atbalsts tika novirzīts arī ekonomiskajai un sociālajai izlīdzināšanai reģionos. Saskaņā ar MK lēmumu mērķa reģioni, kuros tika ieguldīta ES Phare finansējums, bija Latgale un Zemgale. Šajos reģionos dažādos projektos, kas vērsti uz atbalstu uzņēmējdarbībai, ar uzņēmējdarbību saistītās infrastruktūras attīstību un cilvēkresursu attīstību, tika ieguldīti 9 miljoni eiro.³²

No 2007. gada darbojas Eiropas teritoriālās sadarbības programmas, kurās investīcijas ir pieejamas konkrētiem reģioniem sadarbībai ar kaimiņvalstu reģioniem. Eiropas teritoriālās sadarbības mērķis ir stiprināt pārrobežu sadarbību ar kopēju vietēju un reģionālu ierosmju palīdzību, starpvalstu sadarbību ar tādu pasākumu palīdzību, kas veicina integrētu teritoriālu attīstību saistībā ar Kopienas prioritātēm, kā arī starpreģionu sadarbību un pieredzes apmaiņu attiecīgajā teritoriālajā līmenī. Eiropas teritoriālās sadarbības programmas tiek finansētas no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) līdzekļiem un Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta (EKPI) līdzekļiem.

Pašreizējā 2014-2020. plānošanas periodā mazo un vidējo komersantu konkurētspējas palielināšanai, komersantiem ir iespējams pieteikties dažādiem finansējumiem:

1. Atbalsts mazo, vidējo komersantu finansējuma piesaistei kapitāla tirgos – 42 milj. eiro;
2. Atbalsts ieguldījumiem ražošanas telpu un infrastruktūras izveidei vai rekonstrukcijai – 2 kārtās kopā pieejami 93.milj. eiro;
3. Atbalsts klasteru attīstībai, kas ietver pasākumu koordinēšanu, starptautiskās sadarbības veicināšanu, atpazīstamības un mārketinga pasākumus, pakalpojumus klastera dalībniekiem, sadarbību ar izglītības un zinātniskajām institūcijām – 7,3 milj. eiro.

³¹ <https://www.esfondi.lv/es-fondi-2014---2020> 09.04.2020.

³² <http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/Phare/> 11.04.2020.

4. Dažādi finansējumi netiešai uzņēmējdarbības vides uzlabošanai caur pašvaldībām, Tiesu administrāciju, Valsts administrācijas skolu un Valsts kanceleju, kā arī Valsts kontroli, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību un Latvijas Darba devēju konfederāciju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju – nepilni 97 milj. eiro.³³

Kā labāko ES fondu un Latvijas finansējuma administrēšanas un apgūšanas instrumentu Latvijā jāmin **valsts attīstības finanšu institūcija Altum**, kas ar finanšu instrumentiem (aizdevumiem, garantijām, ieguldījumiem riska kapitāla fondos u.c.) nodrošina finansējumu jomās, kuras valsts ir izvirzījusi kā svarīgas un atbalstāmas, un kurās pietiekamā apjomā nav pieejams kredītiestāžu finansējums. Altum tika izveidots tikai 2013. gada decembrī.

Biznesa uzsācējiem Altum piedāvā aizdevumus un kredīta garantijas. Jau esošiem uzņēmējiem tiek piedāvāti aizdevumi, kredīta garantijas, aizdevumi uzņēmumu energoefektivitātei un paralēlos aizdevumus. Eksportētājiem Altum var palīdzēt pasargāt biznesu pret ārvalstu pircēja maksātnespēju vai ilgstošu nemaksāšanu atlikto maksājumu gadījumos, kā arī sniedz nodrošinājumu finansējumam.

Altum kā valsts kapitālsabiedrība fokusējas uz uzņēmējdarbības atbalstu ar finanšu instrumentu palīdzību, neveicot ziedojumus, bet mērķtiecīgi sadarbojoties un finansiāli atbalstot uzņēmējdarbību veicinošas aktivitātes.

Veicinot zinātnes un uzņēmējdarbības sadarbību, jauniešu iesaisti zinātniskajos pētījumos, pētniecības kvalitāti un inovatīvu ideju komercializāciju, Altum sadarbojas ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti un Banku augstskolu.

Finansiāli atbalstot labāko Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas zinātnisko pētījumu autorus, Altum veicina inovatīvu lauksaimniecības risinājumu rašanos un to ieviešanu dzīvē. Sadarbība ar Banku augstskolu nodrošina topošo finanšu jomas profesionāļu reālu iesaisti praktiskos finanšu pieejamības un finanšu instrumentu efektivitātes pētījumos, tādējādi veicinot vēl jēgpilnāku studiju saikni ar finanšu sektora attīstību.³⁴

2014-2020. plānošanas periodā Altum administrē vairāku finansējumu pieejamību:

1. **Aizdevumu garantijas.** Atbalsts garantiju veidā, nodrošinot finansējuma pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem situācijās, kad to rīcībā esošais nodrošinājums nav pietiekams kredītresursu piesaistei nepieciešamajā apjomā vai arī darījums ir augsta riska. Pieejamais finansējums ir 44,8 milj. eiro.
2. **Mezanīna aizdevumi.** Papildu aizdevums, kas kalpo kā uzņēmēja līdzfinansējums bankas kredītam. Aizdevums ir subordinēts attiecībā pret

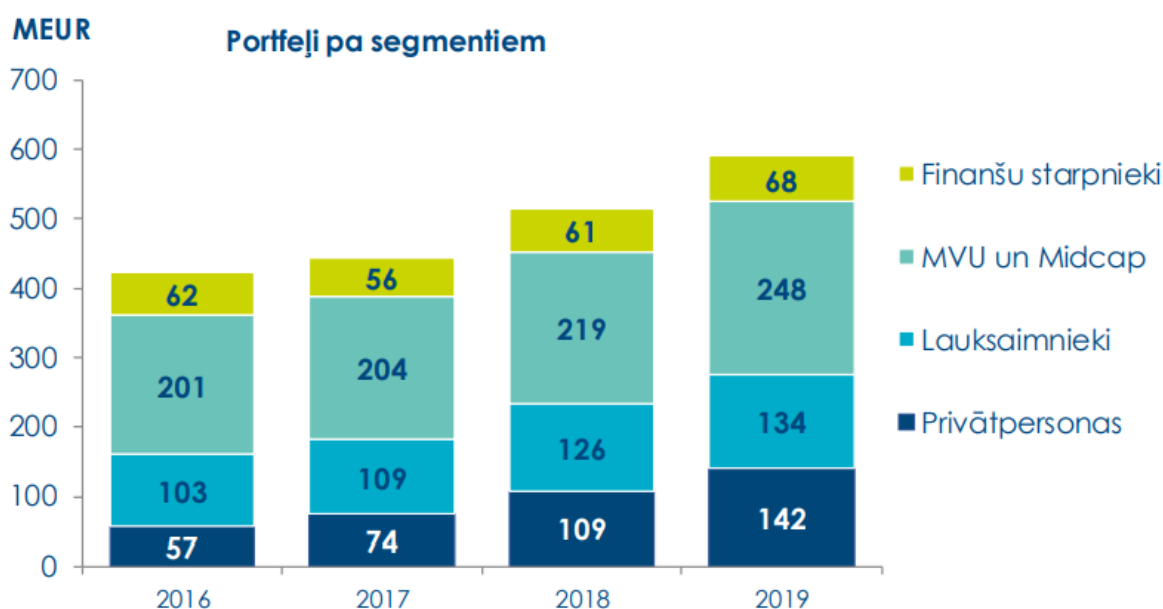
³³ <https://www.esfondi.lv/mazo-videjo-komersantu-konkuretspeja> 03.05.2020.

³⁴ <https://www.altum.lv/lv/par-altum/kas-mes-esam/> 03.05.2020.

bankas izsniegto aizdevumu un ir pastiprināts ar zemāku nodrošinājuma kārtu nekā bankas aizdevums. Pieejamais finansējums ir 32,9 milj. eiro.

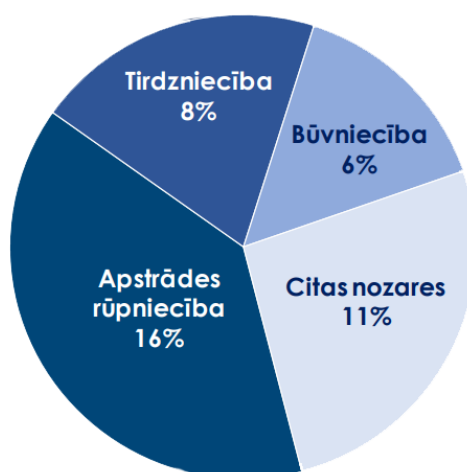
3. **Mikrokreditēšana un aizdevumi biznesa uzsācējiem.** Atbalsts saimnieciskās darbības veicēju izveidei un attīstībai, sniedzot mikro aizdevumus un augsta riska aizdevumus, kā arī nodrošinot konsultācijas un apmācības. Pieejamais finansējums ir 31,5 milj. eiro.
4. **Riska kapitāls.** Pamatkapitāla un kvazikapitāla finansējums uzņēmumiem to sākotnējās izaugsmes stadijās (priekšizpētes, darbības uzsākšanas un paplašināšanās fāzes), cerot uz lielu un strauju peļņu no kapitāla ieguldījuma, kas atbilst riska līmenim (sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fonds). Finansējums straujas izaugsmes MVU un jaunu inovatīvu MVU izveidei, nodrošinot riska kapitāla investīcijas tādos MVU, kuros neiegulda tradicionālie finansētāji pārāk augsta riska dēļ. Pieejamais finansējums ir 37,8 milj. eiro.
5. **Tehnoloģiju akselerators.** Integrētie mentoringa un finansēšanas pakalpojumi pirms-sēklas stadijas investīcijām MVU, lai veiktu projekta ieceres dzīvotspējas pārbaudi, kā arī sēklas stadijas investīcijas un pēcinvestīcijas pēc veiksmīgas akseleratora programmas pabeigšanas. Pasākuma ietvaros paredzēts atbalsts projektiem, kas paredz tehnoloģiskos vai rūpnieciskos neizdošanās riskus. Pieejamais finansējums ir 15,3 milj. eiro.³⁵

³⁵ <https://www.esfondi.lv/mazo-videjo-komersantu-konkuretspeja> 03.05.2020.

1.3. att. Altum sniegtais finansējums pa gadiem³⁶

Kopš savas darbības uzsākšanas, Altum katru gadu ir palielinājis sniegtā finansiālā atbalsta apjomus. Lielākais finanšu instrumentu apjoms pieejams Mazo, vidējo un vidēji lielo uzņēmumu (MVU un Midcap uzņēmumi) segmentā – 41.9% savukārt segmenti Privātpersonas veido 24%, Lauksaimnieki – 22.6%, bet segments Finanšu starpnieki – 11.5%.

1.4. att. Altum atbalstīto MVU un MidCap darbības nozares³⁷

2019. gadā lielākais atbalsts MVU un MidCap uzņēmumiem ir sniegts tieši apstrādes rūpniecībā. Šajā nozarē lielākie Altum veiksmes stāsti ir pārsvarā ražotājiem, kuri par galveno izejmateriālu izmanto koku, kā arī pārtikas ražotāji. Starp Altum pārtikas ražošanas veiksmes stāstiem ir arī Bauskas novada uzņēmums SIA “Kronis”, kurš pārstrādā augļus un dārzeņus patēriņam gan Latvijā, gan aiz Latvijas robežām.

³⁶ https://www.nasdaqbaltic.com/market/upload/reports/altm/2019_q4_lv_eur_con_ias.pdf 03.05.2020.

³⁷ https://www.nasdaqbaltic.com/market/upload/reports/altm/2019_q4_lv_eur_con_ias.pdf 03.05.2020.

Ar 2017. gada 1. janvāri ir stājies spēkā Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums, kam vajadzētu attīstīt Latvijā **jaunuzņēmumus (start-ups)** lai veicinātu inovatīvas komercdarbības attīstību un pētniecību privātajā sektorā, kā arī pētniecības komercializāciju. Likums ir paredzēts jaunuzņēmumiem – kapitālsabiedrībām ar augstas izaugsmes potenciālu, kuru pamatdarbība ir saistīta ar mērogojamu biznesa modeļu un inovatīvu produktu izstrādi, ražošanu vai attīstību. Likuma ietvaros ir paredzēta atbalsta programma fiksētā maksājuma veikšanai, ar papildu iespēju saņemt IIN atvieglojumu un atbalsta programma augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei. Vienlaikus jaunuzņēmumiem pieejams riska kapitāla finansējums – 15 milj. eiro akcelerācijas fondos (kopumā ALTUM atlasījis trīs akcelerācijas fondu pārvaldniekus - Overkill Ventures, Buildit Latvia un Commercialization Reactor Fund, kas līdz 2021. gadam atbalstīs 150 uzņēmumus) un 60 milj. eiro sēklas un izaugsmes riska kapitāla fondos.

Programmas “Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai” ietvaros 2017. gadā jaunuzņēmumiem tika nodrošināta iespēja piesaistīt finansējumu augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei ar maksimālā atbalsta intensitāti – 45%. 2018. gadā atbalsta saņēmēju loks tika paplašināts ar mazajiem, vidējiem un lielajiem komersantiem, kuriem ir iespēja piesaistīt finansējumu tāda kvalificēta darbaspēka piesaistei, kas sniedz ieguldījumu jaunu produktu vai tehnoloģiju attīstībai.³⁸

Zemgale ir iekļauta Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programmā, kuras mērķis no 2014. gada ir sekmēt Programmas reģionu ilgtspējīgu sociālekonomisko attīstību, palīdzot tos padarīt konkurētspējīgākus un pievilcīgākus dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un tūrismam.³⁹

Papildus Eiropas Savienības fondiem, Latvijā darbojas arī Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments, kas arī ir par pamatu šī bakalaura darba pētāmajam objektam un tiek apskatīts plašāk darba analītikas daļā.

1.4 Biznesa inkubatori un LIAA

Pasaules biznesa vidē ir pieejamas daudz un ļoti dažādas biznesa inkubatoru definīcijas. Šī darba ietvaros par pamatu tiek ņemts Eiropas Komisijas biznesa inkubatoru skaidrojums, jo tās direktīvas ir saistošas arī Latvijas valstī, kā arī ir vispiemērotākās mūsu reģiona specifikai.

“Par biznesa inkubatoriem un paātrinātājiem tiek uzskatītas biznesa attīstības atbalsta programmas, kuras piedāvā dažādus atbalsta pakalpojumus uzņēmējiem biznesa izveides laikā un biznesa dzīvescikla sākumposmā. Abu veidu atbalsta programmas parasti piedāvā

³⁸ Latvijas Ekonomikas ministrija. Latvijas Nacionālā reformu programma “Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai. Progresā ziņojums. Rīga. 2019. 37. lpp.

³⁹ http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ets_1420/latvijas_lietuvas_parrobezu_sadarbibas_programma/?doc=18274 11.04.2020.

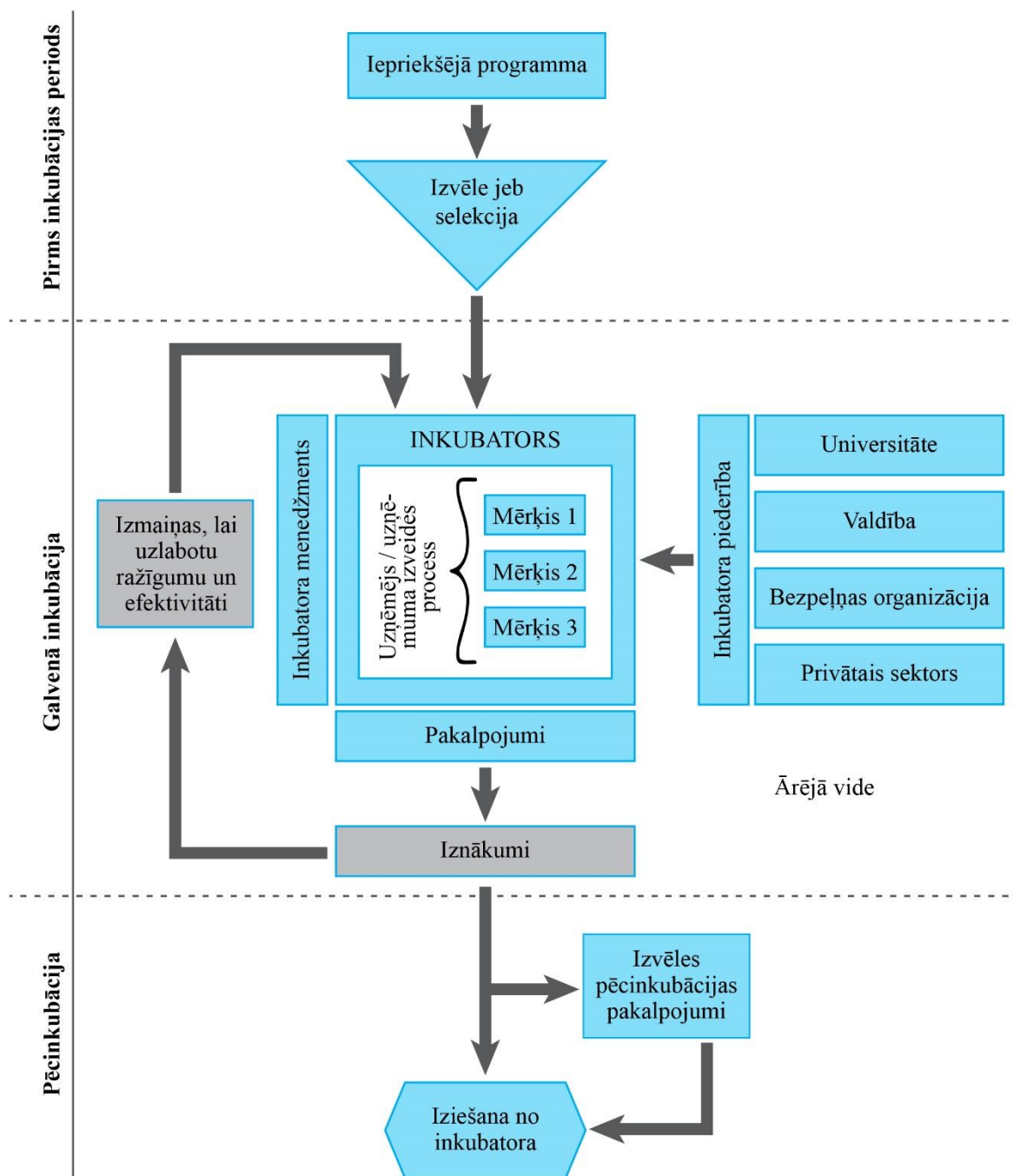
pakalpojumu kopumu, ieskaitot treniņseminārus, darbnīcas, biznesa vadības apmācības un mentoringu, biznesa padomus, tīklošanās iespējas un pieeju finansējumam. Papildus, tradicionāli biznesa inkubatori, arī piedāvā uzņēmumiem darba telpas.”⁴⁰

Par galvenajiem biznesa inkubatora mērķiem tiek uzskatīti uzņēmumu radīšana un attīstīšana, kā arī šo radīto uzņēmumu panākumu palielināšana. Kā dažādi biznesa inkubatoru papildus mērķi, bieži tiek minēti arī vietējo reģionu attīstība un vietējās uzņēmējdarbības ekosistēmas stiprināšana, kurā kopā tiek savesti publisko un privāto sektoru darbinieki.

Kad inkubators piedāvā uzņēmējiem darba telpas, kas, kā jau minēts iepriekš, ir tradicionāla biznesa inkubatoru prakse, par šo telpu lietošanu tiek noteikti ļoti elastīgi noteikumi un minimāla atlīdzība. Telpu lietošanā parasti tiek iekļauti arī dažādi komunālie pakalpojumi (piemēram, elektrība un internets), pieeja īpašiem vadības pakalpojumiem (piemēram, grāmatvedībai), kā arī pieeja citām koplietošanas telpām un iekārtām. Visu šo pakalpojumu un labumu izmantošanas pieejamība, tiek piedāvāta ar mērķi samazināt uzņēmuma ekspluatācijas izdevumus.

Biznesa inkubatori savus pakalpojumus parasti piedāvā trijās inkubācijas stadijās – pirms inkubācijas periods, galvenā inkubācija un pēcinkubācija (sk. 1.5. att.).

⁴⁰ OECD/European Union. Policy Brief on Incubators and Accelerators that Support Inclusive Entrepreneurship. Luksemburga, 2019. 3. lpp.

1.5. att. Vispārējs biznesa inkubācijas procesa modelis⁴¹

Pirmsinkubācijas periodā parasti tiek iekļautas divas galvenās aktivitātes – pirmsuzņemšanas programma un nomniekuuzņēmumu izvēle jeb selekcija.

Pirmsuzņemšanas programmas atbalsta potenciālos uzņēmējus savas biznesa idejas, biznesa modeļa un biznesa plāna izstrādē tā, lai tiem būtu labi noformulētas idejas, uzsākot inkubācijas programmu. Šajā fāzē parasti tiek iekļauta arī sākotnējās biznesa idejas novērtēšana, uzņēmējdarbības trenēšana un individuālās apmācības.

⁴¹ Gerlach, S. and Brem, A. What determines a successful business incubator? Introduction to an incubator guide. Int. J. Entrepreneurial Venturing, Vol. 7, No. 3, 2015. 293. lpp.

Galvenā inkubācijas stadija piedāvā daudz un dažāda spektra pakalpojumus, kuri nodrošina uzņēmumu izveidošanu un augšanu. Šo pakalpojumu sniegšanas laiks visbiežāk ilgst līdz trim-četriem gadiem.

Atbalsta pakalpojumus tiek iekļauta pieeja finansējumam, apmācībai un mentoringa, treniņkursiem un darbnīcām, kā arī tīklošanās iespējām. Tīklošanās tiek organizēta bieži, un tajā tiek iesaistīti dažādi darbinieki un organizācijas (piemēram, universitātes, valdība, bezpeļņas organizācijas, privātā sektora biznesa attīstības pakalpojumu piedāvātāji).

Lai gan jau minēts, ka tradicionāli, kā svarīgs inkubācijas procesa atbalsts, tiek piedāvātas fiziskas darba telpas, tās nav noteicošās inkubācijas procesā. Lielākoties inkubācijas process tiek veidots uz uzņēmēja uzstādīto mērķu sasniegšanas soļiem.

Pēcinkubācija iekļauj aktivitātes, kuras var tikt izmantotas, kad inkubētais uzņēmums ir nobriedis un var sākt inkubatora atstāšanu. Šis process parasti notiek pēc trim-pieciem gadiem, kad uzņēmumiem vairs nepietiek ar inkubatora piedāvātajām telpām un ekipējumu.

Pēcinkubācijas atbalsts var iekļaut arī dažādas darbnīcas un tīklošanos, kas saistītas ar eksportu vai inovācijām. Daudziem uzņēmumiem, inkubatora “pamešanas” periods var būt grūts, tāpēc bieži pēcinkubācijas stadija tiek uzskatīta par tikpat nozīmīgu, kā pati inkubācijas stadija.

Biznesa inkubatora darbībai ārkārtīgi svarīga ir inkubatora vadība, kurai ir jānosaka pareizie inkubatora mērķi, jālemj par piedāvātajiem pakalpojumiem, jāveido attiecības ar dažādām partneriestādēm un organizācijām, kā arī jāizvērtē inkubatorā uzņemamie uzņēmumi. Inkubatora programmu menedžeriem un personālam, regulāri būtu nepieciešamā zināšanu papildināšana, lai nodrošinātu, to, ka viņi izprot dažādu uzņēmumu un sociālo grupu vajadzības. Inkubatoru darbiniekiem regulāri ir jālieto mentoringa un pašizvērtējums kā instrumenti, lai nodrošinātu, ka piedāvātais atbalsts ir aktuāls un tam ir būtiska nozīme.

Uzņēmumi biznesa inkubatoros tiek uzņemti, balstoties uz to biznesa idejām, kā arī paša uzņēmēja personību, pieredzi un kompetencēm. Šīm īpašībām ir jānosaka ar biznesa inkubatora iespējām atbalstīt tieši šī uzņēmēja biznesa ideju un nepieciešamo zināšanu, kompetenču un iemaņu iegūšanu vai uzlabošanu.

Biznesa inkubators parasti nevar pastāvēt bez partnerorganizācijām, jo tieši partnerorganizācijas visbiežāk nodrošina inkubatora atbalsta pakalpojumus, kā arī palīdz inkubēto uzņēmēju biznesa kontaktu stiprināšanu. Paši inkubētie uzņēmumi bieži norāda, ka viena no galvenajām atbalsta formām, viņiem ir bijusi tieši mācīšanās no vietējās sabiedrības līdzīgajiem uzņēmējiem.

Daudzi inkubatori ir saistīti ar universitātēm, kas sniedz papildu labumus inkubētajiem uzņēmumiem. Par labumiem tiek uzskatīts zemāk atalgots darbspēks (piemēram, studenti un studiju beidzēji), kā arī eksperti (piemēram, akadēmiskais personāls).

Dažādi pētījumi liecina, ka biznesa inkubatori var būt ļoti efektīvs atbalsts jaunajiem un augošiem uzņēmumiem. Uzņēmumiem, kuri ir saņēmuši atbalstu inkubatoros, parasti ir augstākas “izdzīvošanas spējas”. Šādi uzņēmumi arī rada vairāk darba vietu un lielākus ienākumus. Biznesa inkubators kā savu darbības mērķi var arī uzstādīt uzņēmējdarbības kopienas izveidi, stiprinot uzņēmējdarbības tīklus vietējā reģionā, tādējādi pozitīvi ietekmējot vietējās un reģionālās ekonomikas attīstību.

Arī **Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA)** jau no 2003. gada decembra atbalsta Latvijas uzņēmējdarbību. Tā ir Latvijas ekonomikas ministra pakļautībā esoša tiesās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovācijas jomā.

LIAA pamatuzdevumi ir veicināt uzņēmumu investīciju projektu izstrādi un atbalstīt konkurētspējīgus projektus, izstrādāt priekšlikumus valsts atbalsta programmām, izveidot, ieviest un administrēt valsts atbalsta un ārvalstu finanšu instrumentu līdzekļu vadības, uzraudzības un kontroles sistēmu, sniegt priekšlikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, organizēt investīciju piesaistes un ārējās tirdzniecības veicināšanas pasākumus, nodrošinot komunikāciju ar iesaistītajām pusēm, nodrošināt iestādes pārstāvniecību darbību ārvalstīs, sniegt informatīvus un konsultatīvus pakalpojumus, vietējā un starptautiskajā tūrisma tirgū popularizēt tūrisma iespējas Latvijā, organizēt Latvijas tūrisma pakalpojumu sniedzēju piedalīšanos starptautiskajos tūrisma gadatirgos, sadarbībā ar tūrisma pakalpojumu sniedzējiem īstenot tūrisma attīstības veicināšanas pasākumus, izstrādāt tūrisma attīstības projektus, atbalstīt to īstenošanu un piedalīties tajos, organizēt pasākumus un nodrošināt vidi jaunu uzņēmumu veidošanai un attīstībai.⁴²

2016. gada novembrī LIAA ieviesa atbalsta programmu “Inovāciju motivācijas programma”, kuras ietvaros informē un iedrošina, tai skaitā piešķirot godalgas dažādu konkursu laureātiem, pēc iespējas plašāku sabiedrības daļu uzsākt uzņēmējdarbību un inovāciju ieviešanu. Pasākuma mērķa grupa ir potenciālie komercdarbības uzsācēji, pašnodarbinātas personas, fiziskas personas (biznesa ideju autori), biedrības un nodibinājumi, izglītības iestāžu audzēkņi un studenti, komersanti, augstskolas, zinātniskās institūcijas, pašvaldības un pašvaldību iestādes, valsts institūcijas un sabiedrība kopumā.

⁴² <http://www.liaa.gov.lv/lv/funkcijas-un-uzdevumi> 09.04.2020.

Jau no 2008. gada LIAA sāka realizēt programmas **“Uzņēmējdarbība un inovācijas”** aktivitāti **“Biznesa inkubatori”**. Aktivitātes mērķis ir veicināt jaunu, dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu komersantu veidošanos un attīstību Latvijas reģionos, nodrošinot tos ar komercdarbībai nepieciešamo vidi un konsultatīvajiem pakalpojumiem. Projekts tiek finansēts gan no Eiropas Reģionālās attīstības fonda, gan Latvijas valsts budžeta.

Kopā šobrīd ir 15 biznesa inkubatori: nacionālas nozīmes centros – Rīgā, Jūrmalā, Liepājā, Ventspilī, Jelgavā, Jēkabpilī, Valmierā, Rēzeknē un Daugavpilī, kā arī reģionālas nozīmes centros – Kuldīgā, Talsos, Bauskā, Siguldā, Ogrē un Madonā.

LIAA Bauskas biznesa inkubators darbu uzsāka tikai 2017. gada janvārī. 2017. gadā inkubatorā tika uzņemti 7 jaunie uzņēmēji un 17 ideju autori. Gada laikā inkubatorā tika noorganizēti 32 pasākumi, kurus apmeklēja 422 dalībnieki, 310 stundas tika pavadītas individuālajās konsultācijās, kā arī nodibināti kontakti ar aptuveni 40 reģiona uzņēmējiem un 30 sadarbības partneriem.⁴³

Papildus ļoti svarīgas funkcijas, kuras veic LIAA, ir "teritorijas mārketing", parādot ārvalstu investoriem, ka Latvija ir vispiemērotākā kādai konkrētai biznesa nozarei. Kā arī LIAA nodarbojas ar noieta tirgu atrašanu eksportspējīgajiem uzņēmējiem. LIAA ir arī veiksmīgi nodrošinājusi juristu konsultācijas Latvijas uzņēmējiem, kas strādājuši citos tirgos, strīdos par patentiem utml.

ES fondu 2014-2020. gadu plānošanas periodā LIAA no mazo un vidējo komersantu konkurētspējas palielināšanas prioritātes ir saņēmusi finansējumi sekojošām programmām:

1. **Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubators.** Atbalsts jaunu, dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu komersantu izveidei un attīstībai Latvijas reģionos, nodrošinot tos ar uzņēmējdarbībai nepieciešamo vidi (telpām), ekspertu konsultācijām, mentoru atbalstu un grantu līdzfinansējumu komersantu darbības izmaksām, kā arī apmācībām un pasākumiem par vispārīgiem uzņēmējdarbības jautājumiem (atbalsts komersantu pirms-inkubācijai un inkubācijai). Pieejamais finansējums – 32,8 milj. eiro.
2. **Starptautiskās konkurētspējas veicināšana.** Atbalsts maziem un vidējiem komersantiem dalībai izstādēs, konferencēs ārvalstīs, dalībai tirdzniecības misijās un atbalsts produkta vai komersantu akreditācijai, sertifikācijai, reģistrācijai. Konsultācijas un atbalsts komersantiem ārējo tirgu apgūšanai, un pasākumi ārvalstu investīciju piesaistei. Nacionālo stendu organizēšana

⁴³ <http://rundale.lv/aktualitates/aprit-1-gads-kops-savu-darbibu-uzsacis-liaa-bauskas-biznesa-inkubators>
09.04.2020.

starptautiskajās tūrisma izstādēs ārvalstīs, kā arī tūrisma mārketinga pasākumu īstenošana Latvijā un ārvalstīs. Pieejamais finansējums – 60,6 milj. eiro.⁴⁴

Atbalsts biznesa inkubatoru dalībniekiem, izvirzīto mērķu sasniegšanai un attīstībai, tiek sniegts pirmsinkubācijas un inkubācijas atbalsta veidā kādā no 15 LIAA biznesa inkubatoriem, nodrošinot vienlīdz kvalitatīvu inkubācijas vidi visā Latvijā. Biznesa inkubatoros ir pieejama koprades telpa jeb *open office*, kur biznesa inkubatora dalībnieki var gan strādāt, gan tikties ar klientiem un sadarbības partneriem, gan izmantot koprades telpas aprīkojumu (printeris, skeneris u.c.), kā arī apmeklēt koprades telpā notiekošos seminārus un pasākumus biznesa inkubatora klientiem.

	LĪDZFINANSĒTI PAKALPOJUMI 50% MAX EUR 200 000	GRANTI 50% PAKALPOJUMIEM EUR 10 000 APRĪKOJUMS/IZEJVIELAS EUR 5 000
Grāmatvedība €	✓	✓
Telpu noma 🏠	✓	✓
Mārketingis 📣	✓	✓
Dizains 🎨	✓	✓
LV izstādes 📁	✓	✓
Testa partija/prototips 🧪	✓	✓
Sertificēšana 🏆	✓	✓
IT pakalpojumi 💻	✓	✓
Juridiskie pakalpojumi 📄	✓	✓
Izejmateriāli 🧪	✗	✓
Aprīkojums 🎤	✗	✓
Iekārtas 💡	✗	✓
Citi specifiski pakalpojumi 🛠️	✓	✓

1.6. att. LIAA līdzfinansētie pakalpojumi un granti⁴⁵

Pirmsinkubācijas atbalsts - bezmaksas (100% līdzfinansēts) pieejams fiziskām personām un komersantiem uz laiku ne ilgāk par 6 mēnešiem:

- sākotnējās biznesa idejas novērtējums;
- konsultācijas biznesa modeļa pilnveidei;
- biznesa prasmju un iemaņu apguve;
- koprades telpa;
- uzņēmējdarbībai nepieciešamā vide (*open office*) un biroja aprīkojums;

⁴⁴ <https://www.esfondi.lv/mazo-videjo-komersantu-konkuretspeja> 03.05.2020.

⁴⁵ http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/finansu_atbalsta_veidi_info.pdf 03.05.2020.

- bezmaksas konsultācijas, apmācības un semināri;
- mentoru konsultācijas no pieredzējušiem uzņēmējiem un ekspertiem.

Inkubācijas atbalsts - pieejams komersantiem uz laiku ne ilgāk par 4 gadiem un kamēr atbalsts veicina attīstību:

- viss pirmsinkubācijā pieejamais atbalsts (bezmaksas - 100% līdzfinansēts);
- individuāli katram biznesa inkubatora dalībniekam izvirzīti mērķi attīstībai;
- dažādi pakalpojumi (testēšana, prototipēšana, mājaslapu izveide, tirgus izpēte u.c.) (50% līdzfinansēts);
- ekspertu konsultācijas (50% līdzfinansēts);
- iespēja pretendēt uz mentoru atbalstu (bezmaksas - 100% līdzfinansēts);
- iespēja pretendēt uz grantu ar līdzfinansējumu 50% apmērā no attiecināmajām izmaksām:
- līdz 10 000 eiro apmērā specifiskiem pakalpojumiem (prototipēšana, testēšana, ekspertu konsultācijas u.c.);
- līdz 5 000 eiro apmērā aprīkojuma (iekārtu, materiālu un izejvielu) iegādes izmaksu segšanai.
- inkubācijas atbalsts sākotnēji tiek piešķirts 20 000 eiro apmērā.⁴⁶

LIAA un Altum programmu gadījumos valsts apzināti liek likmi uz augsta riska ieguldījumu, zinot, ka no deviņām idejām varbūt izdosies viena, bet tirgus šiem potenciālajiem eksportētājiem var būt visa pasaule, un viens veiksmes stāsts var Latvijas ekonomikai atnest desmitus un simtus miljonu eiro.

⁴⁶ <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori/atbalsts> 03.05.2020.

2. EEZ / NORVĒGIJAS VALDĪBAS DIVPUSĒJAIS FINANŠU INSTRUMENTS

2.1 Finanšu instrumentu izveidošana un sākotnējie plānošanas periodi

Eiropas valstu sadarbībai tirdzniecības jomā tika izveidota Eiropas Ekonomikas zona (EEZ). EEZ līgums stājās spēkā 1994. gada 1. janvārī. Šobrīd EEZ veido 28 ES dalībvalstis (pagaidām, ieskaitot arī Lielbritāniju un Horvātiju) un trīs EEZ EBTA valstis: Islande, Lihtenšteina un Norvēģija.

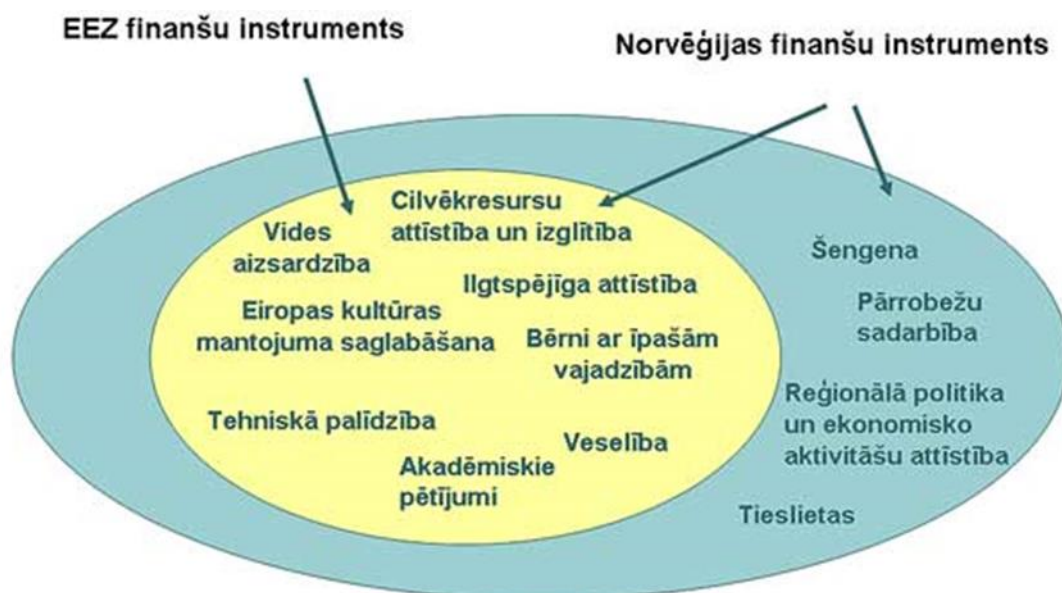
Saskaņā ar EEZ paplašināšanās līgumu divi jauni finanšu instrumenti bija pieejami vairākām ES dalībvalstīm, tai skaitā arī Latvijai: EEZ finanšu instrumentu veidoja Norvēģijas, Islandes un Lihtenšteinas iemaksas, bet Norvēģijas finanšu instrumentu pilnībā finansēja Norvēģija. Abu finanšu instrumentu plānošanas termiņš - 5 gadi.

Sākotnēji atbalsts tika sniegts Grieķijai, Īrijai, Portugālei un Spānijai. Atbalstītie projekti bija dabas aizsardzības, izglītības un apmācības, kā arī transporta jomās. No 1994-1998. gadam tika piešķirts finansējums 500 miljonu eiro apmērā, un papildus garantēti aizdevumi no Eiropas Investīciju bankas 1,5miljardu eiro apmērā.

2004-2009. gada plānošanas periodā atbalstu sāk saņemt vēl 10 valstis – Kipra, Čehija, Igaunija, Ungārija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija un arī Latvija. Lielākā daļa jauno dalībvalstu sociālais un ekonomiskās attīstības līmenis bija ievērojami zemākas par ES vidējo līmeni. Piemēram, desmit valstīs, kas pievienojās ES 2004. gadā, kopā bija 75 miljoni iedzīvotāju, bet kopējais IKP bija zemāks par Norvēģijas un Šveices rādītāju, lai gan šajās valstīs bija tikai 12 miljonu iedzīvotāju. Atbalsts šajā piecu gadu periodā tika palielināts līdz 1,3 miljardiem eiro.

Lai nodrošinātu Norvēģijas finanšu instrumenta un EEZ finanšu instrumenta ieviešanu Latvijā, starp Norvēģijas Karalisti un Latvijas Republiku (Norvēģijas finanšu instrumenta gadījumā) un starp Islandes Republiku, Lihtenšteinas Firstisti, Norvēģijas Karalisti un Latvijas Republiku (EEZ finanšu instrumenta gadījumā) 2004. gada decembrī tika parakstīti Saprašanās memorandi.

Latvijas prioritātes EEZ finanšu instrumentam tika noteiktas EEZ finanšu instrumenta saprašanās memoranda B pielikumā un Norvēģijas finanšu instrumentam - Norvēģijas finanšu instrumenta saprašanās memoranda B pielikumā. Savukārt Saprašanās memorandu C pielikumos tika minētas īpašās atbalsta formas

2.1. att. EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu prioritātes 2004-2009⁴⁷

EEZ / Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta mērķis ir stiprināt Latvijas kā Eiropas Savienības (ES) jaunās dalībvalsts administratīvās spējas, kā arī atbalstīt dažādu tautsaimniecības jomu attīstību. Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta ieguldījumu mērķis ir novērst sociālo un ekonomisko nevienlīdzību Eiropas Ekonomikas zonas ietvaros un atbalstīt jaunās ES dalībvalstis to centienos pilnvērtīgi piedalīties paplašinātās Eiropas iekšējā tirgū. Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumentu veido Norvēģijas, Islandes un Lihtenšteinas iemaksas. Norvēģijas valdības divpusējo finanšu instrumentu pilnībā finansē Norvēģija.⁴⁸

2.2 Finanšu instrumentu otrais plānošanas periods

Eiropas Savienībai paplašinoties un pievienojot Bulgāriju un Rumāniju, attiecīgi tika palielināts arī 2009-2014. gada plānošanas perioda finansējums līdz 1,8 miljardiem eiro. Lai nodrošinātu stratēģiskāku un ilgtspējīgāku ietekmi, tika ieviesta programmu pieeja. Izmantojot šo pieeju, viss finansējums tika novirzīts caur daudzgadu programmām. Pēc Horvātijas pievienošanās ES 2014. gadā, tā tika pievienota arī Eiropas Ekonomiskajai zonai. Šajā plānošanas periodā tika atbalstīti projekti tādās jomās kā vides aizsardzība un pārvaldība, klimata pārmaiņas un atjaunojamā enerģija, tieslietas un iekšlietas, pētniecība un stipendijas,

⁴⁷ <https://www.eeagrants.lv/?id=1> 10.01.2020.

⁴⁸ <https://www.cfla.gov.lv/lv/citas-programmas/eiropas-ekonomikas-zonas-un-norvegijas-valdibas-divpusejais-finansu-instruments> 10.01.2020.

pilsoniskā sabiedrība, zaļās rūpniecības inovācijas, kultūra, pienācīgs darbs un cilvēku un sociālā attīstība. Šajā periodā finansētie projekti tika īstenoti līdz 2016./2017.⁴⁹

Šajā plānošanas periodā Latvijai piešķirtais neto finansējums no EEZ FI un NFI ir 47,42 milj. LVL (67,48 milj. eiro), kas ir par ~ 30% lielāks nekā iepriekšējā finanšu instrumentu plānošanas periodā 2004.- 2009. gadā.

Finansējums Latvijai bija jākonkrēti programmu līgumos līdz 2014. gada 30. aprīlim, paredzot iespēju apstiprināto programmu īstenošanu pabeigt līdz 2017. gada 30. aprīlim.

Par programmu ieviešanu bija atbildīgi programmu apsaimniekotāji – nozares ministrijas. Finanšu instrumentu ieviešanu regulē 2011. gada 13. janvārī EEZ FI komitejas apstiprinātā EEZ FI Regula un 2011. gada 11. februārī Norvēģijas Ārlietu ministrijas apstiprinātā NFI Regula.

Lai nodrošinātu finanšu instrumentu ieviešanu, 2011. gada 28. aprīlī tika parakstīts Saprašanās memorands par EEZ FI ieviešanu 2009. - 2014. gadā starp Islandes Republiku, Lihtenšteinas Firstisti, Norvēģijas Karalisti un Latvijas Republiku. Iepriekšminētie Saprašanās memorandi nosaka donorvalstu un saņēmējvalsts tiesības un pienākumus un atrunā finanšu instrumentu galvenos ieviešanas aspektus Latvijā. Abos Saprašanās memorandos ir divi pielikumi, no kuriem A pielikums nosaka nacionālās vadības un kontroles struktūru finanšu instrumentu ieviešanā un B pielikums nosaka programmu jomas un to finansējuma apmēru.

Finanšu instrumentu ieviešana notika programmu veidā, tādējādi nodrošinot efektīvāku finanšu instrumentu īstenošanu un mērķtiecīgāku atbalstu, nodrošinot izmērāmus rezultātus un lielāku finansējuma ietekmi prioritārajās jomās.⁵⁰

2009-2014. gadu plānošanas periodam ir notikusi plaša izvērtēšana katrā atbalsta saņemšanas valstī. Latvijai faktiski piešķirtais finansējuma apjoms bija 72,9 miljoni eiro, kur 34,5 miljoni eiro bija EEZ finansējums un 38,4 miljoni eiro Norvēģijas finanšu instrumenta finansējums. Finansējums tika izlietots 11 dažādās jomās:

1. Dabas aizsardzība un pārvaldība – 2 milj. eiro;
2. Klimata izmaiņas un enerģija – 8,3 milj. eiro;
3. Civilā sabiedrība-10,4milj.eiro;
4. Cilvēku un sociālā attīstība – 4,9 milj. eiro;
5. Kultūras mantojuma aizsargāšana – 10 milj. eiro;
6. Pētījumi un stipendijas – 5,5 milj. eiro;
7. Zaļās industrijas inovācijas – 11,3 milj. eiro;
8. Pienācīgs darbs un trīspusējais dialogs – 0,4 milj. eiro;

⁴⁹ <https://eeagrants.org/about-us/history> 03.05.2020.

⁵⁰ <https://www.eeagrants.lv/?id=97>

9. Tiesības un iekšlietas – 13milj. eiro;
10. Tehniskais atbalsts – 1 milj. eiro;
11. Divpusējo attiecību fonds – 0,4milj. eiro.

Atbalsta finansējuma sasniegtie rezultāti, kuri attiecas uz uzņēmējdarbību ir:

- Realizētas biznesa iespējas, kuras palīdz radīt videi draudzīgāku Eiropas ekonomiku. Projektā radītas 65 jaunas darbavietas.
- Palielināta videi draudzīgu darba vietu izveide un uzņēmējdarbība. Radīta 61 jauna darbavieta.⁵¹

2.3 Spēkā esošais finanšu instrumenta plānošanas periods

Ar 2014. gadu ir notikušas vairākas pārmaiņas – Spānijai vairs netiek piešķirts finansējums, tādejādi atbalstāmo valstu skaits ir 15, kā arī plānošanas periods tiek palielināts no pieciem gadiem uz septiņiem gadiem. Šajā plānošanas periodā arī tiek ieviestas divas jaunas atbalsta nozares, paralēli valstu atbalstam:

1. EEZ un Norvēģijas grantu fonds reģionu sadarbībai ar šī plānošanas perioda apmēru 34,5 miljoni eiro;
2. EEZ un Norvēģijas grantu fonds jaunatnes nodarbinātībai ar šī plānošanas perioda apmēru 65,5 miljoni eiro.⁵²

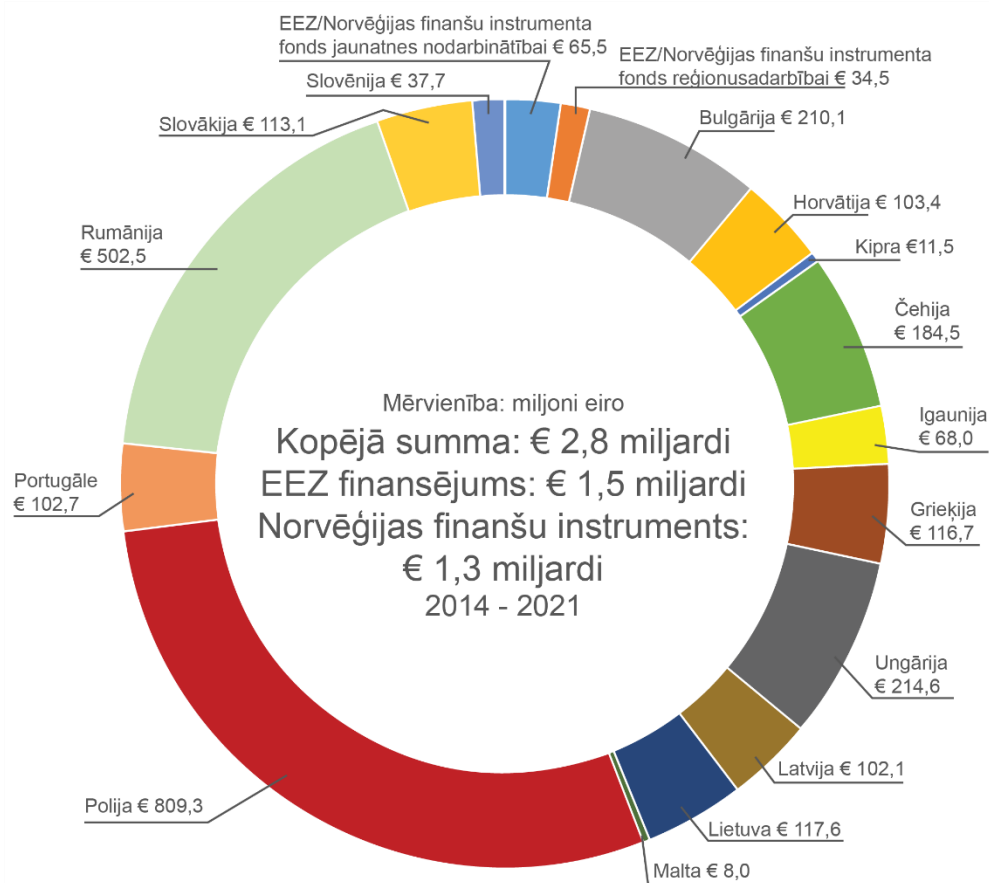
Šī plānošanas perioda kopējais finansējums (sk. 2.2. att.) ir 2,8 miljardi eiro, kur 1,5 miljardi eiro ir EEZ finanšu instrumenta finansējums un 1,3 miljardi eiro ir Norvēģijas finanšu instrumenta finansējums. Vislielākais finansējums tiek piešķirts Polijai – 809,3 miljoni eiro, savukārt vismazākais finansējums tiek piešķirts Maltai (8 miljoni eiro) un Kiprai (11,5 miljoni eiro).

Finansējums sadalīts septiņās programmās:

1. Vide, enerģija, klimata izmaiņas un pazemināta oglekļa ekonomika;
2. Kultūra, civilā sabiedrība, laba pārvaldība un pamattiesības un brīvības;
3. Tiesības un iekšlietas;
4. Reģionālās sadarbības fonds;
5. Jauniešu nodarbinātības fonds
6. Inovācijas, pētniecība, izglītība un konkurētspēja;
7. Sociālā iekļaušana, jaunatnes nodarbinātība un nabadzības mazināšana.

⁵¹ <https://data.eagrants.org/grants/?beneficiary=LV> 03.05.2020.

⁵² <https://eagrants.org/about-us/history> 03.05.2020.

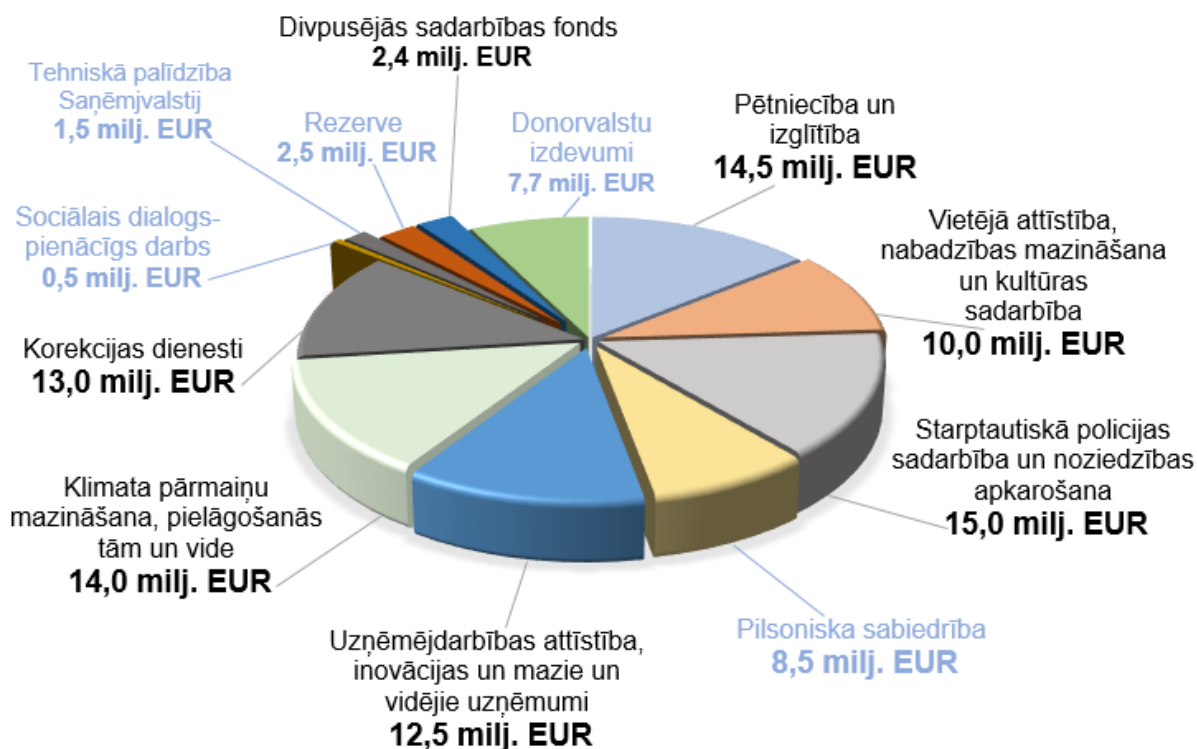
2.2. att. EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenta sniegtais finansējums

Inovāciju, pētniecības, izglītības un konkurētspējas programma iekļauj arī uzņēmējdarbības attīstību, inovācijas un mazos un vidējos uzņēmumus. Šī atbalsta forma koncentrējas uz Eiropas uzņēmumu konkurētspējas stiprināšanu caur ieguldījumiem un inovācijām. Programmas mērķis ir palielināt vērtību radīšanu un veicināt ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi Eiropā, ieguldot jaunās tehnoloģijās, procesos un pakalpojumos. Finansējums palīdz veidot dinamisku, zaļu un konkurētspējīgu Eiropas ekonomiku. Šie mērķi ir saskaņā ar “Eiropa 2020” stratēģiju, kurā uzsvērta vajadzība pēc zaļas, novatoriskas un ilgtspējīgas pieejas izaugsmei. Zaļās rūpniecības inovāciju, jūras ūdeņu atjaunošanas un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā tiek atbalstīti inovatīvu tehnoloģiju, procesu, produktu un pakalpojumu izstrāde, komercializācija un ieviešana; ilgtspējīgu uzņēmumu attīstība; esošo uzņēmumu un procesu padarīšanu par videi draudzīgākiem.

Apmēram 75% finansējuma tiks piešķirti MVU, un aptuveni 50% finansējuma tiks piešķirts videi draudzīgas nozares jauninājumiem.⁵³

⁵³ <https://eeagrants.org/topics-programmes/innovation-research-education-and-competitiveness/business-development-innovation> 03.05.2020.

2017. gada 14. decembrī starp Islandes Republiku, Lihtenšteinas Firstisti, Norvēģijas Karalisti un Latvijas Republiku parakstīti Sapašanās memorandi par EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu ieviešanu 2014.–2021. gadā, kur Latvijai pieejamais finansējums ir 102,1 milj. eiro, kas ir par 29,15 milj. eiro jeb 40% vairāk nekā 2009.–2014.gada periodā.

2.3. att. EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta atbalsta programmas Latvijā⁵⁴

EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu ieviešana Latvijā notiks programmu veidā un par to atbildīgi būs programmu apsaimniekotāji, tādējādi nodrošinot efektīvāku finanšu instrumentu īstenošanu un mērķtiecīgāku atbalstu prioritārajās jomās. Atbilstoši parakstītajiem Sapašanās memorandiem atbalsts būs pieejams šādās programmās:

- Divpusējās sadarbības fonds
- Donorvalstu izdevumi
- Pētniecība un izglītība
- Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība
- Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana
- Pilsoniska sabiedrība
- Uzņēmējdarbības attīstība, inovācijas un mazie un vidējie uzņēmumi
- Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide
- Korekcijas dienesti

⁵⁴ <https://www.eeagrants.lv/?id=97>

- Sociālais dialogs – pienācīgs darbs
- Tehniskā palīdzība Saņēmējvalstij
- Rezerve

2018. gadā tika uzsākta Norvēģijas finanšu instrumenta un EEZ 2014-2021. gada perioda programmas “Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība” koncepcijas izstrāde, un 2019. gada 1. februārī programmas koncepcijas projekts tika saskaņots ar donorvalstu atbildīgo institūciju – Finanšu instrumentu biroju. Programmas ietvaros katrs plānošanas reģions īsteno iepriekš noteiktos projektus, lai veicinātu reģionu biznesa atbalsta centru attīstību, kā arī stiprinātu pašvaldību plānošanas spējas, zināšanas un pieredzi. Lai sasniegtu programmā noteiktos rezultātus, visi pieci Latvijas plānošanas reģioni saņems finansējumu kapacitātes stiprināšanai un uzņēmējdarbības iespēju veicināšanai, jauniešu uzņēmējdarbības un darba vietu skaita pieauguma veicināšanai.

Šajā pašā gadā tika uzsākts darbs arī pie programmas “Uzņēmējdarbības attīstība, inovācijas un mazie un vidējie uzņēmumi” ieviešanas. Paredzēts, ka programma tiks īstenota līdz 2024. gadam un tās ietvaros uzņēmumi varēs saņemt atbalstu tādu jaunu, inovatīvu produktu un tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai, kas sniedz ieguldījumu digitālo un IKT risinājumu attīstībā, atbalsta videi draudzīgākus un sabiedrību iekļaujošus risinājumus. Kopējais programmas finansējums ir 14,7 milj. eiro, kur 12,5 milj. eiro ir Norvēģijas finanšu instrumenta piešķirums un 2,2 milj. eiro valsts budžeta līdzfinansējums.⁵⁵

2004.–2009. gada plānošanas periodā no 01.08.2009. līdz 31.04.2011. tika īstenots projekts “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” Projekta Nr. LV0077. Projekts tika īstenots ar Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstu. Daļa no šī projekta tika īstenota Bauskas novada Gailīšu pagastā.

⁵⁵ Latvijas Ekonomikas ministrija. Latvijas Nacionālā reformu programma “Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai. Progresā ziņojums. Rīga. 2019. 31.,37. lpp.

3. PROJEKTA “UZŅĒMĒJDARBĪBAS AKTIVITĀTES VEICINĀŠANA ZEMGALES REĢIONA PIEROBEŽAS TERITORIJĀS” PĒTĪJUMS

3.1 Metodoloģijas raksturojums

Lai varētu novērtēt Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” mērķu sasniegšanu un ietekmi uz projektā iesaistītajiem komersantiem un vietējiem iedzīvotājiem, autore izmantoja primāros datus, kas iegūti no Bauskas novada Gailīšu pagasta pārvaldes par projekta īstenošanu un biznesa dārza komersantiem, kā arī publiski pieejamos datus no Uzņēmumu reģistra. Papildus dati tika iegūti arī ar aptaujas metodi. Aptaujas uzdevums, atbilstoši darba mērķim, bija pētīt biznesa dārza iesaistīto pušu objektīvo un subjektīvo pieredzi. Pētījuma ietvaros tika veiktas divas aptaujas: pirmā – biznesa dārza koordinātoru un atbildīgo personu aptauja, otra – biznesa dārza komersantu anketēšana.

Biznesa dārza koordinātoru un atbildīgo personu aptaujas tika veiktas tiešas, strukturētas anketas veidā, kura saturēja arī dažus atvērtos jautājumus, sava subjektīvā viedokļa paušanai. Anketēšana notika, izveidojot jautājumus interneta vietnē www.visidati.lv un respondentiem uz e-pastu tika nosūtīta unikāla saite, kas automātiski nodrošināta iespēju katram respondentam aizpildīt anketu tikai vienu reizi. Pēc anketēšanas posma noslēguma notika iegūto datu pārbaude, kodēšana, centrālā sakopošana, sistematizēšana un grupēšana, izpildot dažādas darba un analītiskās programmas, kas pamatā balstījās uz MS OFFICE Excel piedāvātajiem rīkiem (kā visvairāk izmantotā funkcija minama datu filtrēšanas rīki – „auto filter” un „advanced filter”). Aptaujas anketa tika izstrādāta ņemot vērā šādus apsvērumus:

- Aptaujas rezultātā jāgūst pilnvērtīgs priekšstats par Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstīto projektu “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” un šī projekta Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārzu.
- Aptaujas ģenerālā kopa ir visi konkrētā projekta koordinātori, uz projekta laiku attiecināmie bijušie un esošie Bauskas novada domes priekšsēdētāji un Gailīšu pagasta pārvaldes priekšsēdētāji. Izlase tika veidota, izvēloties tiešos ar projektu saistītos attiecīgā novada darbiniekus. Kopā šādu darbinieku skaits ir 6, no tiem 3 projektu koordinātores, 2 bijušie Gailīšu pagasta pārvaldes vadītāji, no kuriem viens, projekta uzsākšanas brīdī kļuva par Bauskas novada domes vadītāju un

jau pēc projekta noslēgšanās, par Zemgales plānošanas reģiona vadītāju; kā arī esošais Gailīšu pagasta pārvaldes vadītājs.

- Uz aptauju atsaucās 4 iesaistītās personas, tai skaitā 2 projekta koordinatores, esošais Gailīšu pagasta pārvaldes vadītājs un bijušais pārvaldes vadītājs, Bauskas novada domes vadītājs.
- Aptaujas jautājumi tika izstrādāti, lai noskaidrotu informāciju, kas nav atspoguļota publiski pieejamos avotos. Aptaujā tika uzdots 11 jautājumu (1. pielikums). Ar slēgtiem jautājumam tika noskaidroti projekta un biznesa dārza kapacitāti raksturojošie rādītāji – projektā iesaistīto personu pienākumi, projekta tapšanas nosacījumi un biznesa dārza nosacījumu novērtējums. Savukārt ar atvērtajiem jautājumiem raksturoja projekta plānoto devumu Bauskas novadam vai Gailīšu pagastam, projekta plānošanas secību un vietas izvēli. Papildus tika noskaidroti iemesli biznesa dārza pakalpojumu sniegšanas neturpināšanai, plānotās “Zemgales biznesa dārzu, centru un inkubatoru asociācijas” neveidošanai.
- Aptauja tika veikta laika posmā no 01.04.2020. līdz 02.05.2020.

Biznesa dārza komersantu aptaujāšana notika ar strukturētu anketu, iekļaujot atsevišķus atvērtos jautājumus, ļaujot respondentiem atbildes brīvi papildināt. Arī šī aptauja tika veidota vietnē www.visidati.lv un dati tika apstrādāti identiskā veidā projektā iesaistīto personu aptaujas datiem.

Aptaujas anketa tika izstrādāta, ņemot vērā šādus apsvērumus:

- Aptaujas rezultātā jāgūst pilnvērtīgs priekšstats par Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārza inkubētajiem uzņēmumiem un telpu īrniekiem. Novērtējot biznesa dārza ieguldījumu komersantu darbībā.
- Aptaujas ģenerālā kopa ir visi biznesa dārza inkubētie uzņēmumi (2) un telpu īrnieki (17), izlase tika veidota no visiem komersantiem, kuriem bija pieejami kontakti.
- Uz aptauju tika uzaicināti 13 komersantu, atsaucās 10 komersanti, visas 10 komersantu aizpildītās anketas tika iekļautas analīzē.
- Aptaujas jautājumi tika izstrādāti, lai noskaidrotu biznesa dārza eksistēšanas ietekmi uz komersantu darbību. Aptaujā tika uzdots 16 jautājumu (2. pielikums). 10 no visiem jautājumiem bija slēgti ar iespēju, nepieciešamības gadījumā

ierakstīt citu variantu. Tika noskaidroti vispārējie komersantus raksturojošie rādītāji, tādi kā – juridiskā forma, komercdarbības izbeigšanas iemesli, dalība biznesa dārza aktivitātēs un pakalpojumos, darbinieku skaits; komersantu vērtējums par biznesa dārza pakalpojumu nozīmīgumu un kvalitāti; biznesa dārza loma komersantu darbībā.

- Aptauja tika veikta laika posmā no 01.04.2020.. līdz 02.05.2020.

3.2 Pamatinformācija un projekta pamatojums

EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta 2004-2009. gada plānošanas periodā, kā viena no prioritātēm tika noteikta reģionālā politika un ekonomisko aktivitāšu attīstība. Šai prioritātei tika paredzētas vairākas apakšprioritātes:

- Vietējās un reģionālās attīstības veicināšanas programmas
- Valsts un privātās partnerības attīstības veicināšana
- Atbalsts līdzsvarotas ekonomikas attīstībai
- Institucionālo spēju stiprināšana reģionālās attīstības institūcijās un institūcijās, kas saistītas ar valsts un privātās partnerības projektu ieviešanu un vadību
- Pētījumu un izvērtēšanas spēju stiprināšana reģionālās attīstības kontekstā
- Sadarbības tīkla veidošana un pieredzes apmaiņa par vietējo attīstību starp reģionālās attīstības institūcijām
- Sadarbības tīkla veidošana starp Latvijas un Norvēģijas institūcijām un vietējām pašvaldībām⁵⁶

Vadoties pēc augstākminētajām prioritātēm, tika uzsākts pētnieciskais darbs pie projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” nepieciešamības. 2008. gadā uzsāktais “Pētījums par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālo un perspektīvo attīstību” aptvēra visa Zemgales plānošanas reģiona uzņēmējdarbības resursu analīzi, to lomu Latvijas tautsaimniecībā un iespējamās ilgtermiņa attīstības stratēģijas. Pētījums tika pabeigts 2010. gadā, bet jau tā veikšanas periodā, parādījās vairākas konkrētas reģiona problēmas.

2007. gadā (uz pētījuma brīdi jaunākie pieejamie dati) IKP uz vienu iedzīvotāju Zemgalē bija mazāks kā vidēji Latvijā un ekonomiskās situācijas rādītāji Bauskas rajonā bija sliktāki nekā Zemgalē kopumā. Bauskas rajonā atsevišķiem pozitīvas izaugsmes gadiem vienmēr sekojuši gadi, kuros iekšzemes kopprodukts samazinājies. Pierobežu teritoriju rajonus

⁵⁶ [https://www.eeagrants.lv/?id=2 ..01.05.2020.](https://www.eeagrants.lv/?id=2..01.05.2020)

nebija iespējams pieskaitīt pie reģioniem, kuros būtu augsts tirgus potenciāls, vai kuri būtu pievilcīgi uz vietējo patēriņa tirgu orientētiem uzņēmumiem. Zemgales nozaru struktūrā dominē lauksaimniecība un ieguves un apstrādes rūpniecības.⁵⁷

Latvijas pašvaldībām piederošo pamatlīdzekļu jeb infrastruktūras aprēķinu rādītāju vidū 2008. gada beigās, Zemgales reģiona pašvaldību rādītājs (0,31 miljards latu), starp Latvijas plānošanas reģioniem bija viszemākais. Zemgales reģiona pašvaldību rīcībā vidēji uz vienu iedzīvotāju ilgtermiņa nefinanšu aktīvi bija 1104 latu apmērā, kas bija par vairāk kā 200 latiem mazāk kā šajā ziņā otrajā nabadzīgākajā reģionā, Vidzemē.

2009. gadā Zemgalē bezdarbs sasniedza 28,5 tūkstošus jeb 19% no visiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem (kopumā Latvijā 16,9%). Tas ir mazliet vairāk nekā citos Latvijas reģionos un liek secināt, ka ekonomiskā krīze ietekmējusi Zemgali mazliet vairāk kā citus reģionus.

Šie un citi pētījumā konstatētie faktori norādīja uz nepieciešamību veikt tieši Zemgales pierobežu teritoriju ekonomiskās situācijas uzlabošanas pasākumus.

Projekts “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” ir EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentā iesniegts projekts, kuru izstrādāja Zemgales plānošanas reģions kopā ar Bauskas novada Gailīšu pagasta pārvaldi, SIA “Auces komunālie pakalpojumi” Dobeles novadā, Jelgavas novada Elejas pagasta pārvaldi, Aizkraukles novada Neretas pagasta pārvaldi un Jēkabpils novada Aknīstes pilsētu. Visas projektā iesaistītās Latvijas pilsētu un pagastu pārvaldes ir vietējā līmeņa pierobežu teritoriju attīstības centri.

Projekta īstenošanai, kā eksperts jaunas uzņēmējdarbības veicināšanas koncepcijas izstrādei, tika piesaistīts arī ārzemju partneris. Izvēlētais projekta partneris bija SIVA – Norvēģijas industriālās attīstības korporācija. Partneris projektā piedalījās, kā pieredzējis eksperts biznesa dārzu izveidē.

Norvēģijas industriālās attīstības korporācija (*The Industrial Development Corporation of Norway (SIVA)*) ir Norvēģijas valdības korporācija un nacionālais instruments, kas ir dibināts 1968. gadā. SIVA cenšas, ar dalību infrastruktūras, ieguldījumu un zināšanu tīklos, kā arī inovāciju centros, attīstīt stipras reģionālās un vietējās ražošanas kopas. Tā sekmē inovācijas, nodrošinot būvniecību, īpašuma tiesību iegūšanu un attīstīšanu biznesa industrijai, “*start-upiem*” un izpētes videi. Korporācija veido zināšanu un “*start-upu*” vides, kā arī savieno tās ar vietējiem, nacionālajiem un starptautiskajiem tīkliem. Partneru tīkli atbalsta un pārvalda vairākus tūkstošus uzņēmēju un “*start-upus*”.

⁵⁷ SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”. Pētījums par zemgales reģiona ekonomisko potenciālu un perspektīvo attīstību. Rīga, 2010 30-31. lpp.

SIVA ir publisks uzņēmums, kurš pieder Norvēģijas Tirdzniecības un zvejniecības ministrijai. Uzņēmums ir daļa no publiski finansētajām inovāciju aģentūrām un cieši sadarbojas ar Norvēģijas Inovācijām, Norvēģijas Pētniecības padomi un Norvēģijas Patentu valdi.⁵⁸

Projekts tika virzīts uz biznesa aktivitāšu veicināšanu Zemgales plānošanas reģiona pierobežu teritorijās – visi administratīvie centri 20 km attālumā no Latvijas robežas tiek noteikti kā pierobežas teritorijas. Šajās teritorijās dzīvojošo iedzīvotāju skaits strauji samazinās. No 2005. līdz 2007. gadam pierobežu teritoriju iedzīvotāju skaits bija samazinājies par 3%. Daudzi iedzīvotāji pamet pierobežu teritorijas, jo tajās ir slikta infrastruktūra un mazas labas izglītības un darba iespējas. Šī problēma ir tieši saistīta ar zemu biznesa aktivitāti pierobežas teritorijās.

Pēc oficiāliem datiem, 2005. gada Zemgales plānošanas reģiona pierobežu teritorijās bija tikai 237 ekonomiski aktīvi uzņēmumi. Pēc Eiropas Komisijas regulas 364/2004, lielākā daļa, jeb 72% no šiem uzņēmumiem bija jāklasificē kā mikrouzņēmumi, 24% - mazi uzņēmumi un tikai 4% kā vidēji uzņēmumi. 2005. gadā Zemgales plānošanas reģiona pierobežu teritorijās nebija neviens liels uzņēmums. Pēc vietējo autoritāšu aptaujāšanas 2008. gadā šajās teritorijās bija vēl mazāk ekonomiski aktīvo uzņēmumu.

Salīdzinot 2005. gada iedzīvotāju skaitu teritorijā ar aktīvo uzņēmumu skaitu, varēja redzēt, ka uz katriem 1000 iedzīvotājiem bija tikai 5,3 ekonomiski aktīvu uzņēmumu, savukārt valstī kopumā šis skaitlis bija 23,7 un 43,5 Rīgā. Šis skaitlis rāda zemo biznesa aktivitāti Zemgales reģiona pierobežu teritorijās un augsta līmeņa uzņēmumu centralizēšanos Latvijā.

Galvenie Zemgales reģiona pierobežu teritoriju biznesa sektori bija lauksaimniecība, mežsaimniecība, tirdzniecība, kokapstrāde un pārtikas apstrāde, kuras visas galvenokārt balstās lauksaimniecībā. Lielākā daļa uzņēmumu mērķis bija apkalpot vietējo tirgu bez tālākiem eksporta plāniem. Iepriekšminētie uzņēmumi galvenokārt ir bez pievienotās vērtības un ir ļoti ierobežota biznesa sektoru dažādība, kas palielina vietējas ekonomikas riskus. Pēkšņas izmaiņas vietējā pieprasījumā var izraisīt daudzu reģiona uzņēmumu bankrotu un, ja netiktu ieviesti steidzīgi pasākumi uzņēmumu dažādošanai un to eksporta veicināšanai, tad tas var izraisīt pierobežas teritoriju ekonomisko depresiju.

Projekta vispārīgais mērķis bija mazināt šķēršļus līdzsvarotai un ilgtspējīgai Zemgales reģiona pierobežas teritoriju ekonomiskajai attīstībai.

Projekta konkrētie mērķi bija:

- Zemgales reģiona pierobežas teritoriju uzņēmumu konkurētspējas un eksporta potenciāla palielināšana.

⁵⁸ <https://siva.no/om-oss/?lang=en> 10.01.2020.

- Veicināt Zemgales reģiona pierobežas teritoriju iedzīvotāju biznesa aktivitātes un veicināt jaunu uzņēmumu izveidošanu.
- Zemgales reģiona pierobežas teritoriju uzņēmumu diversifikācijas veicināšana.

3.3 Projekta aktivitātes un mērķa grupas apraksts

Visas projekta aktivitātes balstās uz detalizētu priekšizpēti, kurā tika iegūts skaidrs pamatojums projekta aktivitāšu veikšanai, kas uzlabo uzņēmējdarbības vidi Zemgales reģiona pierobežā un veicina vispārējo uzņēmējdarbības aktivitāti.

Šī projekta ietvaros bija paredzēts Zemgales reģiona pierobežas teritorijās izveidot 5 biznesa inkubatoru filiāles jeb “biznesa dārzus” Aucē, Elejā, Aknīstē, Neretā un Gailīšu pagastā ar kopējo telpu apjomu 989,59 m², izveidojot 38 darba vietas. Biznesa dārzu izveidošana Norvēģijā ir bijusi ar lielu pozitīvu ietekmi uz vietējās ekonomikas izaugsmi. Ar terminu “biznesa dārzs” jāsaprot atbalsta institūcija maziem uzņēmumiem lauku reģionos, kur nav pieejamas augstākās izglītības iestādes. Līdzīgs biznesa vides izaugsmes veicināšanas paņēmiens vēl nebija lietots Latvijā – projekta aktivitātes Latvijā bija inovatīvas.

Aknīstē par perspektīvākajām tika atzītas lauksaimnieciskās darbības jomas, kas neprasa pārāk auglīgu augsni. Izdevīgi pievērsties lauksaimniecības produkcijas pārstrādei un pārtikas produktu ražošanai. Nozīmīgais pļavu un ganību īpatsvars izmantojams lopkopības un piensaimniecības attīstībai. Pateicoties bagātajiem meža resursiem un attīstītai loģistikai, ir labas iespējas attīstīt mežsaimniecības un kokapstrādes nozares, ražojot produktus ar augstu pievienoto vērtību. Novadā ir labs potenciāls dabas, ekoloģiskā un lauku tūrisma attīstībai. Ekonomiskās sadarbības veicināšanai ar kaimiņvalsti Lietuvu izmantojami Eiropas Savienības teritoriālās sadarbības programmu finansējuma resursi.

Neretas biznesa inkubators

Auces biznesa inkubators

Elejas biznesa inkubators

Gailīšu biznesa inkubators

Aknīstes biznesa inkubators

3.1. att. Projektā izveidotie biznesa inkubatori

Aucē jau bija attīstīta lauksaimnieciskā ražošana un pakalpojumu sfēra. Tāpat jau bija vērā ņemamas metālapstrādes un šūšanas tradīcijas. Nākotnē vērts pievērsties arī lauksaimniecības produkcijas pārstrādei un pārtikas ražošanai. Ņemot vērā, ka teritorijā atrodas

Lauksaimniecības universitātes mācību un pētījumu saimniecība „Vecauce” ar spēcīgu zinātniski pētniecisko potenciālu lopkopībā, veterinārmedicinā, biogāzes un elektroenerģijas ražošanā, kā arī enerģētisko augu audzēšanā un bioloģiskajā lauksaimniecībā, iespējams attīstīt sadarbības projektus, kas vērsti uz inovatīvu produktu ražošanu un ieviešanu tirgū. Novadā atrodas vairākas derīgo izrakteņu ieguves vietas, taču trūkst uzņēmumu atbilstīgu būvmateriālu ražošanai. Bez tam novadā ir attīstīts kultūrizglītības iestāžu tīkls, ievērojami kultūrvēstures objekti, kas var kalpot kultūras tūrisma, amatniecības, atpūtas un radošo industriju attīstībai.

Savukārt Gailīšu pagastā, pateicoties augstajai zemes auglībai, novadā attīstīta tradicionālā lauksaimnieciskā ražošana, lauksaimniecības produkcijas pārstrāde un pārtikas ražošana. Novadā atrodas vairākas derīgo izrakteņu ieguves vietas, kas ļauj attīstīt tādas nozares kā ceļu būve un uzturēšana, ķieģeļu, cementa, būvniecības ģipša un ēku dažādu apdares materiālu ražošanu, izmantot kūdras alternatīvajā enerģētikā un dārzkopībā, radīt jaunus konkurētspējīgus produktus eksportam. Topošā Industriālā un loģistikas parka atrašanās starptautiskās automaģistrāles VIA Baltica tuvumā ļauj izveidot plašu loģistikas un preču uzglabāšanas mezglu, ar zemākām cenām un labāku servisu konkurēt ar Rīgā un Pierīgā esošajiem loģistikas un uzglabāšanas centriem. Savukārt bagātais kultūrvēsturiskais mantojums, Bauskas dabas parks un sazarotais upju tīkls var sekmēt dabas, ekoloģiskā un ūdens tūrisma, kā arī amatniecības uzplaukumu.

Labs attīstības potenciāls lauksaimniecības, transporta un loģistikas nozarei ir Elejā, jo novads atrodas valsts metropoles Rīgas un ceturtnā lielākās pilsētas Jelgavas lielāko industriju un tirgu tiešā tuvumā. Ņemot vērā tālredzīgi izveidoto ražošanas, kā arī nepieciešamo sociālo un izglītības infrastruktūru, pieejamos dabas un cilvēkresursus, novadā iespējams attīstīt visdažādākā profila ražošanas un servisa uzņēmumus. Novadā esošo derīgo izrakteņu ieguves vietu pieejamība Rīgas reģionam nosaka karjeru izstrādes attīstības perspektīvas saistībā ar celtniecības nozares pakāpenisku atlabšanu galvaspilsētā un tās apkaimē. Jaunu bioloģiskās lauksaimniecības un pārtikas ražošanas produktu izstrādi var sekmēt uzņēmēju sadarbība ar Lauksaimniecības universitātes pētniekiem. Novadam atrodas Latvijā – Lietuvas pierobežā, kā arī Zemgales lielāko tūrisma maršrutu krustcelēs, uzņēmējiem paveras labas iespējas attīstīt kempingu un jauniešu mītnu tīklu, kultūras un dabas tūrisma.

Neretā uz 1000 iedzīvotājiem ir aptuveni 60 aktīvu uzņēmumu, kas ir nedaudz labāks rādītājs nekā reģionā un valstī kopumā. Lielākā daļa ir zemnieku saimniecības, tostarp 16 kooperatīvās sabiedrības, vairāki kokapstrādes un mazumtirdzniecības uzņēmumi. Par perspektīviem attīstības virzieniem var uzlūkot lopkopību, bioloģisko lauksaimniecību, augļkopību, dārzenkopību, stādu audzēšanu. Ņemot vērā, ka novads ir bagāts ar izcilu Latvijas kultūras darbinieku piemiņas vietām, Sēlijai raksturīgu kultūrvēsturisko ainavu un robežojas ar

kaimiņvalsti Lietuvu, paveras labas iespējas attīstīt amatniecību, kultūras, dabas un lauku tūrismu ar tam neiztrūkstošu lauku labumu piedāvājumu, kā arī ogošanas, sēņošanas un makšķerēšanas vietām.⁵⁹

Tika aprēķināts, ka pēc 15 gadu ilgām aktivitātēm ekonomiskā pašreizējā neto vērtība (NPV) būs 599 268 eiro un iekšējā ienesīguma norma 22%. Ieguvumu – izmaksu attiecība būtu 4,39. Šie skaitļi tika aprēķināti ievērojot sociālo diskonta likmi 5,5% un plānoto ieguvumu no šī projekta partnerpašpārvaldēm 15 gadu ilgā periodā.

Projekta aktivitātes aptvēra kopā četras dažādas mērķauditorijas:

1. Zemgales reģiona pierobežas teritoriju iedzīvotāji, kuri bija potenciālie uzņēmējdarbības veicēji. Tika plānots paaugstināt vietējās sabiedrības informētības un kompetences līmeni par uzņēmējdarbību, kā arī veicināt iedzīvotāju personīgo iniciatīvu iesaistīties uzņēmējdarbībā. Šī projekta ietvaros visiem iedzīvotājiem, kuri izrādīs interesi un projekta vadība tos izvēlēsies pēc vairākiem kritērijiem, tiks nodrošināta nepieciešamā infrastruktūra, aprīkojums un zināšanas biznesa sākšanai.
2. Jauni uzņēmēji, kuriem trūka pietiekamas zināšanas par biznesa plānošanu un vadīšanu. Tika plānots palielināt jauno uzņēmēju zināšanu līmeni ar mentoringa aktivitāšu palīdzību, kā arī nodrošināt infrastruktūru viņu uzņēmējdarbībai biznesa dārzos.
 - a. Esošie uzņēmēji, kuriem bija nepieciešama palīdzība viņu biznesa konkurētspējas un eksporta potenciāla palielināšanā. Tika plānots atbalstīt esošos uzņēmumus, izmantojot mentoringa un konsultāciju aktivitātes. Šīs aktivitātes būtu vērstas uz eksporta tirgu meklēšanu to produkcijai, finansējuma iegūšanu, biznesa plāniem un produktivitātes palielināšanu.
 - b. Jaunieši un it īpaši vidusskolēni, kuri būtu nākamās paaudzes uzņēmēji. Jauniešus projekta aktivitātēs plānoja iesaistīt, organizējot īpašus izglītības kursus uzņēmējdarbības vadībā un citās aktivitātēs.

Projekta aktivitātes tiks ieviestas piecos Zemgales reģiona attīstības centros (Bauskas novada Gailīšu pagastā, Dobeles novada Auces pilsētā, Jelgavas novada Elejas pagastā, Aizkraukles novada Neretas pagastā un Jēkabpils novada Aknīstes pilsētā), taču ir paredzams, ka projekta ietvaros veiktās aktivitātes sniegs pozitīvu devumu visam reģionam. Biznesa dārzi un apmācības būs pieejamas visiem Zemgales reģiona pierobežu teritoriju iedzīvotājiem.

⁵⁹ Zemgales plānošanas reģions. Uzņēmējdarbībai Zemgalē. Jelgava, 2010. 4-8. lpp.

Lai sasniegtu izvirzītos projekta mērķus, tika ieviesti trīs būtiski darbības bloki:

1. Infrastruktūras un aprīkojuma izveides aktivitātes. Šajā aktivitātē ietilpst biznesa dārza telpu atjaunošana, biznesa dārza aprīkojuma iegāde un atbilstoša telekomunikāciju nodrošināšana, piemēram, interneta un telefona tīkla uzstādīšana. Darbības ilgums paredzēts 7 mēneši un plānotās izmaksas 304,7 tūkstoši eiro.
2. Izglītošanas, pētniecības un atbalsta aktivitātes, lai veicinātu biznesa aktivitātes pierobežas teritorijās. Šajā aktivitāšu sadaļā ir iekļautas vairākas tā sauktās "mīkstās aktivitātes". Tās ir Zemgales pierobežas un to industriālo teritoriju ekonomiskā potenciāla izpēte, vietējo iedzīvotāju izglītošana uzņēmējdarbības vadībā, vietējo uzņēmēju uzņēmējdarbības kompetences paaugstināšana, izmantojot mentoringa aktivitātes, un jaunatnes izglītošana, lai palielinātu viņu iesaistīšanos uzņēmējdarbībā un veicinātu uzņēmējdarbību kā potenciālu dzīvesveidu. Darbības ilgums paredzēts 16 mēneši un plānotās izmaksas 286550 eiro.
3. Publicitātes un projekta vadības aktivitātes. Šajā aktivitāšu sadaļā ietilpst dažādas projektu vadības aktivitātes, piemēram, projektu vadības grupas un koordinēšanas sanāksmes, publiskā iepirkuma organizēšana, līgumu slēgšana par pakalpojumiem un precēm, projekta ziņojumu sagatavošana, sabiedrības izpratnes veicināšana, pieaicinot sabiedrisko attiecību speciālistu, organizējot vizītes, publicējot informatīvas brošūras un rakstus par biznesa dārziem, kā arī citu redzamības pasākumu nodrošināšana. Darbības ilgums paredzēts 18 mēnešus un plānotās izmaksas 81760 eiro.

Galvenie projekta rezultāti tika paredzēti:

1. Vispārējie ilgtermiņa mērķi noteikti balstoties uz pētījuma par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālu un perspektīvo attīstību; Nepieciešams atbalstīt un veicināt Latvijas valsts Zemgales reģiona pierobežas zonas ilgtspējīgu ekonomisko attīstību
 - a. Ikgadējas izmaiņas Zemgales pierobežas teritoriju iedzīvotāju skaitā no -1,40% līdz 1%;
 - b. Papildus ienākumi pašvaldībām no biznesa dārzu dalībnieku uzņēmumu darbinieku iedzīvotāju ienākuma nodokļa 15 gadu laikā no 0 līdz 1,5 miljoniem eiro;
 - c. Biznesa dārzu dalībnieku uzņēmumu skaits 15 gadu laikā no 0 līdz 76;

2. Mērķi ar tiešu un tūlītēju efektu: Atbalstīt jaunus uzņēmumus, izveidojot biznesa dārzus (inkubatorus) un nodrošinot apmācības un mentoringa pakalpojumus jaunajiem uzņēmējiem
 - a. Projekta beigās biznesa dārza dalībnieku skaitam jābūt 15
 - b. Projekta laikā jābūt 5 uzbūvētām un/vai renovētām, atjaunotām ēkām
 - c. Projekta laikā jābūt izveidotiem 5 jauniem uzņēmumiem, kurus vada cilvēki, kuri piedalījās uzņēmējdarbības plānošanas un vadīšanas apmācībās
3. Sniegtie pakalpojumi un saražotās preces:
 - a. Biznesa dārzu izremontēto telpu platība – 870,67 m²
 - b. 5 biznesa dārzos izveidotie interneta un telefona tīkli
 - c. 30 biznesa dārza aprīkojuma komplektu iegāde (2 personālie datori un programmas, 1 multifunkcionālais printeris+fakss+skanēris, 2 galdi, 2 atvilktnu bloki, 2 krēsli, 2 dokumentu skapji, 1 baltā tāfele, 2 tālruna aparāti)
 - d. 100 Zemgales reģiona pierobežas teritorijas iedzīvotāju apmācīšana biznesa plānošanā un vadīšanā.
 - e. 19 uzņēmēji būs saņēmuši mentoringa pakalpojumus, kas vestu pie palielinātas konkurētspējas un eksporta potenciāla viņu uzņēmumos.
 - f. 100 Zemgales reģiona pierobežas teritorijas jauniešiem novadītas lekcijas biznesa izglītībā.
 - g. Organizētas 5 žurnālistu vizītes
 - h. 10 publikācijas vietējās un reģionālajās avīzēs
 - i. Publicēts 1000 brošūru par biznesa dārziem

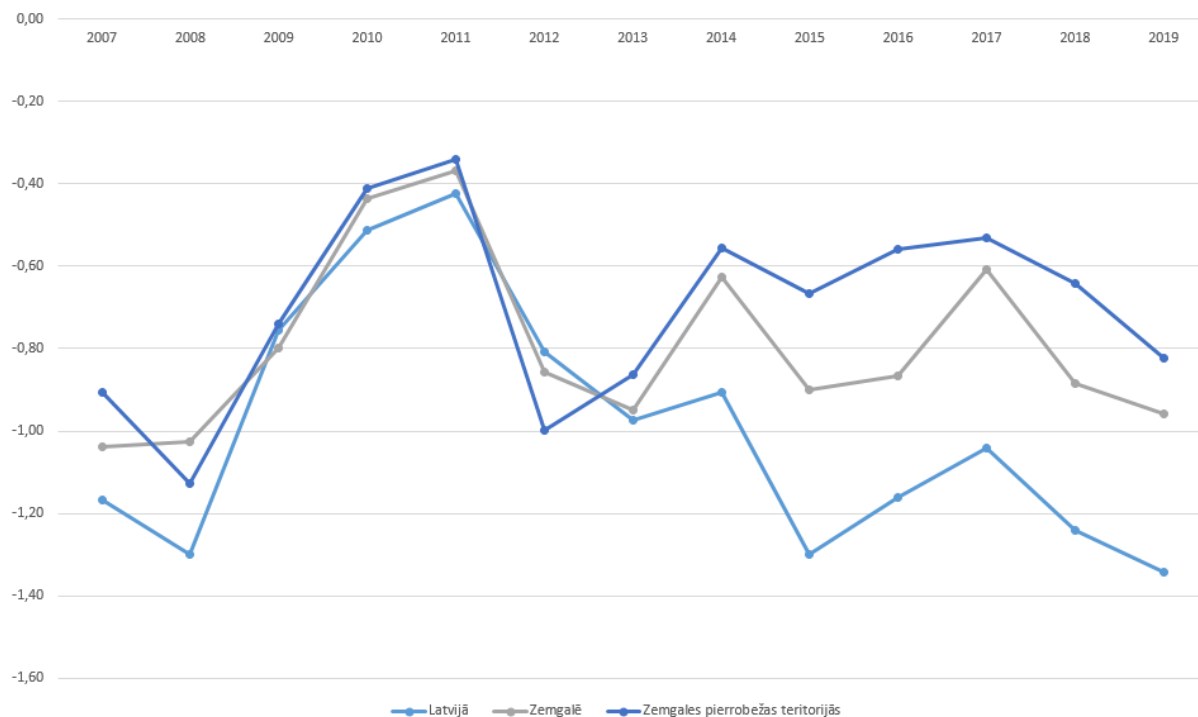
Projekta izpildei tika ieplānoti 18 mēneši sākot ar 2009. gada augustu. Projekta partneriem bija jāaņem, projekta laikā izveidotos biznesa dārzus uzturēt vēl 10 gadus pēc projekta noslēgšanās. Tādējādi, vēl līdz 2021. gada februārim projektā iesaistītajām pašvaldībām ir jāuztur un jānodrošina izveidotie biznesa dārzi.

Projekta kopējais budžets bija 673019 eiro. 572064 eiro jeb 85% tika finansēti ar EEZ/Norvēģijas finanšu mehānismu, un 100955 eiro jeb 15% tika finansēti no Zemgales plānošanas reģiona un tā partneru puses.

3.4 Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta rezultāti

Projekta ilgtermiņa mērķi diemžēl nav iepriekš analizēti, līdz ar ko, nav pieejami kopīgi dati šo mērķu novērtēšanai.

Konkrēti izmērāma gan ir iedzīvotāju demogrāfija: Zemgales reģionā ikgadējās izmaiņas Zemgales pierobežas teritoriju iedzīvotāju skaitā no -1,40% bija paredzēts uzlabot līdz 1%. Statistika gan parāda, ka šīs prognozes nav piepildījušās (sk. 3.2. att.)

3.2. att. Iedzīvotāju skaita izmaiņas procentos pret iepriekšējo gadu

Līdzīgi kā visas Latvijas tendencei iedzīvotāju skaitam samazināties, tāpat arī gan visā Zemgalē, gan Zemgales pierobežu teritorijās, iedzīvotāju skaits turpina tikai samazināties. Lai gan Zemgales pierobežu teritorijās iedzīvotāju samazināšanās tendence ir lēnāka, nekā Latvijā un Zemgalē kopumā, to nevar uzskatīt par labvēlīgu projekta ietekmi, jo jau “Pētījumā par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālo un perspektīvo attīstību” tika pieminēta tieši šāda iedzīvotāju izmaiņu dinamiku sakarība.

Ārī otro projekta ilgtermiņa mērķi, pēc autores domām, neizdevās sasniegt. Bija paredzēts radīt pašvaldībām 1,5 miljonus eiro papildus ienākumus no biznesa dārzu dalībnieku uzņēmumu darbinieku iedzīvotāju ienākuma nodokļiem. Projekta plānošanas laikā valstī vēl nebija notikušas nodokļu izmaiņas, kuras no 2010. gada paredzēja izveidot mikrouzņēmumu nodokļu nomaksas kārtību. Šādu nodokļu nomaksas kārtību bija izvēlējušies lielākā daļa no biznesa dārzā iesaistītajiem komersantiem. Otra daļa komersantu bija pašnodarbinātās personas. Lai gan autorei nav pieejami dati par nomaksātajiem pašnodarbināto personu

nodokļiem un mikrouzņēmuma nodokļiem, ir redzams, ka Gailīšu pagasta biznesa dārzā no 11 sabiedrībām ar ierobežotu atbildību un individuālajiem komersantiem, tikai 3 komersanti kādā no īres perioda gadiem ir strādājuši ar peļņu. Nav iemesla uzskatīt, ka citos projekta biznesa dārzos ir bijuši būtiski atšķirīgi rezultāti.

Sasniegt 76 biznesa dārzu dalībnieku uzņēmumu skaitu 15 gadu laikā, domājams, ka ir izdevies, jo Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārzam 14 gadu laikā ir bijuši 17 īrnieku un 2 mentoringa pakalpojumu saņēmēju, kas vērš domāt, ka kopējais visos piecos projekta biznesa dārzos iesaistītais komersantu skaits varētu būt pat lielāks, nekā sākotnēji prognozēts.

Projekta mērķi ar tiešu un tūlītēju efektu, kā arī sniegtie pakalpojumi un saražotās preces tika pilnībā izpildīti un dažos punktos pat pārsniedza projektā iepļānoto apjomu. Mentoringa pakalpojumus un biznesa dārzā iesaistīto dalībnieku skaits no plānotajiem 15 bija pieaudzis līdz 24, diemžēl nav pieejami dati, cik no šiem uzņēmumiem vēl aizvien turpina savu darbību. Gailīšu pagasta biznesa dārzā šī statistika gan ir nedaudz citādāka – no paredzētajiem 5 uzņēmumiem mentoringa pakalpojumu saņemšanai un dalībai inkubatorā, tika piesaistīti tikai 2 uzņēmumi. Jāsaka gan, ka viens no šiem uzņēmumiem – SIA Gusto, lai gan neizmantoja biznesa dārza pakalpojumus, pēc mentoringa pakalpojumu saņemšanas ir kļuvis par Latvijā atzītu kosmētisko līdzekļu ražotāju un 2019. gadā pašvaldības budžetā ir ienesis 2,33 tūkstošus eiro no iedzīvotāju ienākuma nodokļiem.⁶⁰

Arī kopējais skaits iedzīvotāju apmācīšanai biznesa plānošanā un vadīšanā no plānotajiem 100 tika palielināts līdz 121 iedzīvotājam.

3.5 Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārzs

Projekta būtība un izmaksas

Projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” viens no partneriem ir Bauskas novada Gailīšu pagasta pārvalde.

Kā jau minēts vispārīgajā projekta aprakstā, pētījumā par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālu un perspektīvo attīstību, kā Bauskas novada potenciālie uzņēmējdarbības attīstības virzieni tika minēti tradicionālā lauksaimnieciskā ražošana, lauksaimniecības produkcijas pārstrāde un pārtikas ražošana, ceļu būve un uzturēšana, ķieģeļu, cementa, būvniecības ģipša un ēku dažādu apdares materiālu ražošanu, kūdras izmantošana alternatīvajā enerģētikā un dārzkopībā. Novadā ir arī lielas eksporta iespējas pateicoties VIA Baltica tuvumam un

⁶⁰ <https://www.firmas.lv/profile/gusto-sia/43603042410> 01.05.2020.

plānotajam loģistikas parkam. Uzmanība būtu jāpievērš arī bagātajam kultūrvēsturiskajam mantojumam un dabas skaistumam, lai sekmētu dabas, ekoloģisko un ūdens tūrismu.

2009. gada 31. augustā tika noslēgts līgums starp Zemgales plānošanas reģionu un Bauskas novada domi par projekta izpildi un finansēšanu.

Līgumslēdzēju pušu sadarbības mērķis saskaņā ar minēto līgumu un projektu bija mazināt šķēršļus līdzsvarotas Zemgales plānošanas reģiona ekonomiskās attīstības nodrošināšanai, t.i.:

- veicināt Zemgales plānošanas reģiona pierobežas teritoriju uzņēmumu konkurētspējas un eksporta potenciāla izaugsmi;
- veicināt iedzīvotāju uzņēmējdarbības iniciatīvu īstenošanu un veicināt jaunu uzņēmumu attīstību;
- veicināt Zemgales reģiona pierobežas teritoriju biznesa nozaru dažādošanu.

Projekta kopējās attiecināmās izmaksas tika paredzētas 673019.00 eiro, no kuriem 572 066.00 eiro bija EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansējums un 100 953.00 eiro (15%) Zemgales plānošanas reģiona un tā partneru līdzfinansējums.

Bauskas novada līdzfinansējums tika noteikts 16 586.00 eiro apmērā, ko Bauskas novada administrācijai bija jāieskaita Zemgales plānošanas reģiona kontā sekojošā kārtībā:

- 50% apmērā, jeb 8293.00 eiro līdz 2009. gada 1. oktobrim;
- 50% apmērā, jeb 8293.00 eiro līdz 2010. gada 1. martam.

Projekta vispārējo vadību nodrošināja Zemgales plānošanas reģions, realizējot tā aktivitātes, noslēdzot līgumus ar projekta personālu un citiem partneriem, veicot iepirkumus un koordinējot visu projekta partneru darbību. Zemgales plānošanas reģions nodrošināja arī līdzfinansējumu projekta ieviešanai 51407.00 eiro apmērā, kā arī nodrošināja visu projekta finanšu administrēšanu un sekojošu projekta aktivitāšu ieviešanu saskaņā ar projekta pieteikumu un budžetu:

- Infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana;
- Apmācību un pētījumu nodrošināšana, uzņēmējdarbības aktivitāšu atbalstam pierobežas teritorijā;
- Projekta vadība un publicitāte.

Gailīšu pagastā tika plānots izveidot biznesa dārzu ar 4 uzņēmumiem izīrējamām telpām un kopā 8 darba vietām. Biznesa dārza telpas tika veidotas divās ēkās – Gailīšu pagasta pārvaldes ēkas otrajā stāvā, Bauskas ielā 2, un Uzvaras (tolaik vēl vidusskolas) pamatskolas pirmsskolas izglītības iestādes “Lācītis” ziemeļu spārnā, Kamardes ielā 1.

Plānotie projekta attiecināmie izdevumi tieši Bauskas novada Gailīšu pagastā skatāmi [3.1.] tabulā.

3.1. tabula

Gailīšu pagasta biznesa dārza attiecināmie izdevumi

Aktivitāte	Dau- dzums	Maksa par vienu vienību	Kopējā summa	2009	2010	2011
Biznesa dārza renovācija, gb	1	85372 €	85372 €	51223€	34149 €	0
Datora komplekts un programmatūra	8	1200 €	9600 €	0	9600 €	0
Daudzfunkcionālais lāzerprinteris + fakss + skeneris ar kopēšanas funkciju, gb	4	600 €	2400 €	0	2400 €	0
Darba galds, gb	8	250 €	2000 €	0	2000 €	0
Atvilktnu komplekts, gb	8	75 €	600 €	0	600 €	0
Biroja krēsls, gb	8	100 €	800 €	0	800 €	0
Dokumentu skapis, gb	8	300 €	2400 €	0	2400 €	0
Baltā tāfele, gb	4	170 €	680 €	0	680 €	0
Tālrūnis, gb	8	25 €	200 €	0	200 €	0
Tālrūņa līnijas un interneta ierīkošanas izmaksas, līgums	1	1400 €	1400 €	0	1400 €	0
Biznesa dārza koordinators alga (ieskaitot nodokļus), par dienu	80	64 €	5120 €	1422 €	3413 €	285 €
KOPĀ:			110572 €	52645 €	57642 €	285 €

Papildus Bauskas novada pašvaldības Gailīšu pagasta pārvaldei bija jānodrošina visa projekta ietvaros rekonstruētā/renovētā īpašuma apdrošināšanu pret zaudējumiem (piemēram, ugunsgrēka, zādzības un citos gadījumos) gan projekta īstenošanas laikā, gan arī vismaz desmit gadus pēc projekta noslēguma pārskata apstiprināšanas. Projekta ietvaros iegādātā aprīkojuma apdrošināšanu pret zaudējumiem bija jānodrošina gan projekta īstenošanas laikā, gan arī vismaz 5 gadus pēc tā iegādes.

Gailīšu pagasta biznesa dārza telpu un tehnikas apdrošināšanas izmaksas pēc projekta noteikumiem skatāmas [3.2.] tabulā.

Gailīšu pagasta biznesa dārza apdrošināšanas izmaksas pa gadiem

Gads	Nekustamais īpašums	Kustamais īpašums/aprikojums	KOPĀ
2011	294,25 €	24,95 €	319,20 €
2012	298,51 €	27,79 €	326,30 €
2013	272,44 €	33,37 €	305,81 €
2014	226,22 €	30,17 €	256,39 €
2015	200,00 €	200,00 €	400,00 €
KOPĀ:	1291,43 €	316,28 €	1607,70 €

Ar 2017. gadu Bauskas novada pašvaldība sāka veikt vienoto visu novada pašvaldības īpašumu, mantas un civiltiesisko apdrošināšanu, līdz ar to, atsevišķa apdrošināšana biznesa dārzam netika iegādāta un nav attiecināma uz papildu izdevumiem pašvaldības budžetā.

Kā nekalkulētās izmaksas, Bauskas pašvaldībai bija arī jānodrošina būvdarbu (t.sk. renovācijas, rekonstrukcijas, restaurācijas darbu) rezultātā radušos atkritumu vai pārpalikumu otrreizēju izlietošanu, pārstrādi, apstrādi un/vai uzglabāšanu videi nekaitīgā veidā.

Šī projekta ietvaros izveidoto biznesa dārzu uzturēšana un vadīšana bija paredzēta ar vietējo pašvaldību palīdzību – gadījumā, ja būtu nepieciešamas papildu investīcijas, pašvaldības nepieciešamos līdzekļus iegūtu ar jaunu projektu pieteikumiem vai no saviem budžetiem. Jau iepriekš tika paredzēts, ka nākotnes biznesa dārzu aktivitāšu nodrošināšanai būs nepieciešams papildu finansējums.

Bauskas novada pašvaldībai bija jānodrošina, ka projekta ietvaros rekonstruētās/renovētās telpas paliek Bauskas novada pašvaldības īpašumā un tiek izmantotas projekta mērķiem vismaz 10 gadus pēc projekta noslēguma pārskata apstiprināšanas, tātad vēl līdz 2021. gada februārim. Arī projekta ietvaros iegādātā aprīkojuma palikšanu Bauskas novada pašvaldības īpašumā un saglabāšanu darba kārtībā, kā arī izmantošanu projekta mērķiem, bija jānodrošina vēl 5 gadus pēc tā iegādes.

Lai nodrošinātu iepriekšminētos nosacījumus, Bauskas novada pašvaldībai 10 gadu periodā pēc projekta pabeigšanas, katru gadu bija jāparedz līdzekļi vismaz 2329,00 eiro apmērā.

2010. gada 28. oktobrī Bauskas novada dome apstiprināja uzņemšanas un telpu iznomāšanas nosacījumus Gailīšu pagasta biznesa dārzā. Nosacījumi paredzēja telpas iznomāt uz laika periodu ne ilgāku par 3 gadiem Bauskas novadā reģistrētiem uzņēmumiem, kuri nomas līguma slēgšanas brīdī ir reģistrēti ne agrāk kā 3 gadus. Ja pēc līguma termiņa izbeigšanās, uzņēmumam ir pamatota nepieciešamība turpināt izmantot telpas, telpu nomas līgums pusēm savstarpēji vienojoties varēja tikt pagarināts, nosakot, ka atbalsts vairs netiek piemērots.

Atbalstu, atkarībā no uzņēmuma atrašanās ilguma biznesa dārza telpās, noteica sekojošā apmērā:

- pirmajā darbības gadā - 90% apmērā;
- otrajā darbības gadā - 80% apmērā;
- trešajā darbības gadā - 70% apmērā.

Diemžēl šādi līguma nosacījumi nebija pietiekoši pretimnākoši uzņēmumiem un Bauskas novada domei tos nācās labot, līdz ar ko, 2011. gada 24. februārī tika konstatēts, ka uzsākoties apkures sezonai tika konstatēts, ka kopējās telpu uzturēšanas izmaksas ir ļoti augstas un potenciālajiem uzņēmējiem, neskatoties uz piemēroto īres atlaidi, par telpu izmantošanu, sevišķi ziemas mēnešos, jāmaksā ievērojama summa. Līdz ar ko, Bauskas novada dome nolēma atbalsta lielumu mainīt uz:

- pirmajā darbības gadā - 100% apmērā;
- otrajā darbības gadā - 90% apmērā;
- trešajā darbības gadā - 80% apmērā;
- atbalsta apmērā iekļaut telpu nomas maksu, kā arī maksu par siltumapgādi un maksu par sakaru pakalpojumu abonēšanu.

Pēdējo reizi uzņemšanas un telpu iznomāšanas nosacījumi tika mainīti 2016. gada 30. jūnijā, kad uzņēmēju mazās atsaucības dēļ, tika palielināts uzņēmumu darbības sākšanas reģistrācijas ilgums no 3 līdz 5 gadiem.

Tā kā daļa biznesa dārza telpu atrodas Uzvaras pamatskolas struktūrvienības "Lācītis" ēkā (aizņemot aptuveni 1/3 ēkas platības), un biznesa dārza īrniekiem pirmajos trīs gados atbalsta apjomā ir iekļauta arī maksa par siltumapgādi, tad gandrīz visa ēkas siltumapgādes maksa tiek ieskaitīta Uzvaras pamatskolas izdevumos, padarot šo skolu par skolu ar vislielākajiem izdevumiem novadā. Šī iemesla dēļ Bauskas pašvaldības deputāti bija izlēmuši skolas struktūrvienību slēgt un tikai ar aktīvu vietējo iedzīvotāju atbalstu un kārtīgu izmaksu izpēti, šo lēmumu izdevās atcelt.

Projekta aktivitātes un projekta rezultāti

Projekta rezultātā Gailīšu pagastā bija jārada sekojošas vērtības un jāizpilda uzdevumi:

- Infrastruktūras uzlabojumi un labiekārtotas telpas biznesa dārzu izveidei 509,2 m² platībā
- Iekārtotas 8 jaunas darba vietas 4 uzņēmējiem
- Apmācīt 100 stundas biznesa plānošanā un vadībā 20 iedzīvotājus

- Ieviest dažādas uzņēmējdarbības apmācības aktivitātes 50 stundu apjomā jauniešiem, kopumā iesaistot 20 jauniešus
- Sniegt 4 uzņēmumiem mentoringa (konsultāciju) pakalpojumus, lai paaugstinātu to konkurētspēju un eksporta potenciālu
- Ieviestas publicitātes aktivitātes saskaņā ar projektā ietvertu publicitātes aktivitāšu plānu
- 1 spēļu vakars ar biznesa spēlēm skolā vai jauniešu centrā
- 1 tikšanās ar uzņēmējiem “Kā es kļuvi par uzņēmēju”
- 1 jauniešu biznesa ideju konkurss

Paredzētie mentoringa pakalpojumi:

- Produkta izstrādes un pilnveides pakalpojumi. Materiāli un darba izmaksas produkta radīšanai, produkta dizains un iepakojums, ražošanas tehnoloģijas izstrāde, produkta testēšana un sertificēšana u.c.
- Papildus finansējuma piesaistes pakalpojumi. Eiropas Savienības struktūrfondi un citas valsts atbalsta programmas, riska kapitāls un privātie investori, kredītiestādes.
- Eksporta veicināšanas pakalpojumi. Ārvalstu tirgus izpēte, eksporta partneru piesaiste.
- Mārketinga pakalpojumi. Vizuālās identitātes izstrāde, reklāma, publicitāte, WEB lapas izstrāde, dalība nozares izstādēs u.c. ar produkta, pakalpojuma virzīšanu tirgū saistīti pakalpojumi.
- Infrastruktūras pakalpojumi. Telpas vieglajai rūpniecībai un birojiem (t.sk. biroja aprīkojums), semināru telpas, ikdienas tehniskais atbalsts biroja administrēšanā, lietvedībā, grāmatvedībā un juridiskajos jautājumos un citi ar komercdarbību saistīti pakalpojumi.

Par mentoringa pakalpojumu sniedzēju tika noteikts Jelgavas inovāciju centra biznesa inkubators. Lai uzņēmums kvalificētos mentoringa pakalpojumiem, tam bija jāatbilst sekojošiem nosacījumiem:

- Uzņēmuma vecums pieteikšanās brīdī nedrīkst pārsniegt divus gadus
- Uzņēmuma lielums atbilst mikro, mazā vai vidējā komersanta (MVK) statusam
- Pretendenta kapacitāte ir atbilstoša uzsāktā vai iecerētā biznesa projekta attīstīšanai
- Biznesa projektam ir pietiekoši augsts ilgtspējas un attīstības potenciāls

Mentoringa pakalpojumus nepiešķir sekojošu nozaru uzņēmumiem:

- Lauksaimniecības produktu ražošana;
- Zivsaimniecība un akvakultūra;
- Ogļrūpniecība;
- Kuģu būve;
- Finanšu starpniecība;
- Tirdzniecība;
- Komerckalpojumi;
- Transports;
- Alkoholisko dzērienu ražošana;
- Tabakas izstrādājumi;
- Azartspēles

Mentoringa pakalpojumu saņemšanai bija četri galvenie posmi:

- Pieteikuma anketas aizpildīšana
- Vērtēšanas procedūra. Tika izvērtēts biznesa projekta attīstības un ilgtspējas potenciāls, kā arī idejas atbilstība atbalsta programmai
- Intervija ar pretendentu, kurā tika izvērtēta pretendenta un piesaistīto speciālistu/sadarbības partneru kapacitāte. Intervijā arī tika izvērtētas sadarbības iespējas un nepieciešamais atbalsts
- Lēmums par mentoringa pakalpojumu sniegšanu

Tika paredzēts, ka biznesa dārzs tiks iekļauts Zemgales reģiona biznesa inkubatoru tīklā un visu izveidoto biznesa dārzu vadīšanas pakalpojums tiks iegādāts no privāta uzņēmuma, kurš tiks izvēlēts publiskā iepirkuma ceļā. Diemžēl pēc projekta noslēguma 2011. gada 30. aprīlī iepriekšminēto līguma punktu neīstenoja, līdz ar to vairs netika veikti nekādi inkubatora popularizēšanas un/vai pārvaldīšanas pasākumi. Uzņēmumi, kuri īres nomas līgumus noslēdza pēc projekta beigām, par telpu iznomāšanas iespējām uzzināja tikai un vienīgi mutiski no paziņām. Nav veikti nekādi turpmāki telpu uzlabojumi vai tehnikas atjaunošana.

2016. gadā arī tika laužts līgums ar telekomunikāciju nodrošinātāju, bez domes lēmuma un projekta partneru piekrišanas, pārkāpjot projekta līguma nosacījumus.

Projekta īstenošanā uzstādītie tūlītējie mērķi un uzdevumi tika izpildīti, izņemot mentoringa pakalpojumu sniegšana – Gailīšu pagastā šim pakalpojumam kvalificējās tikai 2 uzņēmumi, paredzēto 4 uzņēmumu vietā. Gailīšu pagasta pašvaldībā nav oficiālu dokumentu, kuros būtu minēts šī projekta nosacījuma neizpildes iespējamie iemesli.

Kopš projekta noslēgšanās, Gailīšu pagasta biznesa dārza telpas ir īrējuši 17 uzņēmumu vai individuālā darba veicēji, no tiem 5 uzņēmumi telpas īrē arī šobrīd. Pašreiz neizīrētas ir telpas gandrīz 200m² platībā, kas ir 39% no kopējām biznesa dārza telpām.

Projekta īstenošanas laikā, Bauskas novada pašvaldībai, pēc pieprasījuma ir jāiesniedz informācija Zemgales plānošanas reģionam ziņojuma sagatavošanai starpniek institūcijai par projekta ietvaros uzņēmumiem piešķirto de minimis atbalstu un šiem uzņēmumiem iepriekšējo divu gadu laikā piešķirto un turpmākajiem diviem gadiem pieteikto de minimis atbalstu no citiem finanšu instrumentiem.

Gailīšu pagasta biznesa dārza sniegtais de minimis apjoms uzņēmumiem – gan kā īres maksas atbalsts, gan sniegto mentoringa pakalpojumu un tehniskais atbalsts apskatāms [3.3.] tabulā.

3.3. tabula

Gailīšu pagasta biznesa dārza sniegtais de minimis apjoms uzņēmumiem

De minimis sniegšanas periods	Apjoms
2008.–2010. gads	11555,43 €
2011. gads	11931,01 €
2012. gads	9735,99 €
2013. gads	11365,70 €
2014. gads	5470,22 €
2015. gads	3409,29 €
2016. gads	7193,65 €
2017. gads	6663,22 €
2018. gads	5900,06 €
2019. gads	3595,10 €
2020. gads (janvāris, februāris, marts)	777,39 €
KOPĀ:	77597,07 €
KOPĀ īres un apkures atbalsts:	57422,39 €

Visa projekta ieviešanas un uzturēšanas perioda laikā, Bauskas novada pašvaldība un Gailīšu pagasta pārvalde šajā projektā ir ieguldījusi gandrīz 99 tūkstošus eiro. Ieguldījumu aprēķinā tika ieskaitīts projekta līdzmaksājums [3.1.], telpu un iekārtu apdrošināšana [3.2.], ikgadējie uzturēšanas līdzekļi un komersantiem sniegtie atvieglojumi īres un komunālajiem maksājumiem [3.3.].

Diemžēl, kā jau tika minēts pie visa projekta rezultātiem, saistībā ar nodokļu nomaksas kārtības izmaiņām 2010. gadā un biznesa dārza komersantu nestrādāšanu ar peļņu, finansiālais

ieguvums pašvaldības budžetā ir krietni vien mazāks par plānoto. Pašreizējais Gailīšu pagasta pārvaldes vadītājs A. Gurkovskis ir norādījis, ka ar vairākiem uzņēmumiem tika izbeigti īres līgumi tieši īres un komunālo pakalpojumu nemaksāšanas sakarā. Pagasta pārvalde nav veikusi apkopojumu par kopējo parāda apjomu, kā arī nav veikusi piespiedu naudas atgūšanas pasākumus.

Kā iepriekš minēts, Gailīšu pagasta biznesa dārzā no 11 sabiedrībām ar ierobežotu atbildību un individuālajiem komersantiem, tikai 3 komersanti kādā no īres perioda gadiem ir strādājuši ar peļņu. 14 biznesa dārza pastāvēšanas gados, komersanti par īri un komunālajiem pakalpojumiem Gailīšu pagasta pārvaldei ir samaksājuši tikai 14,3 tūkstošus eiro. Tikai seši no 17 biznesa dārza telpu īrniekiem turpināja īrēt telpas arī pēc trīs gadu atbalsta programmas beigšanās un tikai 4 no tiem – ilgāk par 6 mēnešiem. Divi no īrējošajiem komersantiem telpas īrēja gadu vai mazāk par vienu gadu, četri komersanti īrēja nepilnus divus vai divus gadus un pieci komersanti īrēja nepilnus trīs vai trīs gadus.

Lielākā daļa – 8 komersanti telpas īrē vietējo pakalpojumu sniegšanai – šūšanas, skaistumkopšanas, masāžas un jogas pakalpojumiem, kā arī rokdarbu izgatavošanai. Jāmin gan, ka komersants, kurš uz vietas Gailīšu pagastā sniedz jogas pakalpojumus, papildus telpas izmanto kā savas Rīgas veģetārās kafejnīcas krājumu noliktavu. Arī rokdarbu izgatavotāja pārstāv Bauskas novadu plašākai Latvijas sabiedrībai, piedaloties dažādos gadatirgos un izstādēs.

Četri no komersantiem nodarbojas ar datortehnoloģijām saistītu pakalpojumu sniegšanu un pārējie komersanti pārsvarā nodarbojas ar tirdzniecību.

3.6 Gailīšu pagasta biznesa dārzā iesaistīto komersantu un darbinieku aptaujas rezultātu analīze

Tā kā uzdotie jautājumi biznesa dārza darbiniekiem jeb iesaistītajām personām un īrniekiem ir nedaudz atšķirīgi, tad iesākumā tiks apkopoti jautājumi, kas attiecas tikai uz projektā iesaistītajām personām, kā nākamie tiks apkopoti atšķirīgie jautājumi komersantiem, bet nobeigumā sekos to jautājumu apkopojums, kuri ir vienādi visiem respondentiem.

Projektā iesaistītās personas, kuras aizpildīja anketas, bija attiecīgi divas projekta koordinatore, kuras piedalījās projekta ieviešanas fāzē, viens Gailīšu pagasta pārvaldes bijušais vadītājs, Bauskas novada domes bijušais vadītājs un esošais Zemgales plānošanas reģiona vadītājs, kurš attiecīgi ir bijis iesaistīts visās projekta fāzēs, kā arī viens esošais Gailīšu pagasta pārvaldes vadītājs, kurš ir iesaistīts projekta noslēgšanā un uzturēšanā vēl līdz 2021. gada februārim.

Atbildot uz **aptaujas 3. jautājumu par projektā plānotajiem ieguvumiem Bauskas novadam un Gailīšu pagastam**, 3 respondenti minēja jaunu uzņēmēju piesaisti reģionam un jaunu darba vietu izveidi. 2 respondenti kā galveno plānoto ieguvumu min pašvaldībai piederošo telpu izremontēšanu, un 1 respondents norādīja uz plānoto novada iedzīvotāju un skolēnu apmācību uzņēmējdarbības prātībā.

Jautāti par **projekta plānošanas secību**, 3 respondenti norādīja, ka viņiem šāda informācija nav pieejama, bet 1 respondents norādīja, ka jau izstrādāts projekts tika piedāvāts no Zemgales plānošanas reģiona.

Piektajā jautājumā, par tieši Gailīšu pagasta izvēli projekta realizēšanai, kā galvenais iemesls tiek minēts pagasta tiešais tuvums Latvijas Valsts robežai. Papildus tiek minēts, ka Gailīšu pagasts tika izvēlēts, jo tajā dzīvo salīdzinoši daudz iedzīvotāju, kuri ir ekonomiski aktīvi. Tā kā liela daļa no pagasta iedzīvotājiem strādāja ārpus pagasta un novada robežām, viena no prioritātēm bija atgriezt šos cilvēkus strādāt konkrētajā pagastā. Arī fakts, ka tieši Gailīšu pagastā bija pieejamas tukšas telpas biznesa dārza ierīkošanai, nebija mazsvarīgs.

Diemžēl lielākā daļa respondentu nevarēja nosaukt iemeslus, **kāpēc netika turpināts biznesa dārzā sniegt mentoringa un citus inkubatora pakalpojumus, kā arī kāpēc netika dibināta plānotā “Zemgales biznesa dārzu, centru un inkubatoru asociācija”**. Viens respondents gan minēja, ka netika turpināts sniegt pakalpojumus un neveidoja asociāciju, jo projekta tiešie mērķi tika izpildīti un ieteiktie papildu pasākumi nelikās saistoši. Kā arī plānotajā asociācijas izveides laikā tieši mainījās valsts programma un LIAA tika uzticēta valstisku inkubatoru tīklu veidošana.

Biznesa dārza **komersanti, kuri atbildēja uz aptauju pārstāvēja 5 SIA un 5 pašnodarbinātās personas**. Šie komersanti savu darbību ir uzsākuši gan projekta uzsākšanas laikā 2009. gadā, gan visa projekta laika posma dažādos gados, ieskaitot vienu uzņēmumu, kurš savu darbību uzsāka 2019. gadā.

Četri no aptaujātajiem komersantiem savu uzņēmējdarbību jau ir izbeiguši – viens uzņēmējs 2014. gadā, divi 2017. gadā un viens uzņēmējs 2018. gadā.

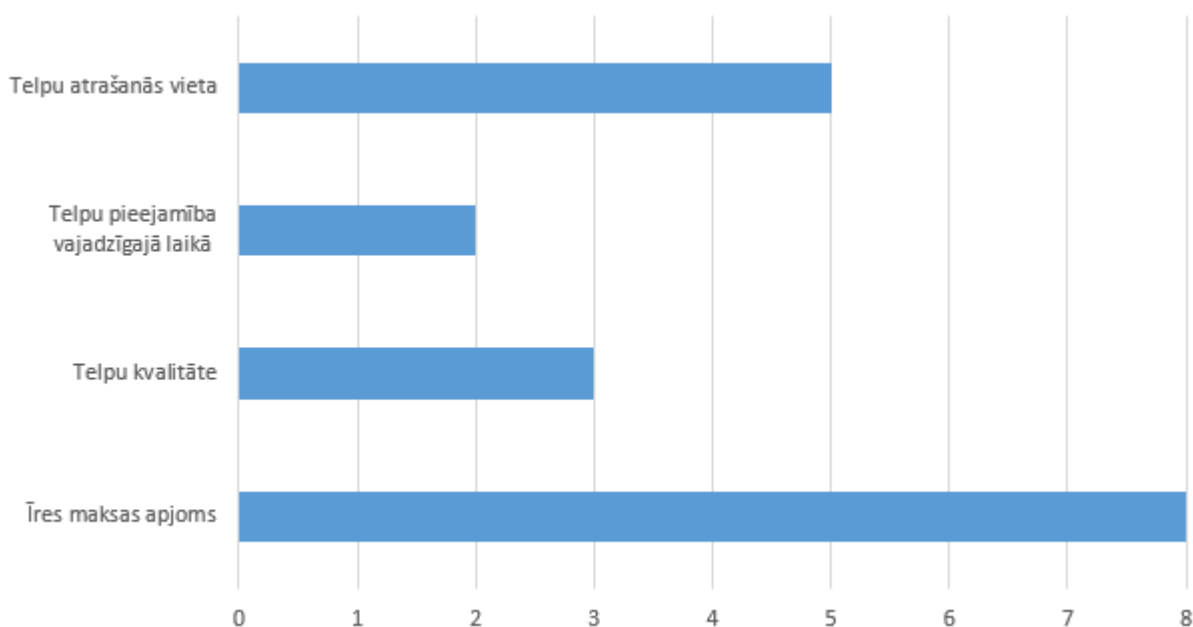
Divi komersanti kā **galveno iemeslu Gailīšu pagasta biznesa dārza telpu pamešanai** minēja savas komercdarbības pārcelšanu uz pilsētu, viens komersants norādīja, ka pēc trīs gadu īres un komunālo maksājumu atbalsta beigšanās, vairs nav spējis veikt šos maksājumus. Viens komersants savu darbību vispār ir beidzis, jo notika izmaiņas mikrouzņēmumu nodokļu sistēmā.

Uz jautājuma, **vai komersants ir piedalījies biznesa dārza veiktajās uzņēmējdarbības plānošanas un vadīšanas apmācībās 2009/2010. gadā**, tikai divi

komersanti sniedza apstiprinošu atbildi. Pārējie komersanti apmācībās nepiedalījās, vai vispār par tādām nav zinājuši.

Jautājumā par saņemtajiem mentoringa pakalpojumiem 2009/2010. gadā, neviens no komersantiem nevarēja atbildēt, ka būtu šādus pakalpojumus saņēmis. Četri no komersantiem par šādu iespēju vispār nebija zinājuši.

Komersanti kā **galveno iemeslu izvēloties par labu telpu īrei tieši Gailīšu pagasta biznesa dārzā** min vairākus iemeslus (sk. 3.3. att.).

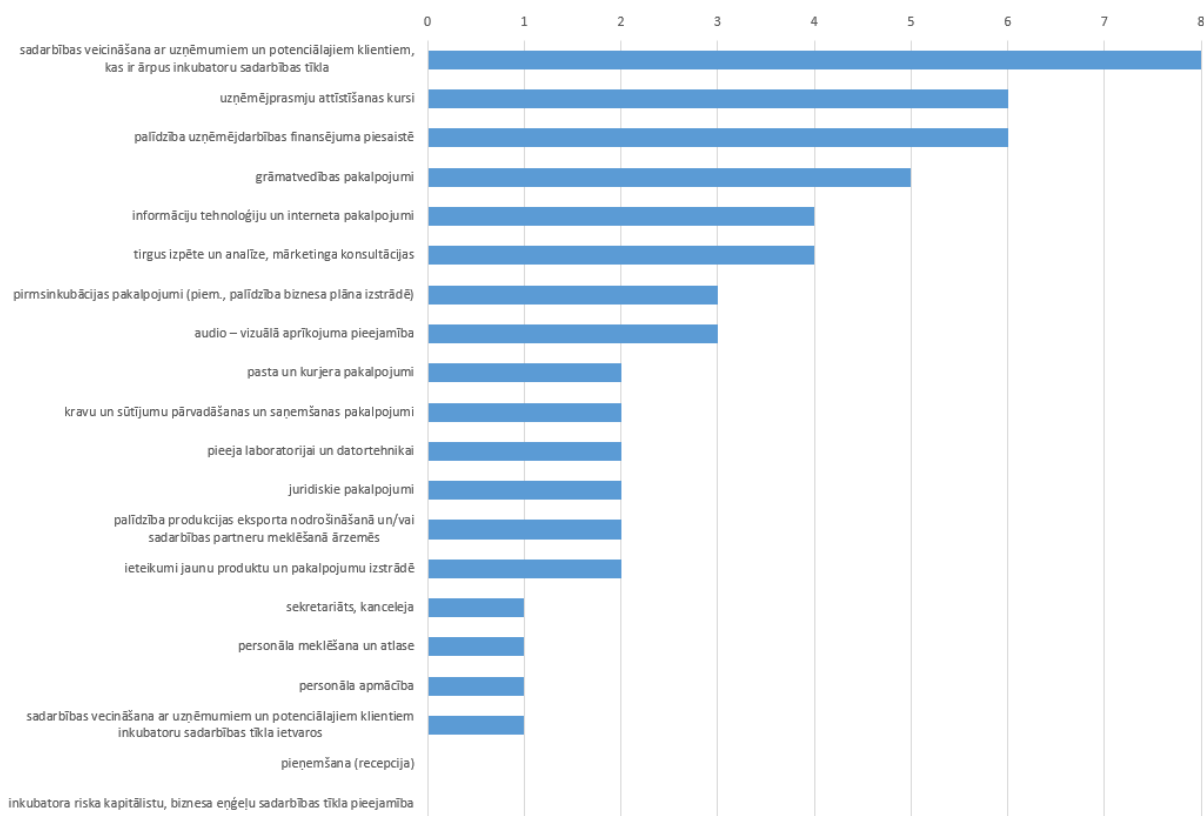

3.3. att. Galvenais iemesls telpu īrēšanai biznesa dārzā

Vissvarīgākais 8 respondentiem ir bijis tieši mazais īres un komunālo maksājumu apjoms. Nedaudz mazāk svarīgs 5 respondentiem ir bijis šo telpu atrašanās savas dzīvesvietas tuvumā. Gandrīz vienādi svarīgi ar attiecīgi 3 un 2 atbildēm ir bijusi telpu labā kvalitāte, plašums un telpu pieejamība brīdī, kad tās ir bijušas nepieciešamas.

Komersantu aptaujas **8. jautājumā par telpu trūkumiem,** lielākā daļa, jeb 6 respondenti nedomā, ka telpām būtu jēlkādi trūkumi. Savukārt trīs respondenti min, ka biznesa dārzs atrodas pārāk tālu no pilsētas un 2 respondentiem grūtības sagādā tas, ka nav iespējams noteikt individuālu elektrības un ūdens patēriņa apjomu. Šobrīd īrniekiem jāmaksā par izlietoto elektrību un ūdeni pēc kopējā patēriņa, kas izdalīts uz telpu platības.

11. jautājumā komersantiem bija jāatzīmē pakalpojumi, kurus tie būtu vēlējušies saņemt no biznesa dārza (sk. 3.4.att.).

3.4. attēls. Vēlamie papildu pakalpojumi biznesa dārzā

Vissvarīgākais veseliem 8 no 10 komersantiem, šķiet, atbalsta trūkums sadarbības veicināšanai ar uzņēmumiem un potenciālajiem klientiem, kas ir ārpus inkubatoru sadarbības tīkla. Vienādi svarīgi 6 respondentiem šķiet nepieciešamība attīstīt uzņēmējprasmes un piesaistīt finansējumu. Grāmatvedības pakalpojumu pieejamību būtu izmantojuši vismaz 5 komersanti. 4 komersanti kā svarīgu atbalstu savai uzņēmējdarbībai atzīmēja pieejamas informācijas tehnoloģijas un interneta pakalpojumus, kā arī tirgus izpēti, analīzi un mārketinga konsultācijas.

Mazāk svarīgi ar 3 atzīmēm, komersantiem ir šķituši pirmsinkubācijas pakalpojumi un audio-vizuālā aprīkojuma pieejamība. Tikai 2 punktus ir ieguvuši tādi pakalpojumi kā pasta un kurjerpakalpojumi, kravu un sūtījumu pārvadāšanas un saņemšanas pakalpojumi, pieeja laboratorijai un datortehnikai, juridiskie pakalpojumi, kā arī palīdzība eksporta jautājumos un palīdzība jaunu produktu un pakalpojumu izstrādē. Vismazāk tika novērtēti sekretariāta un/vai kancelejas nepieciešamība, palīdzība, kas saistīta ar personāla meklēšanu un apmācīšanu, sadarbība ar citiem inkubatora uzņēmumiem.

Neviens no komersantiem neuzskatīja, ka biznesa dārzā būtu bijis nepieciešama pieņemšana (receptija) vai riska kapitāla piesaistīšanas iespējas.

Vidējais darbinieku skaits biznesa dārzā komersantu vidū pārsvarā ir bijis tikai 1 (7 respondenti), vienā uzņēmumā tas ir bijis 2, vienā 3 un vēl vienā uzņēmumā – 8.

6 no respondentiem apgalvoja, ka **būtu uzsākuši savu uzņēmējdarbību arī, ja nebūtu bijusi iespēja izīrēt telpas biznesa dārzā**, taču 4 respondenti norādīja, ka viņiem šāda iespēja nebūtu bijusi.

Abās aptaujās tika iekļauts **jautājums par pozitīvo un negatīvo ietekmi, ko biznesa dārzs ir atstājis uz komercdarbību un Gailīšu pagastu.**

Attiecībā par negatīvo ietekmi uz komersantu darbību un Gailīšu pagastu, valdīja salīdzinoši liela vienprātība - 11 no 14 respondentiem atbildēja, ka nav negatīvas ietekmes. Viens komersants minēja, ka viņam, telpu lielā attāluma dēļ no Bauskas pilsētas, nav bijusi iespēja pieņemt klientus savās telpās. Vēl viens komersants norādīja, ka pēc tīs gadu īres un komunālo maksājumu atbalsta beigšanās, nav bijis spējīgs atrast līdzvērtīgas telpas ar tādu īres maksu un ir bijis spiests savu komercdarbību pārcelt uz savu personīgo dzīvojamo telpu, kā rezultātā, nācies pārdot daļu sava aprīkojuma. Gailīšu pagasta pārvaldes esošais vadītājs, kurš pašreiz atbild par biznesa dārza uzturēšanu līdz 2021. gada februārim, minēja, ka ir vairāki negatīvi faktori:

- Visa projekta īstenošanas laikā nav iespējams izmantot Uzvaras pamatskolas pirmsskolas izglītības iestādes “Lācītis” telpas pašas iestādes vajadzībām. Projekta laikā vairākkārt ir mainījies situācija “Lācītī”. Ir gan bijis plāns visu ēku renovēt un izveidot īpašas apmācību telpas, gan pievienot “Lācītim” speciālās Pamūšas internātskolas pirmsskolas grupas, taču neko no iepļānotā nevar īstenot, jo nedrīkst izmantot projekta laikā izremontētās telpas (kuras aizņem aptuveni trešo daļu no “Lācīša”) nekam citam, kā vien biznesa dārza vajadzībām, pat, ja telpas stāvētu tukšas.
- Uzvaras pamatskolas izdevumos, pēc kā arī tiek vērtēta skolu efektivitāte novadā, tiek ieskaitīti arī biznesa dārza īrnieku komunālo maksājumu daļa, kas ir atbalsta programmas sastāvdaļa un kura nav jāapmaksā, līdz ar to, Uzvaras pamatskola ir kļuvusi par Bauskas novada skolu ar vislielākajiem izdevumiem uz vienu skolēnu.
- Gailīšu pagasta pārvaldei netiek piešķirti līdzekļi, lai piesaistītu jaunus īrniekus vai piedāvātu tiem papildus pakalpojumus, līdz ar to, bieži telpas stāv tukšas, vai komersants pārtrauc savu uzņēmējdarbību, jo tam pietrūkst zināšanu uzņēmējdarbības attīstīšanai.
- Pārvaldes vadītājam ikdienā sanāk risināt ar biznesa dārzu saistītos jautājumus un problēmas, atņemot laiku tiešajiem pienākumiem.

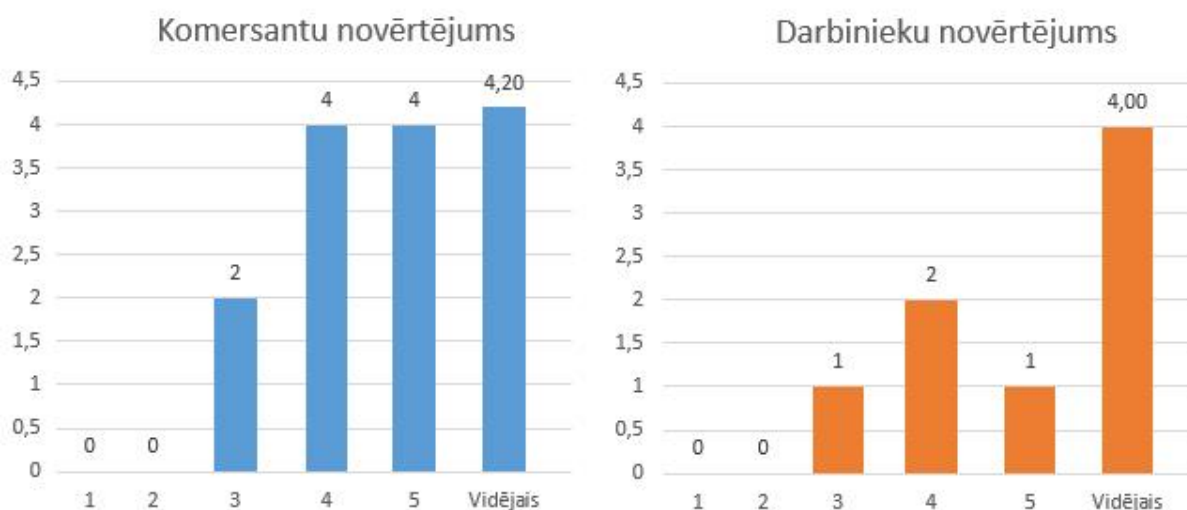
Kā pozitīvo ietekmi uz Bauskas novadu un Gailīšu pagastu tiek minēta jaunu uzņēmumu un līdz ar to arī darba vietu rašanās, kā arī jaunu pakalpojumu pieejamība vietējiem

iedzīvotājiem. Projektā iesaistītās personas norāda, ka pozitīva ir arī pazīme, ka pašvaldības telpas nestāv vienkārši neremontētas un tukšas.

Savukārt 6 komersanti norāda, ka lielākais pozitīvais ieguvums no īres maksas atvieglojumiem ir tieši iespēja uzsākt savu uzņēmējdarbību, bez raizēm par šīm izmaksām un tādejādi rodas iespēja koncentrēt savu uzmanību uz citiem jautājumiem, piemēram, jaunu klientu piesaisti. 2 respondenti atzīmējuši, ka telpu plašums tiem ir ļāvis paplašināt vai tālāk attīstīt savu darbību. Kā samērā svarīgu faktoru 3 komersanti ir minējuši, ka darbojoties šādā mazā ciematā, informācija par jaunajiem uzņēmumiem un/vai pakalpojumiem tiek efektīvi nodota tā teikt “no mutes mutē”. Pa vienai atbildei ir minētas arī pieejamais tehniskais aprīkojums (dators, tālrunis, internets) un pasta pakalpojumu pieejamība tieši Gailīšu pagasta pārvaldes ēkā.

Viens komersants bija norādījis, ka savas darbības rezultātā, bez maksas bija spējis apmācīt tautas rokdarbos vietējos skolēnus un nest Gailīšu pagasta vārdu izstādēs par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu.

Abām respondentu grupām tika lūgts **novērtēt no 1 līdz 5, kur 1 bija ļoti negatīvi un 5 bija ļoti pozitīvi, biznesa dārza telpu izīrēšanas kritērijus attiecībā uz komercdarbības veicēju juridiskajām formām un dibināšanas laiku** (sk. 3.5. att.)

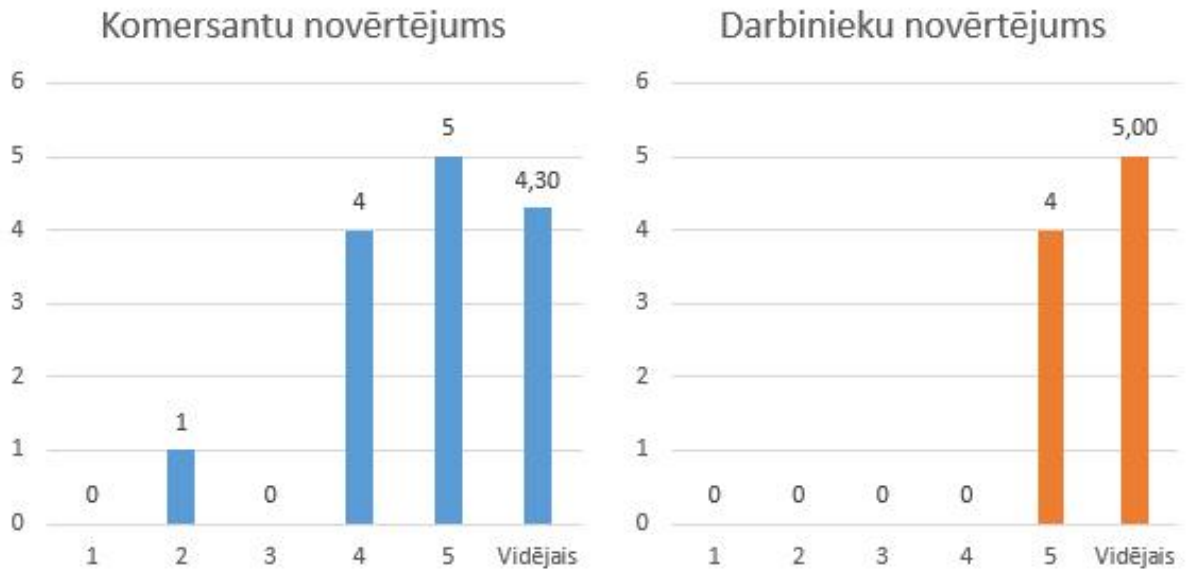

3.5. att. Izīrēšanas kritēriju novērtējums pēc juridiskās formas un dibināšanas laika

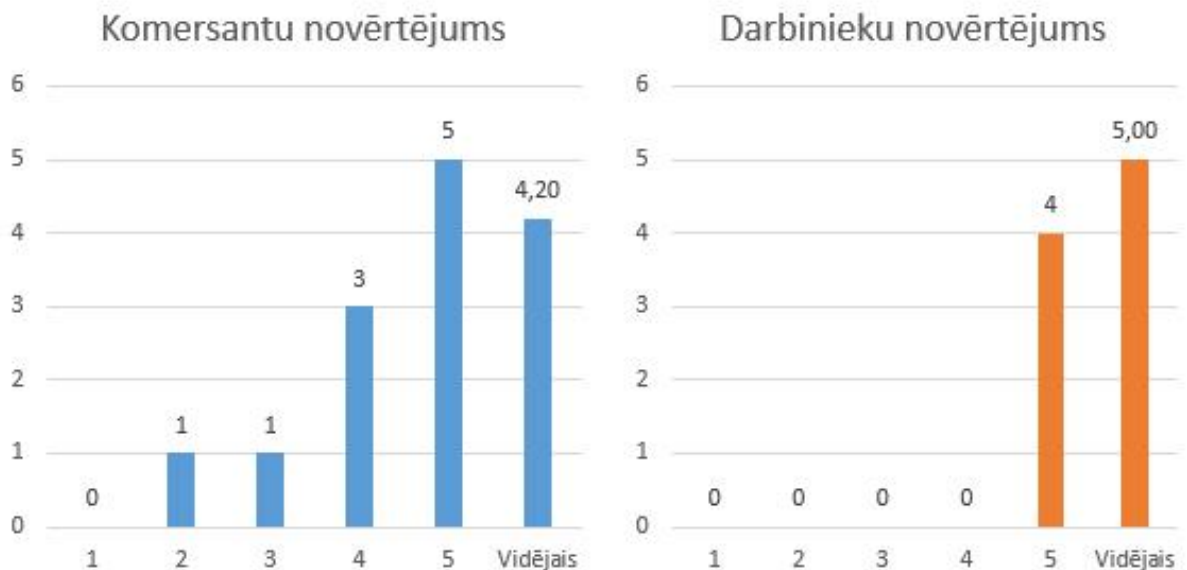
Komersanti šos noteikumus vidēji novērtēja ar 4,20, bet projektā iesaistītās personas ar 4. Autore pieļauj, ka komersanti vēlētos, lai telpas varētu izīrēt arī uzņēmumi, kuri ir dibināti ilgāku laiku atpakaļ, savukārt darbiniekiem varētu šķist svarīgāk telpas izīrēt komersantiem, kuri iedzīvotāja ienākuma nodokli apmaksā parastā nodokļu nomaksas režīmā, tādejādi, dodot lielāku labumu pašvaldības budžetā.

Projektā iesaistītās personas gan biznesa dārza telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta apjomu, gan ilgumu novērtēja ar 5 (sk. 3.6.att.)

"Biznesa dārza" telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta apjoms

"Biznesa dārza" telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta ilgums

3.6. att. Atbalsta apjoma un ilguma novērtējums

Savukārt komersantu sniegtais vērtējums par abiem noteikumiem nedaudz atšķīrās. Atbalsta apjomu komersanti bija novērtējuši vidēji ar 4,30, bet atbalsta ilgumu ar 4,20. Pēc autores domām, komersantu vērtējums bija zemāks par darbinieku vērtējumu, jo komersanti vienmēr būs ieinteresēti savu izdevumu samazināšanā.

Galvenās atziņas pēc aptauju datu apkopošanas, ko autore ir guvusi, ir vispārēja pozitīva attieksme pret Gailīšu pagasta biznesa dārzu, kā arī informācijas trūkums iedzīvotāju vidū par projekta īstenošanas mērķiem, apstākļiem un telpu izmantošanas iespējām.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Veicot Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” izvērtējumu, autore ir nonākusi pie šādiem secinājumiem:

1. Uzņēmējdarbība ir ļoti svarīga ekonomiskajai attīstībai, it īpaši reģionos, kur izaugsme ir krietni lēnāka un ir mazāk nodarbinātības iespēju nekā Rīgā un Pierīgā.
2. Uzņēmējdarbības devums ekonomikai mainās no valsts ekonomiskās attīstības stadijas. Latvija ir ceļā uz inovāciju virzītu ekonomiku.
3. Pēc vairākiem valsts ekonomikas novērtējuma indeksiem, Latvijā šī brīža uzņēmējdarbības traucēkli ir valsts nodokļu politika, pārlietu lielā birokrātija, sarežģīta finansējuma ieguve uzņēmējdarbībai, iedzīvotāju uzņēmējdarbības prasības trūkums, kā arī mazo un vidējo uzņēmumu pieejas trūkums pētniecībai.
4. Lielu iespaidu uz uzņēmējdarbības attīstību var atstāt netiešais valsts atbalsts, veicinot pētniecību, izglītību un uzlabojot infrastruktūru.
5. Zemgales uzņēmējiem, kā uzņēmējiem no atbalstāmo reģionu vidus, ir pieejami daudz un dažādi atbalsta veidi un finansējumi gan no ES struktūrfondiem, gan valsts investīciju programmām, gan EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentiem un citām programmām, taču nav vienas vienotas informācijas sistēmas, kurā topošais vai esošais uzņēmējs varētu saņemt saprotamu un pārskatāmu informāciju par visiem pieejamajiem atbalsta veidiem, jomām un atbalsta sniedzēju organizācijām.
6. Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” ietvaros izveidotie biznesa dārzi tikai vienu gadu darbojās kā īsti biznesa inkubatori. Pēc projekta noslēgšanās tie kļuva tikai par izīrējamām, izremontētām telpām, kurām ir ļoti atvieglota īres un komunālo pakalpojumu maksa pirmos 3 gadus, par kurām uzzina vien retais.
7. Aizvien populārākas paliek koprades (*open office*) telpu izmantošana, ko piedāvā arī LIAA biznesa inkubatori, taču tās parasti ir tikai reģionu centros. Lauku ciematu iedzīvotājiem šādas iespējas nav un došanās uz reģionu centriem bieži vien ir liels apgrūtinājums.
8. Veidojot projektus, kuru tiešā, reģiona attīstību ietekmējošā darbība ir tikai viens gads, netiek veidota pamatīga, ilgstoša ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību.
9. Neviens no projektā izinkubētajiem 24 uzņēmumiem nenodarbojās jomā, kuras pētījumā par Zemgales reģiona ekonomisko potenciālu un perspektīvo attīstību, tika minētas, kā attiecīgajiem reģioniem, vis potenciāli attīstāmākās.

10. Projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” mērķi ar tūlītēju efektu, kuri visi tika sasniegti, nespēja ietekmēt un palīdzēt sasniegt projekta ilgtermiņa mērķus.
11. Projekta līgumā netika paredzēta obligāta atbildība un kontrole biznesa dārzu tālākai popularizēšanai un papildus pakalpojumu nodrošināšanai, kā rezultātā Gailišu pagasta biznesa dārza telpas bieži ir stāvējušas tukšas.
12. 72%, no Gailišu pagasta biznesa dārza telpas irējošajiem komersantiem (neskaitot pašnodarbinātās personas), nav darbojušies ar peļņu nevienā īres perioda gadā.
13. Atvieglotas īres un komunālo maksājumu atbalsts ir svarīgs nosacījums vietējo pakalpojumu nodrošināšanai.

Ņemot vērā darba gaitā noskaidrotās tendences, atklātās likumsakarības un veiktos secinājumus, autore izvirza šādus priekšlikumus:

1. Valsts politika veidotājiem ir jākoncentrē investīcijas reģionālajā attīstībā, veidojot programmas esošo uzņēmumu pārcelšanai uz lauku teritorijām, kā arī jauno speciālistu un potenciālo uzņēmēju studiju finansēšanu no valsts līdzekļiem, ja tie savu darbību turpinās mazāk attīstītos reģionos.
2. Jaunajā kompetenču pieejas mācīšanās programmā “Skola 2030”, jau no pamatskolas, vajadzētu likt lielāku uzsvāru uz inovācijām un virzīt audzēkņu domāšanu uz problēmu risināšanu jaunos veidos, tādejādi uzņēmēj spējīgajiem iedzīvotājiem būtu lielāka izpratne par inovāciju nepieciešamību.
3. Latvijas galvenajām uzņēmējdarbības finansējuma administrētāj iestādēm Altum un LIAA, vajadzētu maksimāli atvieglot finansējuma saņemšanas birokrātisko slogu, kā arī paplašināt finansējuma saņēmēju loku un sadarboties ar skolām, jauniešu centriem un nevalstiskajām organizācijām, jauniešu uzņēmējprātības palielināšanā un jauniešu (arī nepilngadīgo) uzņēmumu izveidē.
4. Latvijas valstij nekavējoties ir jāpalielina zinātnei un pētniecībai atvēlētais finansējums, vismaz līdz Nacionālajā Attīstības plānā paredzētajam apjomam, kā arī jāuzlabo ceļu un interneta pieejamības infrastruktūra lauku reģionos, lai šo reģionu uzņēmējiem būtu pieeja modernākiem IT risinājumiem un eksporta un loģistikas centriem. Papildus finansējumu šīm jomām varētu rast no samazināta aizsardzības budžeta.
5. Valdībai būtu nepieciešams uzdot LIAA vai Altum organizācijām, veidot informatīvu, viegli saprotamu portālu uzņēmējiem, kur būtu apvienota visa aktuālā, reāllaika informācija par visām valstī pieejamajām atbalsta programmām, ieskaitot Latvijas lauku atbalsta programmas un pašvaldību sniegtos atbalstus/projektus. Svarīgai iespējai šajā

portālā būtu jābūt atbalsta programmu atlasāmībai pēc reģiona, uzņēmuma veida, izmēra, darbības jomas un dibināšanas stadijas (vēl nav dibināts, jaunuzņēmums, esošs uzņēmums) kritērijiem.

6. Bauskas novada pašvaldībai būtu jānoslēdz vienošanās ar LIAA Bauskas biznesa inkubatoru par Gailīšu pagasta biznesa dārza telpu ieteikšanu un popularizēšanu savu dalībnieku vidū, uzmanību pievēršot arī bez maksas pieejamo konferenču telpu un aprīkojuma izmantošanai.
7. LIAA būtu nepieciešams veikt pagastu ciematu centru pašvaldības telpu pieejamības aptauju pagastu pārvaldēs, jo visticamāk, līdzīgi kā tas ir noticis ar šī projekta izremontētajām telpām, pagastos ir pieejamas telpas, kuras būtu piemērotas kopstrādes telpām. Kopā ar novadu pašvaldībām vienoties, par šo telpu izmantošanu un iekļaušanu LIAA biznesa inkubatoru tīklā, un finansēt telpu aprīkojuma iegādi.
8. Dažādu programmu ieviešējiem, kuru mērķis ir uzņēmējdarbības attīstība vai reģiona ekonomiskā izaugsme, vajadzētu veidot programmas par izglītošanu, mentoringu un tehnisko atbalstu uz vismaz 5 vai 10 gadiem, lai sabiedrībai projekta laikā iegūtā informācija nostabilizētos, paliktu atmiņā un kļūtu par ikdienas sastāvdaļu, par kuru zina vairums reģiona iedzīvotāju.
9. Nākotnes reģionu ekonomisko potenciālu un perspektīvo attīstības iespēju pētījumu veicējiem, pie potenciāli attīstāmajām jomām, vajadzētu minēt ne tikai tās jomas, kuras balstās uz reģionā pieejamajiem aktīviem un infrastruktūru, bet arī reālo pieprasījumu un vispārējā tirgus tendencēm reģionā.
10. Nākotnes projektos, tūlītēji sasniedzamie rezultāti, jāparedz ar tādiem nosacījumiem, kurus arī pēc projekta noslēgšanās ir iespējams papildināt, respektīvi, ja projekta tūlītējais mērķis ir projektam piesaistīt 5 uzņēmējus gada laikā, tad jāizstrādā mehānisms, kurš spēj arī nākamajos gados projektam piesaistīt uzņēmējus.
11. Nākotnes projektos ir jāparedz obligātus, nevis tikai ieteikuma veidā formulētus pienākumus, ne vien projektā radīto vērtību uzturēšanai, bet arī aktīvai izmantošanai un papildināšanai.
12. Sasaucoties ar priekšlikumu sesto punktu, LIAA ir jāveic regulāru biznesa dārzu īrējošo komersantu darbības izvērtējums un jāsniedz darbības uzlabošanai nepieciešamos ieteikumus.
13. Katra pagasta pārvaldes vadītājam būtu jāizskata iespēja izīrēt pašvaldībai piederošās telpas, ar atvieglotiem nosacījumiem, komersantiem, kuri būtu gatavi sniegt vietējos pakalpojumus.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

LR likumi

1. **Mikrouzņēmumu nodokļa likums**, pieņemts 2010. Gada 9. augustā

MK rīkojumi

2. **Par Uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas pasākumu plānu 2019.-2022. gadam**, Latvijas Republikas MK rīkojums Nr. 247, 22.05.2019.

Grāmatas

3. **OECD/European Union. Policy Brief on Incubators and Accelerators that Support Inclusive Entrepreneurship**. Luksemburga: Publications Office of the European Union, 2019.
4. **Gerlach, S. and Brem, A. What determines a successful business incubator?** *Introduction to an incubator guide*. Int. J. Entrepreneurial Venturing, Vol. 7, No. 3, 2015., 286–307 lpp.
5. **M. Torun, L. Peconick, V. Sobreiro, H. Kimura, J. Pique. Assessing business incubation: A review on benchmarking**. Ķīna: International Journal of Innovation Studies 2 (2018) 91-100 lpp.
6. **M. Erlewin Measuring Your Business Incubator's Economic Impact: A Toolkit**. ASV: The International Business Innovation Association. 2017
7. **Latvijas Republikas Finanšu ministrija – Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta vadošā iestāde. Ieguldījums cilvēkos. Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrument projekti Latvijā 2004.-2009.gadā**. Rīga: SIA "BRĪVS", 2011
8. **Waqas Nawaz, Muammer Koç. Industry, University and Government Partnerships for the Sustainable Development of Knowledge-Based Society. Drivers, Models and Examples in US, Norway, Singapore and Qatar**. Šveice: Springer Nature Switzerland AG, 2020
9. **SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”. Pētījums par zemgales reģiona ekonomisko potenciālu un perspektīvo attīstību**. Rīga, 2010
10. **N. Bosma, S. Hill, A. Ionescu-Somers, D. Kelley, J. Levie, A. Tarnawa. Global Entrepreneurship Monitor. 2019/2020 Global Report**. Lielbritānija: Global Entrepreneurship Research Association, 2020
11. **N. Bosma, J. Levie. Global Entrepreneurship Monitor. 2009 Global Report**. Lielbritānija: Global Entrepreneurship Research Association, 2010

12. **K. Schwab, M. E. Porter.** *The Global Competitiveness Report 2002-2003*. ASV: Oxford University Press, 2003
13. **J. Levie, E. Autio.** *Entrepreneurial Framework Conditions and National-Level Entrepreneurial Activity: Seven-Year Panel Study*. ASV: George Mason University, 2007
14. **Etzioni.** *Entrepreneurship, adaptation and legitimation: A macro-behavioral perspective.* *Journal of Economic Behavior & Organization* Volume 8, Issue 2, June 1987, 175-189. lpp.
15. **Pārresoru koordinācijas centrs.** *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam*. Rīga. 2012.

Ziņojumi un bukleti

16. **D. Auers, V. Dombrovskis.** *Nākotnes mērķi, tagadnes virzieni. Latvija 2022. Latvijas Konkurētspējas Ziņojums 2017*. Rīga: Domnīca Certus, 2017.
17. **Latvijas Ekonomikas ministrija.** *Latvijas Nacionālā reformu programma "Eiropa 2020" stratēģijas īstenošanai. Progresā ziņojums*. Rīga. 2019.
18. **Cluster 2020.** *European Creative Industries Alliance. Best Incubation Practices Aimed at Supporting Creative & Digital Businesses*. Brisele: ECIA, 2014.
19. **„BSR InnoReg” projekta konsorcijs.** *Inovācijas atbalsta instrumenti un prakse*. Rīga, 2007.
20. **Zemgales plānošanas regions.** *Uzņēmējdarbībai Zemgalē*. Jelgava, 2010.
21. **K.Schwab, World Economic Forum.** *The Global Competitiveness Report 2019*. Šveice, 2019.
22. **Eiropas komisija.** *2019. gada ziņojums par Latviju. Pavaddokuments dokumentam Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai un Eurogrupai. 2019. gada Eiropas pusgads - novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti {COM(2019) 150 final}*. Brisele, 2019.
23. **AS “Attīstības Finanšu institūcija Altum”.** *Nerevidētie starpposmu saīsinātie pārskati par 12 mēnešu periodu, kas noslēdzās 2019. gada 31. decembrī*. Rīga, 2020. Elektroniski pieejams:
https://www.nasdaqbaltic.com/market/upload/reports/altm/2019_q4_lv_eur_con_ias.pdf
03.05.2020.
24. **OECD/European Union.** *Policy Brief on Incubators and Accelerators that Support Inclusive Entrepreneurship*. Luksemburga, 2019.

Elektroniskie informācijas avoti

25. **Eiropas biznesa inovāciju tīkls** (tiešsaiste) – (atsauce 04.05.2019.) Pieejams:
<https://ebn.eu/>
26. **Eiropas radošo industriju alliance. Best Incubation Practices report by Cluster 2020** (tiešsaiste) – (atsauce 07.02.2019.) Pieejams: <http://eciaplatform.eu/publication/best-incubation-practices-report-by-cluster-2020/>
27. **Latvijas Universitātes FabLab prototipēšanas studija** (tiešsaiste) – (atsauce 15.01.2014.) Pieejams: <https://www.biznesainkubators.lv/par-mums/kasirinkubators/lu-fablab-prototipesanas-studija/>
28. **Valsts Reģionālās attīstības aģentūra** (tiešsaiste) – atsauce (04.05.2019.) Pieejams:
<http://www.vraa.gov.lv/lv/>
29. **The New York Times** (tiešsaiste) - (atsauce 25.03.2020.) Pieejams:
<https://economix.blogs.nytimes.com/2013/08/22/the-government-and-the-entrepreneurs/>
30. **Investopedia** (tiešsaiste) – (atsauce 15.02.2020.) Pieejams:
<https://www.investopedia.com/terms/s/startup.asp>
31. Tur pat. <https://www.investopedia.com/terms/b/bcr.asp>
32. Tur pat. <https://www.investopedia.com/terms/f/fiscalpolicy.asp>
33. **Klipfolio** (tiešsaiste) – (atsauce 15.02.2020.) Pieejams:
<https://www.klipfolio.com/resources/articles/what-is-a-key-performance-indicator>
34. **Vikipēdija. Brīvā enciklopēdija.** (tiešsaiste) – (atsauce 15.02.2020.) Pieejams:
https://lv.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%A1reiz%C4%93j%C4%81_neto_v%C4%93rt%C4%ABba
35. Tur pat.
https://lv.wikipedia.org/wiki/Iek%C5%A1%C4%93j%C4%81s_atdeves_koefficients
36. **Eiropas Savienība.** (tiešsaiste) – (atsauce 12.02.2020.) Pieejams:
https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_is
09.04.2020.
37. **Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra** (tiešsaiste) – (atsauce 10.02.2020.) Pieejams:
<http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/noderiga-informacija/de-minimis>
38. Tur pat. <http://www.liaa.gov.lv/lv/funkcijas-un-uzdevumi>
39. **Global Entrepreneurship Monitor** (tiešsaiste) – (atsauce 09.03.2020.) Pieejams:
<https://www.gemconsortium.org/about/gem/5>
40. **Pārresoru koordinācijas centrs** (tiešsaiste) – (atsauce 11.04.2020.) Pieejams:
<https://www.pkc.gov.lv/index.php/lv/attistibas-planosana-latvija/nacionalais-attistibas-plans/nap2020>

41. **LSZDA.lv Grāmatvedības pakalpojumi Latvijā** (tiešsaiste) – (atsauce 06.04.2020.)
Pieejams: <http://www.lszda.lv/devalvacija>
42. **Finanšu ministrija** (tiešsaiste) – (atsauce 06.04.2020.) Pieejams:
https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/tautsaimniecibas_analize/eiro_ieviesana_latvija/mastrihtas_kriteriji/
43. **Valsts Ieņēmumu dienests** (tiešsaiste) – (atsauce 06.04.2020.) Pieejams:
<https://www.vid.gov.lv/lv/pievienotas-vertibas-nodokla-likmes>
44. Tur pat. <https://www.vid.gov.lv/lv/vairakas-butiskas-izmainas-pvn-piemerosana-0>
45. **Ekonomikas ministrija** (tiešsaiste) – (atsauce 09.04.2020.) Pieejams:
https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/investicijas/nodoklu_stimuls_investicijam/
46. Tur pat.
https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/uznemejdarbibas_vidē/uznemejdarbibas_vidēs_pilnveidosana/
47. **Delfi. Ziņu portāls** (tiešsaiste) – (atsauce 04.04.2020.) Pieejams:
<https://www.delfi.lv/news/latvija2020/valsts-loma-cik-un-ka-iesaistities.d?id=49121115>
48. **Eiropas Savienības fondi.** (tiešsaiste) – (atsauce 09.04.2020.) Pieejams:
<https://www.esfondi.lv/es-fondi-2014---2020>
49. Tur pat. <https://www.esfondi.lv/mazo-videjo-komersantu-konkuretspeja>
50. **Rundāles novads** (tiešsaiste) – (atsauce 09.04.2020.) Pieejams:
<http://rundale.lv/aktualitates/aprit-1-gads-kops-savu-darbibu-uzsacis-liaa-bauskas-biznesa-inkubators>
51. **Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija** (tiešsaiste) – (atsauce 11.04.2020.)
Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/Phare/>
52. Tur pat.
http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ets_1420/latvijas_lietuvas_parrobezu_sadarbibas_programma/?doc=18274
53. **Norvēģijas valdība** (tiešsaiste) – (atsauce 10.01.2020.) Pieejams:
<https://www.regjeringen.no/en/dep/kmd/organisation/etater-og-virksomheter-underrkommunal--og-moderniseringsdepartementet/Subordinate-institutions/The-Industrial-Development-Corporation-o/id85811/>
54. **Norvēģijas industriālās attīstības korporācija** (tiešsaiste) – (atsauce 10.01.2020.)
Pieejams: <https://siva.no/om-oss/?lang=en>
55. **EEZ finanšu instruments. Norvēģijas finanšu instruments** (tiešsaiste) – (atsauce 10.01.2020.) Pieejams: <https://www.eeagrants.lv/?id=1>

56. Tur pat. <https://www.eeagrants.lv/?id=97>

57. **Centrālā finanšu un līgumu aģentūra** (tiešsaiste) – (atsauce 10.01.2020.) Pieejams:
<https://www.cfla.gov.lv/lv/citas-programmas/eiropas-ekonomikas-zonas-un-norvegijas-valdibas-divpusejais-finansu-instruments>

Nepublicētie materiāli

- Bauskas novada domes lēmumi un sēžu protokolu izraksti, kas saistīti ar projektu
- Gailīšu pagasta pārvaldes biznesa dārza dokumenti, kas saistīti ar projektu (t.sk. īres līgumi ar komersantiem, de minimis atskaites, komunālo pakalpojumu un īres maksu aprēķini)
- Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” dokumentācija (t.sk. projekta pieteikums, tāmes, atskaites un noslēgtie līgumi).
- Biznesa dārza komersantu Uzņēmumu reģistrā publiski pieejamie gada pārskati un bilances.

PIELIKUMI

1. pielikums

(Aptaujas anketa projekta koordinatoriem, Gailišu pagasta pārvaldes vadītājiem un Bauskas novada domes vadītājiem)

LĪVA KALNIŅA
Mob. t.: +371 29497461
E-pasts: livaly@gmail.com

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESĀ, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE

Labdien!

Lūdzu Jūs aizpildīt anketu par Jūsu profesionālo darba pieredzi, kas attiecas uz Bauskas novada Gailišu pagasta biznesa dārzu. Pētāmais objekts ir **Bauskas novada Gailišu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītais projekts "Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās"**. Anketas mērķis ir noskaidrot augstākminētā projekta ietekmi uz Bauskas novadu un Gailišu pagastu (gan pozitīvo, gan negatīvo). Anketas aizpildīšanai nepieciešamais laiks ir apmēram 10 minūtes.

Anketa ir anonīma!

1. Kāda veida darba attiecības Jūs saista/ija ar biznesa dārzu?

- Projekta koordinators
- Gailišu pagasta pārvaldes vadītājs
- Bauskas novada domes priekšsēdētājs

Cits

2. Vai Jūs piedalījāties projekta plānošanas, ieviešanas vai noslēgšanas stadijās?

Iespējamās vairākas atbildes.

- Projekta plānošana
- Projekta ieviešana
- Projekta noslēgšana, uzturēšana pēc projekta noslēgšanās
- Cits

3. Kāds, pēc Jūsu domām, bija cerētais ieguvums Bauskas novadam/Gailišu pagastam no projekta?

4. Kāda bija projekta plānošanas secība? Vai projekts tika piedāvāts jau izstrādāts Bauskas novadam/Gailīšu pagastam, jeb projekta iniciatīva nāca no Bauskas novada puses un tika aptaujāts Zemgales plānošanas reģions?

5. Kādēļ dalībai projektā tika izvēlēts tieši Gailīšu pagasts Bauskas novadā?

6. Kādēļ netika turpināta biznesa dārza darbība kā inkubatoram – sniegti tālāki mentoringa un citi inkubatoru pakalpojumi?

7. Kādēļ netika dibināta plānotā “Zemgales biznesa dārzu, centru un inkubatoru asociācija”?

8. Kā, pēc Jūsu domām, biznesa dārza esamība ir ietekmējusi Bauskas novadu un/vai Gailīšu pagastu? Lūdzu, miniet konkrētus piemērus.

Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme

9. Kā vērtējat biznesa dārza telpu izīrēšanas kritērijus attiecībā uz komercdarbības veicēju juridiskajām formām un dibināšanas laiku?

Novērtējat ar skaitli no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti negatīvi, neatbilstoši reālajai uzņēmējdarbības videi un 5 ir ļoti pozitīvi, atbilstoši uzņēmējdarbības videi.

Novērtējums: Komentārs:

10. Kā vērtējat biznesa dārza telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta apjomu?

Novērtējat ar skaitli no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti negatīvi, neatbilstoši reālajai uzņēmējdarbības videi un 5 ir ļoti pozitīvi, atbilstoši uzņēmējdarbības videi.

Novērtējums: Komentārs:

11. Kā vērtējat biznesa dārza telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta ilgumu?

Novērtējat ar skaitli no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti negatīvi, neatbilstoši reālajai uzņēmējdarbības videi un 5 ir ļoti pozitīvi, atbilstoši uzņēmējdarbības videi.

Novērtējums: Komentārs:

2. pielikums
(Aptaujas anketa Gailīšu pagasta biznesa dārza komersantiem)

LĪVA KALNIŅA
Mob. t.: +371 29497461
E-pasts: livaly@gmail.com

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESĀ, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE

Labdien!

Lūdzu Jūs aizpildīt anketu par Jūsu pieredzi īrējot telpas Bauskas novada Gailīšu pagasta biznesa dārzā. Pētāmais objekts ir **Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītais projekts “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās”**. Anketas mērķis ir noskaidrot augstākminētā projekta ietekmi uz Jūsu saimniecisko darbību (gan pozitīvo, gan negatīvo). Anketas aizpildīšanai nepieciešamais laiks ir apmēram 10 minūtes.

Anketa ir anonīma!

1. Kādas juridiskās formas komercdarbības veicējs Jūs esat/bijāt?

- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA)
- Akciju sabiedrība
- Pilnsabiedrība
- Komandītsabiedrība
- Individuālais (ģimenes) uzņēmums
- Kooperatīva sabiedrība
- Pašnodarbināta persona
- Individuālais komersants

2. Kurā gadā tika uzsākta komercdarbība?

gadā

3. Kurā gadā tika izbeigta komercdarbība? Ja komercdarbība turpinās, lūdzu neaizpildīt šo jautājumu.

gadā

4. Kāds bija galvenais iemesls, kāpēc tika izbeigta komercdarbība? Ja komercdarbība turpinās, lūdzu neaizpildīt šo jautājumu.

5. Vai Jūs piedalījāties biznesa dārza veiktajās uzņēmējdarbības plānošanas un vadīšanas apmācībās 2009/2010. gadā?

- Jā
- Nē
- Nemaz nezināju, ka tādas ir bijušas

6. Vai Jūs saņēmāt biznesa dārza mentoringa pakalpojumus 2010/2011. gadā?

- Jā
- Nē
- Nemaz nezināju, ka bija tāda iespēja

7. Kāds bija galvenais iemesls par labu telpu īres vietas izvēlei Gailīšu pagasta biznesa dārza telpās?

8. Kāds/i ir šo telpu trūkums/i?

9. Kā Jūsu saimniecisko darbību ir ietekmējusi iespēja izīrēt telpas šajā biznesa dārzā? Lūdzu minat konkrētus piemērus.

Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme

10. Vai Jūs būtu vēlējies/usies un izmantojis/usi papildus biznesa inkubatora pakalpojumus? Lūdzu, atzīmējiet visus pakalpojumus, kurus Jūs būtu izmantojis/usi.

- pirmsinkubācijas pakalpojumi (piem., palīdzība biznesa plāna izstrādē)
- audio – vizuālā aprīkojuma pieejamība

- pasta un kurjera pakalpojumi
- kravu un sūtījumu pārvadāšanas un saņemšanas pakalpojumi
- pieņemšana (receptija)
- sekretariāts, kanceleja
- pieeja laboratorijai un datortehnikai
- juridiskie pakalpojumi
- grāmatvedības pakalpojumi
- personāla meklēšana un atlase
- personāla apmācība
- informāciju tehnoloģiju un interneta pakalpojumi
- uzņēmējprasmju attīstīšanas kursi
- tirgus izpēte un analīze, mārketinga konsultācijas
- palīdzība produkcijas eksporta nodrošināšanā un/vai sadarbības partneru meklēšanā ārzemēs
- ieteikumi jaunu produktu un pakalpojumu izstrādē
- palīdzība uzņēmējdarbības finansējuma piesaistē
- inkubatora riska kapitālistu, biznesa eņģeļu sadarbības tīkla pieejamība
- sadarbības vecināšana ar uzņēmumiem un potenciālajiem klientiem inkubatoru sadarbības tīkla ietvaros
- sadarbības veicināšana ar uzņēmumiem un potenciālajiem klientiem, kas ir ārpus inkubatoru sadarbības tīkla
- citi pakalpojumi; lūdzu, norādiet:

11. Kā vērtējat biznesa dārza telpu izīrēšanas kritērijus attiecībā uz komercdarbības veicēju juridiskajām formām un dibināšanas laiku?

Novērtējat ar skaitli no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti negatīvi, neatbilstoši reālajai uzņēmējdarbības videi un 5 ir ļoti pozitīvi, atbilstoši uzņēmējdarbības videi.

Novērtējums: Komentārs:

12. Kā vērtējat biznesa dārza telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta apjomu?

Novērtējat ar skaitli no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti negatīvi, neatbilstoši reālajai uzņēmējdarbības videi un 5 ir ļoti pozitīvi, atbilstoši uzņēmējdarbības videi.

Novērtējums: Komentārs:

13. Kā vērtējat biznesa dārza telpu īres maksas un komunālo pakalpojuma atbalsta ilgumu?

Novērtējat ar skaitli no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti negatīvi, neatbilstoši reālajai uzņēmējdarbības videi un 5 ir ļoti pozitīvi, atbilstoši uzņēmējdarbības videi.

Novērtējums: Komentārs:

14. Kāds ir/bija vidējais Jūsu uzņēmuma darbinieku skaits?

darbinieki

15. Vai Jūs būtu uzsācis/kusi savu komercdarbību, ja nebūtu bijusi iespēja izīrēt telpas šajā biznesa dārzā?

Jā, būtu uzsācis/kusi neatkarīgi no īres iespējām

Nē, visticamāk man šāda iespēja nebūtu bijusi

Cits variants

16. Kādu iespējamo labumu vai ļaunumu ir nesis šis biznesa dārzs Gailīšu pagastam un tā iedzīvotājiem?

Bakalaura darbs „**Bauskas novada Gailīšu pagasta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijās” izvērtējums**” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu elektronisko parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Līva Kalniņa 2020. gada 26. maijā

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Lektore Irina Skribāne

Recenzents: Professore Sandra Jēkabsone

Darbs iesniegts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes Studiju centra Dekāna pilvarotajai personai Zandai Nilenderei uz elektronisko pasta adresi ar drošu elektronisko parakstu.